

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Облік і аудит»

галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**«ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ
МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ»**

Здобувача: Бандура Ілона Станіславівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Науковий керівник: д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та
консалтингу, Бондар Микола Іванович
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., доцент Цятковська Олена Віталіївна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 103 сторінки, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 92 сторінках друкованого тексту. Робота містить 33 таблиці, 8 рисунків, список використаних джерел з 68 найменувань, додатки.

«Облік і контроль запасів в умовах використання сучасних методів управління активами»

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю запасів у процесі управління активами підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації, ведення обліку та контролю запасів із застосуванням сучасних інформаційних технологій і методів управління активами.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є обґрунтування теоретичних засад, удосконалення організаційно-методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності обліку і контролю запасів в умовах використання сучасних методів управління активами підприємства.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність запасів та їх роль у господарській діяльності;
- визначити класифікацію запасів у бухгалтерському обліку;
- охарактеризувати основні особливості оцінки та визнання запасів у бухгалтерському обліку;
- розглянути первинне документування операцій із надходження, зберігання та вибуття запасів;
- проаналізувати синтетичний та аналітичний облік запасів: організація, облікові рахунки та кореспонденція;
- розглянути методи оцінки вибуття запасів та їх вплив на фінансові результати;

- охарактеризувати використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів;
- дослідити сутність, завдання та види контролю операцій із запасами;
- розглянути організацію внутрішнього контролю операцій із запасами: методи і прийоми на підприємстві;
- запропонувати напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів для підвищення ефективності управління активами підприємства.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

У роботі узагальнено наукові підходи до визначення економічної сутності запасів як активів, що забезпечують майбутні економічні вигоди. Систематизовано положення вітчизняних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо оцінки та відображення запасів у звітності. Досліджено методи внутрішнього контролю, зокрема документальний і фактичний контроль, інвентаризацію, перевірку первинних документів і складського обліку. Обґрунтовано напрями вдосконалення системи обліку й контролю запасів АТ «Укртелеком» на основі комплексного підходу. Практичні рекомендації спрямовані на підвищення достовірності облікових даних, мінімізацію ризиків нестач і перевитрат, оптимізацію управління матеріальними ресурсами підприємства.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025–2026.

Рік захисту роботи: 2026.

Ключові слова: запаси, облік запасів, внутрішній контроль, управління активами, інвентаризація, ERP-системи, оцінка запасів, ефективність використання ресурсів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ.....	7
1.1.Економічна сутність запасів та їх роль у господарській діяльності	
1.2. Класифікація запасів у бухгалтерському обліку.....	16
1.3. Оцінка та визнання запасів у бухгалтерському обліку.....	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	28
2.1. Первинне документування операцій із надходження, зберігання та вибуття запасів.....	28
2.2. Синтетичний та аналітичний облік запасів: організація, облікові рахунки та кореспонденція.....	41
2.3. Методи оцінки вибуття запасів (FIFO, LIFO, середньозважена, ідентифікована собівартість) та їх вплив на фінансові результати.....	54
2.4. Використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів (ERP, MRP, WMS-системи)	65
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ.....	73
3.1 Сутність, завдання та види контролю операцій із запасами.....	73
3.2. Організація внутрішнього контролю операцій із запасами: методи і прийоми на підприємстві.....	77
3.3 Напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів для підвищення ефективності управління активами підприємства.....	84
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	104

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання ефективне управління активами підприємства є одним із ключових чинників забезпечення його фінансової стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Значну частку в структурі активів займають запаси, від раціонального формування, обліку та контролю яких залежить безперервність виробничого процесу, своєчасне виконання замовлень і мінімізація витрат.

Актуальність дослідження обумовлена зростанням ролі ефективного управління активами у забезпеченні фінансової стійкості підприємств в умовах економічної нестабільності, глобальної конкуренції та цифрової трансформації облікових процесів. Вітчизняні підприємства все частіше стикаються з необхідністю оптимізації структури активів, зниження витрат на зберігання та транспортування матеріалів, а також підвищення прозорості управлінських рішень. Використання сучасних методів управління активами дозволяє забезпечити інтеграцію фінансового, управлінського та складського обліку в єдину систему, що у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності контролю за рухом запасів, формуванню достовірної інформаційної бази для прийняття рішень і зміцненню фінансової дисципліни на підприємстві. Крім того, перехід до електронного документообігу, автоматизація обліку запасів і застосування аналітичних інструментів на основі великих даних (Big Data) створюють нові можливості для вдосконалення внутрішнього контролю та зумовлює необхідність подальшого дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку й контролю запасів у контексті сучасних методів управління активами.

Таким чином, дослідження теми є своєчасним і важливим, оскільки спрямоване на розроблення ефективних підходів до управління запасами, підвищення економічної ефективності діяльності підприємств та зміцнення їх фінансової безпеки.

Питання сутності та ролі виробничих запасів у діяльності підприємств досліджувалися багатьма вітчизняними й зарубіжними науковцями, серед яких

варто відзначити Ф. Ф. Бутинця, Ю. В. Подмешальська, О. А. Скирдова, О.А. Подолянчук, О.М. Бондаренко, А.Д. Тітаренко, О. І. Степаненко, М. Т. Шендригоренко, Г. Ю. Коблянська, К. О. Ревенко, Л.О. Рубан, Т. І. Яковенко, Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. та інших дослідників. Їхні наукові праці зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних основ обліку та управління запасами. Проте, попри наявні напрацювання, залишається ряд дискусійних і недостатньо опрацьованих аспектів, зокрема щодо побудови ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління запасами в сучасних умовах господарювання. Саме наявність таких невирішених питань, а також потреба у вдосконаленні практичних механізмів контролю й обліку запасів визначають наукову новизну, практичну значущість і актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад, удосконалення організаційно-методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності обліку і контролю запасів в умовах використання сучасних методів управління активами підприємства.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання:

- розкрити економічну сутність запасів та їх роль у господарській діяльності;
- визначити класифікацію запасів у бухгалтерському обліку;
- охарактеризувати основні особливості оцінки та визнання запасів у бухгалтерському обліку;
- розглянути первинне документування операцій із надходження, зберігання та вибуття запасів;
- проаналізувати синтетичний та аналітичний облік запасів: організація, облікові рахунки та кореспонденція;
- розглянути методи оцінки вибуття запасів та їх вплив на фінансові результати;
- охарактеризувати використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів (ERP, MRP, WMS-системи);
- дослідити сутність, завдання та види контролю операцій із запасами;

- розглянути організацію внутрішнього контролю операцій із запасами: методи і прийоми на підприємстві;

- запропонувати напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів для підвищення ефективності управління активами підприємства.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю запасів у процесі управління активами підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації, ведення обліку та контролю запасів із застосуванням сучасних інформаційних технологій і методів управління активами.

Методи дослідження. Під час виконання дослідження було використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що забезпечили комплексне та системне вивчення проблеми обліку і контролю запасів в умовах використання сучасних методів управління активами. Зокрема, методи наукового узагальнення, системності та комплексності застосовувалися для уточнення економічної сутності понять «запаси», «активи», «управління активами» та «контроль запасів», а також для виявлення взаємозв'язків між елементами системи обліку й управління активами підприємства. Методи аналізу та синтезу використовувалися для дослідження складу, структури й динаміки запасів, оцінки ефективності існуючих підходів до їх обліку і контролю та формування узагальнених висновків щодо напрямів їх удосконалення. Методи індукції та дедукції забезпечили логічну послідовність дослідження — від вивчення окремих теоретичних положень до формування загальних висновків і практичних рекомендацій. Метод порівняння дав змогу зіставити традиційні й сучасні методи управління запасами та проаналізувати відмінності у підходах до їх оцінки, обліку й контролю за вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Комплексно-системний підхід використано для дослідження нормативно-правової бази, зокрема положень МСБО 2 «Запаси», і визначення можливостей інтеграції сучасних методів управління активами у систему обліку підприємства. Графічний метод застосовано для побудови схем, таблиць і діаграм, що

відображають структуру та рух запасів, а також взаємозв'язок між елементами системи управління активами.

Інформаційна база дослідження. Основу магістерського дослідження склали чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, наукові праці та монографії вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали періодичних видань, зокрема збірники наукових праць і статті у фахових економічних журналах. Крім того, у роботі використано дані бухгалтерського обліку, фінансової звітності та первинної документації досліджуваного підприємства, що забезпечило практичну обґрунтованість і достовірність отриманих результатів.

Практичне значення магістерської роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для вдосконалення системи обліку та контролю запасів на підприємствах різних галузей. Запропоновані підходи сприяють підвищенню ефективності управління матеріальними ресурсами, зниженню витрат, оптимізації структури активів і забезпеченню їх раціонального використання. Розроблені рекомендації можуть бути впроваджені у практичну діяльність бухгалтерських служб, економічних підрозділів і керівництва підприємств з метою поліпшення обліково-аналітичного забезпечення, посилення внутрішнього контролю та підвищення рівня фінансової прозорості.

Структура роботи. Магістерська робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, який налічує 68 найменувань, та додатки. Основний зміст дослідження представлено на 92 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ

1.1. Економічна сутність запасів та їх роль у господарській діяльності

Історія розвитку обліку запасів бере свій початок ще з давніх часів, коли виникла потреба контролювати та документувати рух матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення господарської діяльності. Перші форми обліку запасів з'явилися ще в період стародавніх цивілізацій — у Месопотамії, Єгипті, Китаї та Римі, де запаси зерна, металів чи будівельних матеріалів обліковувалися вручну за допомогою глиняних табличок або папірусів. Основною метою такого обліку було запобігання втратам, забезпечення контролю над ресурсами та планування їх розподілу.

З розвитком товарно-грошових відносин у середньовіччі облік запасів почав набувати більш системного характеру. У торгових домах та ремісничих цехах почали вести книги обліку, де фіксували надходження і вибуття матеріалів, сировини та готової продукції. Поступово формувалися елементи подвійного запису, що дозволило відображати запаси не лише за їх фізичною наявністю, а й у вартісному вимірі, що стало основою для подальшого розвитку бухгалтерського обліку [1, с.80].

У XIX–XX століттях з поширенням промислового виробництва виникла потреба у точнішому визначенні вартості запасів та їх впливу на собівартість продукції. Саме в цей період були розроблені основні принципи калькулювання, системи обліку витрат і класифікації запасів. Згодом, із розвитком управлінського обліку, запаси почали розглядатися не лише як об'єкт бухгалтерського відображення, а й як важливий інструмент управління виробничими процесами та сприяло появі систем контролю запасів, методів нормування та оптимізації матеріальних потоків [1, с.80].

Сучасний етап еволюції обліку запасів пов'язаний із цифровізацією бізнес-процесів та використанням інформаційних технологій. Впровадження систем ERP, MRP, JIT, ABC-аналізу, штрихкодів та RFID-технологій дозволило забезпечити оперативний облік, автоматизований контроль, точне прогнозування потреб та мінімізацію втрат. Таким чином, розвиток обліку та аналізу запасів від простих форм реєстрації матеріалів до комплексних інтегрованих систем управління активами відображає еволюцію економічної думки і технологічного прогресу у сфері господарського обліку [2, с.94].

У широкому економічному сенсі запаси - розглядаються як усі матеріальні ресурси підприємства, які перебувають у його власності і тимчасово не задіяні у безпосередньому виробничому процесі або реалізації продукції. Поняття охоплює не лише сировину, матеріали та комплектуючі, а й готову продукцію, паливно-мастильні матеріали, запасні частини, пакувальні матеріали та інші ресурси, необхідні для забезпечення безперебійної діяльності підприємства [4, с.64].

Широкі розуміння запасів підкреслює їх економічну функцію як засобу забезпечення ритмічності виробничого процесу, стабільності постачання, підготовки до реалізації продукції та підтримки фінансової стійкості підприємства. У цьому сенсі запаси не обмежуються конкретними видами матеріалів, а розглядаються як комплекс ресурсів, що забезпечують ефективне функціонування всієї організації. Вони є резервом для покриття непередбачених потреб, забезпечення виробничих циклів та оперативного реагування на зміни ринкових умов, включаючи коливання попиту, сезонні коливання виробництва або логістичні затримки.

У вузькому, більш конкретному економічному та бухгалтерському значенні запаси — це окремі матеріальні цінності, що перебувають у розпорядженні підприємства для використання у виробництві, продажу або надання послуг і можуть бути точно ідентифіковані та оцінені у вартісному вимірі. До таких запасів відносяться: сировина, основні й допоміжні матеріали, напівфабрикати, комплектуючі, готова продукція, товари для перепродажу, паливо, тарно-пакувальні матеріали, запасні частини тощо [4, с.64].

Вузьке визначення підкреслює облікову, аналітичну та контролюючу функцію запасів, оскільки саме ці об'єкти підлягають відображенню у бухгалтерському та управлінському обліку, контролю за їх надходженням, використанням і збереженням. Запаси у вузькому сенсі є економічними активами, що мають конкретну вартість і можуть бути включені до фінансової звітності підприємства, дозволяючи аналізувати ефективність їх використання, оборотність і вплив на фінансові результати.

Питання сутності запасів досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Різні підходи до визначення цього поняття зумовлені різним фокусом на економічну, виробничу або облікову природу запасів. Аналіз поглядів учених дозволяє сформулювати комплексне уявлення про роль запасів у діяльності підприємства, їх функції та значення для управління активами (табл. 1.1)

Таблиця 1.1 – Сутність поняття «запаси» за різними науковцями

№	Автор	Визначення сутності запасів
1	Бутинець Ф. Ф. [7, с.120].	Матеріальні ресурси, що забезпечують безперебійність виробництва та формують собівартість продукції.
2	Бондаренко О.М., Титаренко А.Д. [4, с.64].	Активи підприємства, що утримуються для подальшого використання у виробничому процесі або для реалізації.
3	Степаненко О. І. [5, с.108].	Економічні ресурси, що тимчасово не задіяні у виробництві, але необхідні для забезпечення ритмічності роботи.
4	Шендригоренко М. Т. [6, с.183].	Запаси — це носії вартості, які дозволяють підприємству отримувати економічну вигоду у майбутньому.
5	Подмешальська Ю. В., Скирдова О. А. [2, с.94]	Матеріальні активи, що забезпечують безперервність технологічного процесу та мінімізують ризики виробничих простоїв.
6	Рубан Л. О., Яковенко Т. І. [9, с.1320].	Елементи оборотних активів, що виступають резервом для покриття потреб у сировині та матеріалах.
7	Семенова С. М. [10, с.39].	Ресурси підприємства, які необхідні для виробництва продукції, надання послуг або реалізації товарів.
8	Роева О. С. [11, с.276].	Сукупність матеріальних цінностей, які зберігаються для забезпечення безперервності господарської діяльності.
9	Пеняк Ю. С., Беляєва Л. А., Рудь О. О. [12, с.45].	Активи, що поєднують фізичну та вартісну природу, забезпечуючи підприємству стабільність виробництва.
10	Шпінь В. В., Мельник Т. Г. [13, с.214].	Запаси — це стратегічні ресурси підприємства, що підтримують фінансову стійкість і ефективність управління активами.

Проведений аналіз наукових підходів свідчить, що запаси є одночасно матеріальними і вартісними ресурсами підприємства, що забезпечують безперервність виробничого процесу, фінансову стабільність та можливість отримання майбутньої економічної вигоди. Вони виконують функції резерву, страхового буфера та забезпечують гнучкість управління активами. Сутність запасів можна визначити як комплекс активів, які тимчасово не задіяні у виробництві, але мають економічну цінність, необхідну для ефективного функціонування підприємства та оптимізації його оборотного капіталу.

Поступовий розвиток національної системи бухгалтерського обліку і зближення її з міжнародними стандартами призвели до уніфікації підходів до визначення запасів. Прийняття в Україні національних положень, узгоджених із Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), та, зокрема, НП(С)БО 9 «Запаси», дозволило сформувати більш цілісне уявлення про цю категорію. У МСБО 2 «Запаси» підкреслюється, що запаси — це активи, які утримуються з метою продажу, використання у виробничому процесі або надання послуг. Основна увага у визначенні приділяється їх економічній функції, тобто здатності приносити майбутню економічну вигоду підприємству [8, с.52].

Український стандарт НП(С)БО 9 зберігає загальні принципи МСБО 2, проте розширює поняття запасів, включаючи до нього активи, що утримуються для споживання в процесі управління підприємством та означає, що до складу запасів можна відносити не лише матеріали та сировину, які безпосередньо задіяні у виробництві, а й ресурси, необхідні для забезпечення діяльності адміністративних і господарських підрозділів, тобто активи, що підтримують організаційну функціональність підприємства. Такий підхід підкреслює подвійний економічний характер запасів: з одного боку — як носіїв вартості і майбутньої економічної вигоди, з іншого — як інструмент забезпечення безперебійності і стабільності діяльності підприємства [8, с.53].

Порівняння цих стандартів дозволяє виявити спільні підходи та відмінності у визначенні, класифікації, оцінці та відображенні запасів у звітності, що важливо для правильного ведення обліку та аналітичної роботи підприємств (табл. 1.2)

Таблиця 1.2 – Порівняння НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» [14-16].

Параметр	НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Визначення запасів	Активи, що утримуються для продажу, споживання у виробництві чи надання послуг, включаючи сировину, матеріали, комплектуючі, паливо, малоцінні та швидкозношувані предмети.	Активи, що утримуються для продажу у звичайному циклі виробництва, для виробництва товарів чи надання послуг. Основна увага — на економічну користь, яку запаси приносять у процесі діяльності.
Класифікація запасів	Включає: сировину, матеріали, паливо, комплектуючі вироби, малоцінні та швидкозношувані предмети, напівфабрикати, запасні частини, тари та інші активи, що споживаються у звичайному операційному циклі.	Виділяє: сировину, матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, готову продукцію та товари для продажу. Малоцінні предмети розглядаються як частина оборотних активів, але класифікуються менш детально.
Методи оцінки	Запаси оцінюються за фактичною собівартістю або за собівартістю придбання з урахуванням методів ФІФО, середньозваженої вартості та специфічної ідентифікації.	Оцінка запасів здійснюється за собівартістю придбання або виробництва. Використовуються методи ФІФО, середньозважена вартість та специфічна ідентифікація. Можливе зменшення вартості до чистої реалізаційної вартості.
Відображення у звітності	Вартість запасів відображається у балансі (стаття «Запаси») та у звіті про фінансові результати через витрати на реалізацію продукції.	Запаси відображаються у балансі за фактичною або приведеною до чистої реалізаційної вартості вартістю. Зменшення вартості враховується як витрати у звіті про прибутки і збитки.
Склад запасів у звітності	Чітко деталізовані види запасів, включно з малоцінними та швидкозношуваними предметами, сировиною, матеріалами, паливом, комплектуючими, напівфабрикатами та запасними частинами.	Види запасів згруповані більш узагальнено: сировина, матеріали, напівфабрикати, готова продукція, товари. Малоцінні та швидкозношувані предмети виділяються не завжди.
Особливості обліку	Відокремлює виробничі запаси від інших видів оборотних активів; передбачає деталізацію обліку на рахунках Плану рахунків.	Більш узагальнена структура обліку; акцент на вартості запасів і їх впливі на фінансовий результат, ніж на деталізації за видами у Плані рахунків.
Відмінності	Акцент на інтеграції запасів у систему національного обліку, деталізація малоцінних предметів, посилена увага на внутрішньому контролі та аналітиці.	Орієнтованість на міжнародну уніфікацію, порівнянність фінансових звітів, менша деталізація за окремими видами запасів, більше уваги на принципі справедливої вартості та чистої реалізаційної вартості.

Порівняння НП(С)БО 9 та МСБО 2 показує, що обидва стандарти мають спільний підхід до визначення запасів як активів, що утримуються для

виробництва, продажу або надання послуг. Разом із тим, НП(С)БО 9 надає більшу деталізацію за видами запасів, включаючи малоцінні та швидкозношувані предмети, та передбачає точніший облік у Плані рахунків, що важливо для внутрішнього контролю та аналітики. МСБО 2 більше орієнтований на уніфікацію звітності на міжнародному рівні, з акцентом на оцінку запасів та їх вплив на фінансові результати. Розуміння відмінностей між стандартами дозволяє підприємствам правильно організувати облік запасів, забезпечити достовірність фінансової інформації та ефективно управляти активами [14-16].

Інший важливий нормативний документ — НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» — деталізує формування статті «Запаси» (рядок 1100, форма № 1). У ньому надається інформація про вартість різних видів матеріальних ресурсів, зокрема швидкозношуваних і малоцінних предметів, сировини, основних та допоміжних матеріалів, палива, комплектуючих виробів, покупних напівфабрикатів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших ресурсів, які використовуються у звичайному операційному циклі підприємства. Види запасів, перелічені у пункті 6 НП(С)БО 9, відповідають тим, що відображаються у фінансовій звітності відповідно до НП(С)БО 1, хоча там вони не завжди конкретно позначені як «виробничі» [15].

У Плані рахунків бухгалтерського обліку запроваджено 2 клас рахунків «Запаси», а окремо виділено рахунок 20 «Виробничі запаси», що визначає перелік матеріальних цінностей, які слід обліковувати як безпосередньо задіяні у виробничому процесі. Крім того, існують окремі рахунки другого класу: 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 28 «Товари». Згідно з Планом рахунків, ці види активів не відносяться до виробничих запасів, а обліковуються як окремі категорії [18].

Таким чином, між стандартами бухгалтерського обліку та Планом рахунків існує певна розбіжність у тлумаченні понять «запаси» та «виробничі запаси». У той час як стандарти часто ототожнюють ці терміни, План рахунків надає «запасам» більш широке значення і чітко розмежовує їх із виробничими ресурсами. Такий

різний підхід створює певні труднощі у веденні обліку та здійсненні аналітичної роботи щодо цих активів, оскільки ускладнює їх класифікацію, оцінку та контроль.

На рис 1.1 наведемо узагальнену характеристику запасів.

Рисунок 1.1 – Характеристика сутності запасів [11, с.275]

Економічна сутність запасів полягає у тому, що вони одночасно виступають як предмети праці, носії вартості й джерело прибутку. Раціональне управління запасами дозволяє оптимізувати використання оборотного капіталу, уникати надлишків чи дефіциту матеріальних ресурсів і тим самим підвищувати фінансову ефективність підприємства. Запаси є однією з ключових складових оборотних активів підприємства, що забезпечують безперервність виробничого процесу та стабільність господарської діяльності. В економічному змісті запаси являють собою матеріальні ресурси, які тимчасово вилучені з обігу та призначені для подальшого використання у виробництві продукції, наданні послуг або для продажу. Вони виконують важливу роль у забезпеченні ритмічності виробництва, зменшенні залежності підприємства від перебоїв у постачанні та коливань ринкових цін на сировину [2, с.94].

У табл. 1.3 розглянемо функції обліку запасів у господарській діяльності.

Таблиця 1.3 – Функції обліку запасів у господарській діяльності [2-4].

№	Функція обліку	Опис детально
1	Контрольна	Облік запасів дозволяє відстежувати надходження, витрачання та залишки матеріальних цінностей та дає змогу запобігати втратам, крадіжкам, псуванню або нераціональному використанню ресурсів, а також забезпечує достовірність даних для управлінського та фінансового аналізу.
2	Обліково-аналітична	Забезпечує збір та систематизацію інформації щодо складу, структури, вартості та руху запасів. На основі цих даних можна аналізувати ефективність використання матеріалів, визначати оборотність запасів, виявляти надлишкові або дефіцитні ресурси та приймати управлінські рішення.
3	Планувальна	Облік запасів формує основу для планування виробничих процесів та закупівель. Дані про наявність матеріалів дозволяють прогнозувати потреби у ресурсах, визначати оптимальні обсяги закупівель та своєчасно забезпечувати виробництво необхідними матеріалами.
4	Регулююча	Сприяє підтриманню оптимального балансу між надлишком і дефіцитом запасів. Облік дозволяє оперативно коригувати обсяги матеріалів на складі залежно від потреб виробництва і змін ринкового попиту, зменшуючи ризик простоїв або зайвих витрат на зберігання.
5	Економічна	Забезпечує контроль за використанням матеріальних ресурсів і їх вартістю, що дозволяє оптимізувати витрати, підвищувати ефективність оборотного капіталу та впливати на фінансові результати підприємства.
6	Звітна	Дані обліку запасів необхідні для формування фінансової та управлінської звітності та дозволяє відображати об'єктивну інформацію про активи підприємства, їх оцінку та рух у відповідності до стандартів бухгалтерського обліку.
7	Контрольно-стратегічна	Облік запасів дає змогу оцінювати їх роль у забезпеченні довгострокової стабільності підприємства, ефективності управління активами та здатності оперативно реагувати на зміни ринку.

Отже, запаси є невід'ємною складовою матеріально-технічної бази будь-якого підприємства та виконують надзвичайно важливу роль у забезпеченні його ефективного функціонування. Вони виступають як економічні ресурси, що поєднують у собі фізичну та вартісну природу, і виконують низку функцій, які забезпечують безперервність виробничого процесу, фінансову стабільність та конкурентоспроможність підприємства. Дослідження ролі запасів дозволяє з'ясувати їх значення для планування, управління та контролю активів, а також визначити ефективність використання матеріальних ресурсів.

Рисунок 1.2 – Визначення ролі запасів у господарській діяльності підприємства [18, с.25]

Таким чином, з теоретичного погляду запаси є формою матеріального втілення витрат, які підприємство здійснює для забезпечення своєї діяльності, тому вони безпосередньо впливають на собівартість продукції, прибутковість і ліквідність. Ефективність управління запасами визначається не лише їх обсягом, а й швидкістю оборотності, рівнем витрат на зберігання та точністю прогнозування потреб.

Отже, економічна сутність запасів полягає в тому, що вони забезпечують безперервність виробничого циклу, стабільність фінансових потоків і створюють умови для отримання прибутку. Водночас нераціональне управління запасами може призвести до надлишкового «заморожування» оборотних коштів або виробничих простоїв, що підкреслює важливість ефективного обліку, аналізу та контролю у процесі управління активами підприємства.

1.2. Класифікація запасів у бухгалтерському обліку

Запаси підприємства є складовою частиною оборотних активів і відіграють ключову роль у забезпеченні виробничого процесу та фінансової стабільності підприємства. Для ефективного обліку, контролю та управління запасами необхідна їх класифікація, що дозволяє систематизувати інформацію про наявність, рух, вартість та призначення матеріальних ресурсів. Різні дослідники пропонують власні методики класифікації запасів, що дозволяють систематизувати їх за економічним змістом, функціональним призначенням та формою участі у виробничому процесі.

Так, О. І. Степаненко пропонує поділ виробничих запасів за субрахунками, що забезпечує раціональне управління ними. До його класифікації відносяться: сировина та матеріали (включно з основними і допоміжними), придбані напівфабрикати, тара та тарні матеріали, паливо, будівельні матеріали, конструкції та обладнання до встановлення, запасні частини, матеріали, передані у переробку, сільськогосподарські матеріали та інші матеріали, що використовуються у виробництві. Такий підхід дозволяє детально враховувати різні види запасів на підприємстві та організовувати їх облік з урахуванням специфіки виробничого процесу [5, с.109]

Ф.Ф. Бутинець також підтримує ідею класифікації запасів за субрахунками, але підкреслює умовність такого поділу, оскільки він може змінюватися залежно від конкретних виробничих умов і різноманітності використовуваних матеріалів та ресурсів [7, с.120]

О. С. Роева пропонує більш комплексний підхід, який поєднує традиційну класифікацію запасів за планом рахунків бухгалтерського обліку з деталізованим економічним поділом. За його пропозицією, запаси можуть класифікуватися за дев'ятьма ознаками: місцем знаходження, наявністю на підприємстві, станом на початок і кінець періоду, відображенням у балансі, ліквідністю, обсягом, сферою використання, складом і структурою. Такий підхід дозволяє детально оцінювати стан запасів та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення [11, с.275].

О.А. Подолянчук концентрує увагу на класифікації саме сировини та матеріалів, пропонуючи оцінювати їх за способом включення до собівартості продукції, видами матеріалів, вартістю, умовами зберігання та частотою використання, що дозволяє ефективно контролювати використання матеріалів і знижувати витрати підприємства [3, с.89].

Ю. С. Пеняк, Л. А. Беляєва, О. О. Рудь пропонують поділ запасів на дві категорії залежно від їх походження: ті, що добуваються з природних джерел (сировина), та ті, що виробляються людиною та застосовуються у виробничому процесі (основні та допоміжні матеріали). Такий поділ дозволяє більш чітко визначати походження та призначення ресурсів, що особливо важливо для планування закупівель і оцінки виробничих витрат [12, с.8].

Для ефективного управління запасами В. В. Шпінь, Т. Г. Мельник та інші автори пропонують групування запасів за чотирма основними критеріями: місце знаходження, функції, призначення та стан запасів. Такий підхід дає змогу організувати облік запасів так, щоб забезпечити оперативний контроль, оптимізувати їх використання та мінімізувати втрати [13, с.214].

Також класифікацію можна зробити на основі різних критеріїв, закріплених у національних стандартах бухгалтерського обліку (НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») та у Плані рахунків бухгалтерського обліку, а також з урахуванням вимог МСБО 2 «Запаси» для підприємств, що ведуть міжнародну звітність [14-16].

Наведемо узагальнену класифікацію запасів у бухгалтерському обліку в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Класифікація запасів у бухгалтерському обліку [14-16].

Критерій класифікації	Види запасів	Нормативне підґрунтя	Особливості обліку
За призначенням	Виробничі запаси	НП(С)БО 9, План рахунків, МСБО 2	Обліковуються на рахунку 20 «Виробничі запаси», включають сировину, матеріали, паливо, комплектуючі та запасні частини
	Запаси для реалізації	НП(С)БО 9, МСБО 2	Включають готову продукцію, товари, напівфабрикати для продажу; обліковуються на рахунках 26, 28
За формою участі у виробництві	Сировина та матеріали	НП(С)БО 9, План рахунків	Витрачаються безпосередньо у виробництві продукції
	Напівфабрикати	НП(С)БО 9, МСБО 2	Використовуються для подальшої переробки; облік на рахунках 25 «Напівфабрикати»
	Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП)	НП(С)БО 9, План рахунків	Облік ведеться на рахунку 22; включають інструменти, допоміжні матеріали, тари
За строком використання	Короткострокові	НП(С)БО 9, НП(С)БО 1	Використовуються протягом одного операційного циклу
	Довгострокові	НП(С)БО 9	Використовуються понад один операційний цикл; рідко застосовується, наприклад, стратегічні резерви
За нормативними документами та рахунками	Клас 2 Плану рахунків (20–29)	План рахунків, НП(С)БО 9	Включає рахунки: 20 «Виробничі запаси», 22 «МШП», 23 «Виробництво», 24 «Брак», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 28 «Товари»
	Відповідність МСБО 2	МСБО 2	Забезпечує міжнародну уніфікацію обліку та звітності; акцент на вартості запасів та їх впливі на фінансовий результат

Аналіз наукових підходів до класифікації запасів свідчить, що існує велика різноманітність методик, що враховують як нормативні вимоги, так і практичні потреби підприємств. Універсальної системи не існує, тому оптимальний поділ запасів залежить від специфіки виробничого процесу, масштабів підприємства та облікової політики. Комплексний підхід, який поєднує традиційні класифікаційні ознаки та економічні характеристики запасів, дозволяє максимально ефективно організувати облік, контроль і управління матеріальними ресурсами, що підвищує фінансову стабільність і конкурентоспроможність підприємства.

Наведемо узагальнену класифікацію в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 Узагальнена класифікація запасів у бухгалтерському обліку [7-9, 11].

Критерій класифікації	Підкатегорія	Опис / характеристика
За місцем знаходження	На складах підприємства	Запаси, що зберігаються на складі для подальшого використання у виробництві або реалізації.
	В дорозі	Матеріали та сировина, які транспортуються від постачальників або між підрозділами підприємства.
	У виробничому процесі	Запаси, що безпосередньо беруть участь у виробництві продукції або послуг.
За джерелом постачання	Внутрішні	Матеріали та сировина, отримані від власного виробництва підприємства (наприклад, побічна продукція або внутрішні заготовки).
	Зовнішні	Запаси, придбані у постачальників або сторонніх організацій.
За функціональним призначенням	Виробничі запаси	Ресурси, що безпосередньо забезпечують виробничий процес (сировина, матеріали, комплектуючі).
	Запаси для обслуговування діяльності	Матеріали та ресурси, що використовуються для підтримки діяльності підприємства (канцелярія, допоміжні матеріали, пакувальні матеріали).
За призначенням та причинами утворення	Постійні	Запаси, що підтримують безперервність виробничого процесу та зберігаються для стабільної роботи підприємства.
	Сезонні	Запаси, формування яких пов'язане з сезонним характером виробництва або поставок.
Відносно балансу	Балансові	Запаси, що відображаються у бухгалтерському балансі та входять до складу активів підприємства.
	Позабалансові	Запаси, які перебувають на зберіганні або в обігу, але не включаються до активів підприємства (наприклад, депоновані або орендовані ресурси).
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у повному розпорядженні підприємства та можуть використовуватися за потребою.
	Обмежені	Запаси, використання яких регламентується контрактами, договорами або внутрішніми обмеженнями (наприклад, спеціальні матеріали для окремих замовлень).

Отже, аналіз узагальненої класифікації запасів у бухгалтерському обліку свідчить про багатогранність підходів до їх систематизації, що дозволяє підприємству більш ефективно управляти матеріальними ресурсами. Врахування місця знаходження запасів забезпечує контроль за їх рухом і зберіганням, а поділ за джерелом постачання дає змогу оцінити власні ресурси та залучення зовнішніх матеріалів. Класифікація за функціональним призначенням і причинами утворення

дозволяє диференціювати ресурси на ті, що безпосередньо забезпечують виробництво, і ті, що підтримують діяльність підприємства, а також враховує сезонні коливання виробництва. Відокремлення балансових і позабалансових запасів підкреслює їх облікову роль у фінансовій звітності, тоді як класифікація за обсягом використання (вільні та обмежені) забезпечує оперативне планування та раціональне розподілення ресурсів. Загалом, така систематизація запасів дозволяє підвищити ефективність виробничих і управлінських процесів, оптимізувати витрати та зміцнити контроль за матеріально-технічними ресурсами підприємства.

1.3. Оцінка та визнання запасів у бухгалтерському обліку

Регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів здійснюється на різних рівнях і передбачає дотримання нормативно-правових актів, які визначають порядок обліку, оцінки та відображення запасів у фінансовій звітності. Такий підхід дозволяє забезпечити узгодженість облікових процедур на глобальному, національному та локальному рівнях, підвищує прозорість обліку та контроль за рухом матеріальних ресурсів. Трирівнева система регулювання, представлена у табл. 1.5 та включає: глобальний рівень — міжнародні стандарти обліку; національний рівень — нормативні документи України; локальний рівень — внутрішні документи підприємства.

Таким чином, багаторівневе нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів тісно пов'язане з процесами їх оцінки та визнання.

Глобальний рівень, представлений МСБО 2, встановлює міжнародні принципи оцінки запасів за собівартістю та методи відображення впливу запасів на фінансовий результат, що забезпечує уніфікацію обліку і порівнянність фінансової звітності на міжнародному рівні.

Національний рівень, включаючи НП(С)БО 9 та НП(С)БО 1, адаптує ці принципи до особливостей українського законодавства, визначає порядок

визнання запасів як активів підприємства та регламентує їх оцінку для національної звітності [22, с.14].

Локальний рівень через облікову політику підприємства дозволяє застосовувати конкретні методи оцінки (наприклад, FIFO, середньозважена вартість) та правила визнання запасів, що враховують специфіку виробництва, сезонність або обмеження використання ресурсів. Завдяки такому поєднанню регулювальних механізмів оцінка та визнання запасів стає прозорою, достовірною та коректно відображеною у бухгалтерському балансі, що сприяє ефективному управлінню матеріальними ресурсами та фінансовими результатами підприємства.

Таблиця 1.6 – Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів [14-20].

Рівень регулювання	Основні документи	Опис та особливості
Глобальний	МСБО (IAS) 2 «Запаси»	Визначає принципи обліку запасів на міжнародному рівні, підходи до оцінки за собівартістю, методи списання та вплив запасів на фінансовий результат підприємства. Забезпечує уніфікацію обліку для міжнародної звітності.
Національний	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Закріплює основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності для підприємств України.
	НП(С)БО 9 «Запаси»	Регламентує порядок визнання, оцінки та відображення запасів у бухгалтерському обліку на національному рівні.
	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначає загальні принципи складання та подання фінансової звітності, включаючи запаси.
	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій	Забезпечує систематизацію рахунків для обліку запасів, визначає, на яких рахунках відображати різні види запасів.
	Інструкція щодо застосування Плану рахунків	Деталізує порядок використання рахунків, правила обліку, звітності та документації запасів.
	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Дає практичні поради щодо організації обліку, оцінки та контролю запасів на підприємстві.
Локальний	Наказ про облікову політику підприємства	Встановлює внутрішні правила обліку запасів, методи оцінки, терміни списання та організацію контролю, адаптуючи національні та міжнародні стандарти до специфіки діяльності конкретного підприємства.

Визнання запасів у бухгалтерському обліку є першим і обов’язковим етапом управління матеріальними ресурсами підприємства. Воно передбачає визначення того, які матеріальні ресурси підлягають відображенню як активи, що здатні приносити економічні вигоди у майбутньому та мають надійну оцінку. Процес визнання запасів забезпечує правильне відображення активів у бухгалтерському балансі і є підґрунтям для подальшої оцінки та контролю за їх використанням.

Воно є процедурою відображення їх як активів підприємства, що мають економічну цінність та здатні приносити майбутні економічні вигоди. Основні положення щодо визнання запасів визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а також відповідними міжнародними стандартами — МСБО 2 «Запаси» [14-17].

У табл. 1.7 наведемо етапи визнання запасів у бухгалтерському обліку.

Таблиця 1.7 – Етапи визнання запасів у бухгалтерському обліку [22].

Етап визнання	Мета	Основні операції	Нормативне підґрунтя	Особливості
Ідентифікація запасів	Визначення ресурсів, які підлягають обліку як активи	Виявлення придбаних, виготовлених або отриманих безоплатно матеріалів, сировини, товарів	НП(С)БО 9 «Запаси», МСБО 2	На цьому етапі встановлюється, чи ресурси контролюються підприємством і здатні приносити економічні вигоди
Визначення прав контролю та власності	Підтвердження того, що підприємство має право розпоряджатися запасами	Перевірка документів постачальників, актів приймання-передачі, договорів	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 9	Важливо для коректного відображення запасів на балансі та запобігання подвійного обліку
Підтвердження економічних вигод	Визначення потенційної користі від використання запасів	Аналіз можливості використання у виробництві або продажу	НП(С)БО 1, МСБО 2	Забезпечує відображення активів, які реально приносять майбутню економічну вигоду
Надійність оцінки вартості	Переконавання, що вартість запасів може бути визначена достовірно	Визначення первісної вартості, облік додаткових витрат на придбання або виготовлення	НП(С)БО 9, МСБО 2	Забезпечує точне відображення активів та підготовку до подальшої оцінки і списання

Таким чином, етапи визнання запасів у бухгалтерському обліку формують основу для точного та достовірного відображення матеріальних ресурсів на балансі підприємства. Ідентифікація запасів, підтвердження контролю та власності, оцінка економічних вигод і надійність визначення вартості забезпечують правильне відображення активів, що сприяє ефективному управлінню запасами, запобігає помилкам у фінансовій звітності та створює умови для коректної оцінки та списання матеріальних ресурсів на всіх етапах обліку.

Згідно з нормативними документами, запас визнається активом у бухгалтерському обліку за наявності декількох умов, рис. 1.4.

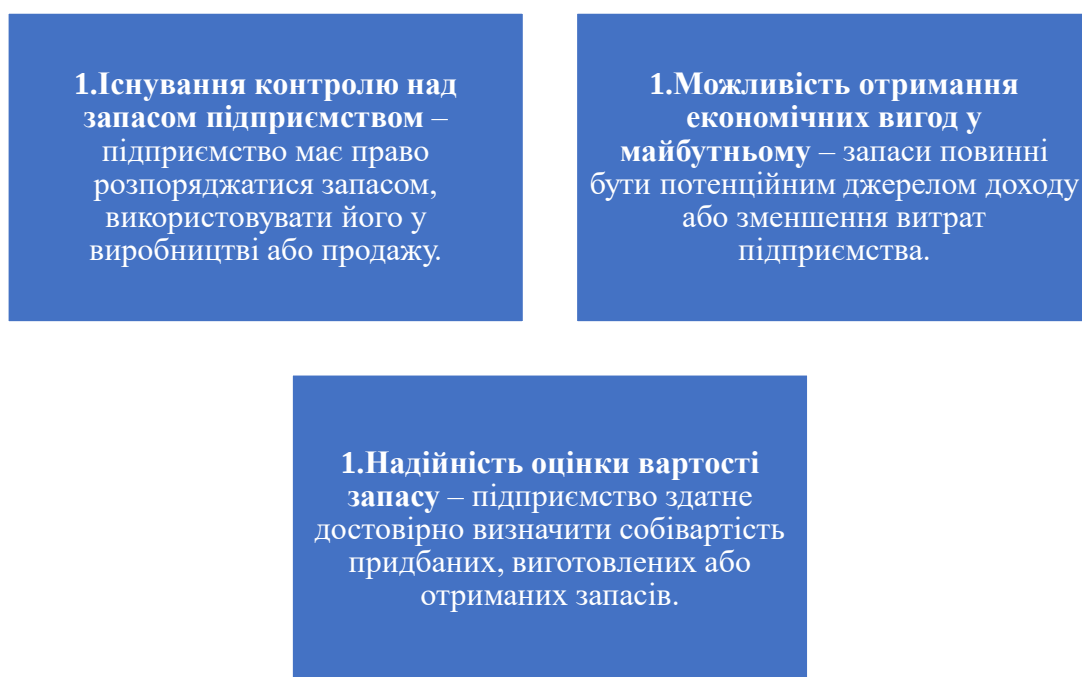

Рисунок 1.3 – Визнання запасів у бухгалтерському обліку [23, с.66].

У бухгалтерському обліку визнання запасів відбувається через зарахування на активні рахунки відповідно до їх виду та функціонального призначення: [23, с.66].

- Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо, комплектуючі) — рахунок 20 «Виробничі запаси»;
- Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) — рахунок 22;

- Напівфабрикати — рахунок 25 «Напівфабрикати»;
- Готова продукція — рахунок 26 «Готова продукція»;
- Товари для реалізації — рахунок 28 «Товари»;
- Брак і дефектні запаси — рахунок 24 «Брак у виробництві».

Визнання запасів у фінансовій звітності відбувається одночасно з їх обліком на балансі підприємства. При цьому первісна вартість запасів визначається відповідно до фактичних витрат на придбання або виробництво, включаючи додаткові витрати (транспорт, мита, податки, завантаження). Важливою особливістю є те, що запаси відображаються у балансі за нижчою з двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації, що визначає їх об'єктивну оцінку та запобігає завищенню активів.

Особливу увагу приділяють обліку запасів, отриманих безоплатно або за договором дарування, де первісна вартість визначається за справедливою вартістю на дату отримання. Для внутрішніх заготовок та побічної продукції визнання запасів здійснюється за фактичними витратами виробництва.

У бухгалтерському обліку також відображається знецінення запасів, яке виникає при зниженні ринкової вартості або пошкодженні матеріалів. Відповідно до НП(С)БО 9, створюється резерв на знецінення, а балансова вартість запасів коригується до їх чистої реалізаційної вартості [16].

Таким чином, визнання запасів у бухгалтерському обліку є комплексним процесом, що поєднує дотримання законодавчих норм, визначення контролю над ресурсом, оцінку економічних вигод і надійності оцінки, а також правильне відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Правильне визнання запасів забезпечує достовірність фінансової звітності, ефективний контроль за використанням ресурсів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

В свою чергу оцінка запасів у бухгалтерському обліку є ключовим елементом управління матеріальними ресурсами підприємства та формування достовірної фінансової звітності. Вона дозволяє визначити фактичну вартість запасів, які перебувають на складі, у виробничому процесі або призначені для реалізації, а також забезпечує контроль за їх використанням. Важливість оцінки запасів

зумовлена тим, що вона безпосередньо впливає на розрахунок собівартості продукції, фінансовий результат та податкові зобов'язання підприємства.

Оцінка запасів є багатоетапним процесом, що забезпечує точне відображення вартості запасів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Залежно від облікових операцій, виділяють три основні етапи оцінки запасів: при зарахуванні на баланс, при вибутті запасів та на дату балансу (рис 1.4)

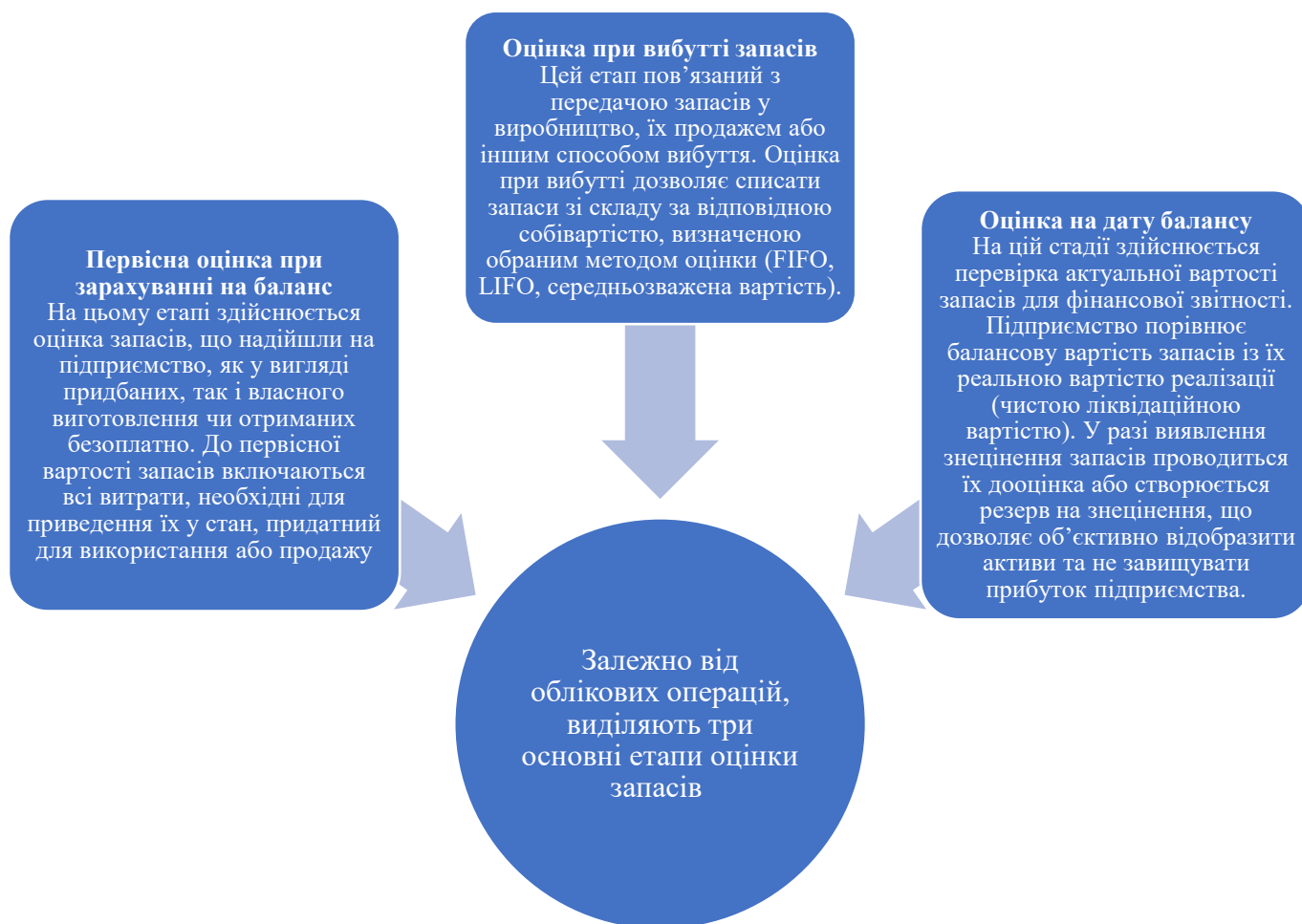

Рисунок 1.4 – Основні етапи оцінки запасів [22].

Первісна оцінка при зарахуванні на баланс дозволяє визначити реальну вартість придбаних або виготовлених запасів із врахуванням усіх витрат, необхідних для їх приведення у придатний до використання стан, що створює основу для подальшого контролю та обліку. Оцінка при вибутті запасів забезпечує коректне списання матеріалів зі складу та точне визначення собівартості продукції

або витрат на виробництво, що безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства. Оцінка на дату балансу дозволяє перевірити відповідність балансової вартості запасів їх реальній вартості реалізації та своєчасно виявити можливе знецінення, що гарантує об'єктивність фінансової звітності та запобігає завищенню прибутку.

Таблиця 1.8 – Етапи оцінки запасів у бухгалтерському обліку [22].

Етап оцінки	Мета оцінки	Основні операції	Особливості
Первісна оцінка (при зарахуванні на баланс)	Визначення первісної вартості запасів	Зарахування придбаних, виготовлених або отриманих запасів на баланс	Включає всі витрати, необхідні для приведення запасів у стан, придатний для використання або продажу; важлива для точного подальшого обліку
Оцінка при вибутті запасів	Визначення собівартості витрачених запасів	Передача запасів у виробництво, продаж, інше вибуття	Застосування методів оцінки (FIFO, LIFO, середньозважена собівартість); впливає на фінансовий результат та собівартість продукції
Оцінка на дату балансу	Перевірка актуальної вартості запасів для фінансової звітності	Порівняння балансової вартості запасів із чистою вартістю реалізації; дооцінка або створення резерву знецінення	Забезпечує об'єктивне відображення активів у балансі, запобігає завищенню прибутку

Таким чином, комплексний підхід до оцінки запасів забезпечує ефективне управління матеріальними ресурсами, підвищує прозорість обліку та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Для подальшого обліку запасів підприємства застосовують різні методи оцінки їх собівартості, які можуть впливати на фінансові результати та податкові зобов'язання. Найпоширенішими методами є: [24, с.128].

- FIFO (перші надійшли — перші списані) — метод передбачає, що запаси списуються у тій послідовності, в якій вони надійшли та дозволяє більш реально відображати витрати на виробництво та залишки запасів за актуальними цінами.
- LIFO (останні надійшли — перші списані) — метод передбачає списання найновіших запасів першими.

- Метод середньозваженої собівартості — запаси оцінюються за середньозваженою вартістю всіх одиниць відповідного виду, що дозволяє згладити коливання цін на ринку та зменшити вплив сезонних змін вартості на фінансові результати.

Оцінка запасів також включає аналіз можливого знецінення. Якщо ринкова або чиста вартість реалізації запасів нижча за їх собівартість, підприємство повинно здійснити зменшення балансової вартості запасів або створити резерв знецінення та забезпечує об'єктивне відображення активів у балансі та запобігає завищенню прибутку.

Правильна оцінка запасів є підґрунтям для формування достовірної фінансової звітності, ефективного управління матеріальними ресурсами та прийняття управлінських рішень, оскільки дозволяє контролювати витрати, оптимізувати запаси та прогнозувати потреби підприємства у виробничих і комерційних ресурсах [24, с.128].

Таким чином, визнання запасів у бухгалтерському обліку передбачає відображення їх як активів підприємства, які підлягають контролю, здатні приносити економічні вигоди та мають надійно визначену вартість, а оцінка запасів забезпечує точне визначення їх собівартості при надходженні, вибутті та на дату балансу з урахуванням можливого знецінення. Законодавче та нормативне підґрунтя цього процесу включає НП(С)БО 9, НП(С)БО 1, МСБО 2 та інші акти, що гарантують достовірність фінансової звітності та ефективний контроль за матеріальними ресурсами. Комплексне застосування визнання та оцінки запасів дозволяє підприємству об'єктивно відображати активи, контролювати витрати, формувати правильну собівартість продукції і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Первинне документування операцій із надходження, зберігання та вибуття запасів

Первинні документи відіграють ключову роль у системі бухгалтерського обліку запасів, оскільки саме з моменту їх оформлення розпочинається процес відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку. Первинне документування забезпечує безперервність, повноту та хронологічність облікової інформації, що є необхідною умовою для формування достовірних показників фінансової звітності підприємства. Без належно оформлених первинних документів неможливе законне та обґрунтоване відображення руху запасів у бухгалтерських регістрах.

Первинне документування операцій із запасами забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, оскільки підтверджує реальність надходження, переміщення, зберігання та вибуття матеріальних цінностей. Кожна операція з запасами повинна мати документальне підтвердження, що унеможливорює довільне або помилкове відображення даних, а також створює інформаційну основу для контролю за рухом і збереженням матеріальних ресурсів. Таким чином, первинні документи виступають інструментом забезпечення об'єктивності та прозорості облікової інформації [24, с.90].

Відповідно до положень НП(С)БО 9 «Запаси», запаси визнаються активами за умови, що підприємство отримало контроль над ними, а їх вартість може бути достовірно визначена. Саме первинні документи є основним джерелом інформації для підтвердження факту виникнення права власності або контролю над запасами та визначення їх первісної вартості. Без документального підтвердження неможливо коректно визначити собівартість запасів, що призводить до спотворення фінансових результатів діяльності підприємства. Крім того, первинні

документи виконують важливу контрольну функцію, оскільки дозволяють встановити відповідальність матеріально відповідальних осіб за збереження запасів. Документальне оформлення операцій із запасами створює правову основу для проведення інвентаризацій, виявлення нестач, надлишків або псування матеріалів, а також для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації запасів. У цьому контексті первинне документування є невід'ємним елементом внутрішнього контролю на підприємстві [16].

Надходження запасів може здійснюватися в результаті придбання у постачальників, безоплатного отримання, внутрішнього переміщення, повернення з виробництва або внаслідок інших господарських операцій. Кожен факт надходження матеріальних цінностей підлягає обов'язковому документальному оформленню відповідно до вимог чинного законодавства.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», усі господарські операції повинні бути підтверджені первинними документами, складеними під час здійснення операції або безпосередньо після її завершення. Для обліку надходження запасів на підприємстві використовуються різні види первинних документів залежно від способу та умов їх отримання. Найпоширенішими з них є товарно-транспортна накладна, видаткова накладна, прибутковий ордер, акт приймання матеріалів, а також інші документи, що підтверджують факт передачі матеріальних цінностей [18].

Товарно-транспортна накладна (ТТН) використовується у разі перевезення запасів автомобільним транспортом і одночасно виконує функції товарного та транспортного документа. Вона підтверджує факт відвантаження товарів постачальником, їх транспортування та отримання підприємством-одержувачем. Порядок оформлення ТТН регламентується Правилами перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затвердженими відповідним нормативним актом. Документ оформлюється постачальником у кількох примірниках і підписується відповідальними особами з боку відправника, перевізника та одержувача [22, с. 3].

Видаткова накладна є первинним документом, який підтверджує передачу запасів від постачальника до покупця. Вона містить інформацію про номенклатуру, кількість, ціну та загальну вартість отриманих матеріалів. Видаткова накладна підписується уповноваженими особами постачальника та одержувача і слугує підставою для оприбуткування запасів на складі підприємства. На її основі бухгалтер здійснює відображення надходження запасів у синтетичному та аналітичному обліку [22, с. 3].

Прибутковий ордер застосовується для внутрішнього оформлення приймання запасів на склад підприємства. Його складає матеріально відповідальна особа (завідувач складу, комірник) після фактичного приймання матеріальних цінностей. Прибутковий ордер підтверджує факт оприбуткування запасів та використовується для ведення складського обліку. Документ підписується особою, яка прийняла матеріали, та затверджується керівником або іншою уповноваженою особою [22, с. 3].

У табл. 2.1 детально розглянемо основні первинні документи з обліку надходження запасів.

У випадках, коли під час приймання запасів виявляються розбіжності між фактичною наявністю та даними супровідних документів (нестача, надлишок, пошкодження, невідповідність якості), складається акт приймання матеріалів (акт розбіжностей). Такий акт оформлюється комісією, призначеною наказом керівника підприємства, із зазначенням характеру виявлених відхилень, можливих причин та винних осіб. Акт є підставою для пред'явлення претензій постачальнику, коригування бухгалтерських записів або відшкодування збитків.

Відповідальність за правильність та своєчасність оформлення документів з надходження запасів покладається на матеріально відповідальних осіб, працівників бухгалтерії та керівництво підприємства. Саме чітке дотримання встановленого порядку документування забезпечує достовірність облікових даних, ефективний контроль за рухом запасів та мінімізує ризики фінансових втрат.

Таблиця 2.1 – Основні первинні документи з обліку надходження запасів [25-27].

№	Назва первинного документа	Призначення та зміст	Коли застосовується	Основні реквізити	Нормативно-правове регулювання
1	Товарно-транспортна накладна (ТТН)	Підтверджує факт перевезення та передачі запасів від постачальника до одержувача; є підставою для оприбуткування матеріальних цінностей	При постачанні запасів автомобільним транспортом	Назва документа, дата, найменування вантажовідправника та вантажоодержувача, назва та кількість запасів, вартість, підписи відповідальних осіб	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Наказ Мінінфраструктури №363 від 14.10.1997
2	Видаткова накладна	Підтверджує передачу запасів від постачальника покупцю	При купівлі запасів у постачальника	Назва, дата, перелік запасів, одиниця виміру, кількість, ціна, сума, підписи сторін	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
3	Прибуткова накладна	Оформлює факт надходження запасів на склад підприємства	При оприбуткуванні запасів на склад	Дата, номер, назва запасів, кількість, ціна, підпис матеріально відповідальної особи	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
4	Акт приймання матеріалів (форма М-7)	Фіксує розбіжності між фактично отриманими запасами та супровідними документами	При виявленні нестач, надлишків або браку	Дата, назва запасів, кількість за документами та фактично, причина розбіжностей	Наказ Держкомстату України №193 від 21.06.1996
5	Податкова накладна	Підтверджує право на податковий кредит з ПДВ	При купівлі запасів у платника ПДВ	ІПН сторін, дата, номенклатура запасів, сума ПДВ	Податковий кодекс України
6	Рахунок-фактура	Містить інформацію про вартість запасів до моменту їх оплати	Перед оплатою запасів	Назва запасів, кількість, ціна, сума	Господарський кодекс України
7	Акт оприбуткування запасів	Оформлює приймання запасів, отриманих безоплатно або власного виробництва	При безоплатному надходженні або внутрішньому виробництві	Дата, перелік запасів, оцінка, підписи	НП(С)БО 9 «Запаси»
8	Митна декларація	Підтверджує надходження імпортованих запасів	При імпорті запасів	Дані про імпортера, вартість, митні платежі	Митний кодекс України

На рис 2.1 розглянемо процес надходження запасів на підприємство.

Рисунок 2.1 – Процес надходження запасів на підприємство [25].

Процес надходження запасів на підприємство починається з фактичного отримання матеріальних цінностей від постачальників або з власного виробництва. На цьому етапі відповідальні особи підприємства здійснюють перевірку запасів на відповідність асортименту, кількості та якості, порівнюючи фактичні показники з даними, зазначеними у супровідних документах. Така перевірка є обов'язковою, оскільки саме вона дозволяє виявити можливі нестачі, надлишки або дефекти запасів.

Після перевірки запасів оформлюються товаро-супровідні документи, які підтверджують факт передачі матеріальних цінностей та є підставою для їх

оприбуткування. Залежно від форми розрахунків між підприємством і постачальником документи можуть відрізнятися. При безготівковому розрахунку використовуються товарно-транспортна накладна (№1-ТН), накладна-вимога на відпуск або внутрішнє переміщення матеріалів (форма М-11), а також накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей. Документи підтверджують рух запасів та їх вартість [26, с.62].

У разі здійснення розрахунків готівкою надходження запасів оформлюється за допомогою товарного чека, чека реєстратора розрахункових операцій (РРО), квитанції прибуткового касового ордера або акта закупівлі. Такі документи підтверджують факт оплати та отримання запасів і є підставою для їх відображення в бухгалтерському обліку.

Наступним етапом є оформлення складських документів, які фіксують безпосереднє надходження запасів на склад підприємства. Якщо запаси є власного виготовлення, їх оприбуткування здійснюється на підставі накладної-вимоги (форма М-11). Цей документ підтверджує передачу матеріалів із виробництва на склад готової продукції або матеріалів [26, с.62].

У випадку надходження запасів від сторонніх постачальників використовуються прибутковий ордер (форма М-4) або акт про приймання матеріалів (форма М-7), а також накладна-вимога (форма М-11). Акт про приймання матеріалів складається, зокрема, у разі виявлення розбіжностей між фактично отриманими запасами та даними супровідних документів.

Завершальним етапом процесу надходження запасів є реєстрація отриманих матеріальних цінностей у журналі обліку вантажів, що надійшли (форма М-1). У цьому журналі узагальнюється інформація про всі надходження запасів, що забезпечує контроль за їх рухом та є важливим елементом системи внутрішнього контролю на підприємстві.

Документування зберігання запасів є важливою складовою системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві. На етапі зберігання забезпечується фізична наявність матеріальних цінностей, їх збереженість, відповідність кількісних і вартісних показників даним

бухгалтерського обліку. Саме належно організований складський облік дозволяє своєчасно виявляти відхилення, запобігати втратам та забезпечувати достовірність інформації про запаси у фінансовій звітності [25, с.99].

У табл. 2.2 детально розглянемо основні первинні документи зі зберігання запасів.

Таблиця 2.2 - Документування зберігання запасів на підприємстві [26-27].

№	Назва документа	Призначення документа	Коли та ким застосовується	Основні реквізити	Нормативно-правове регулювання
1	Картка складського обліку матеріалів (форма М-12)	Забезпечує кількісний облік запасів за кожним найменуванням, сортом, маркою	Ведеться комірником або матеріально відповідальною особою постійно	Найменування запасів, одиниця виміру, дата, кількість надходження та вибуття, залишок	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Наказ Держкомстату №193
2	Книга складського обліку матеріалів	Узагальнює інформацію про рух і залишки запасів на складі	Ведеться на складах з великим асортиментом запасів	Дата, номер документа, кількість, залишок	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
3	Матеріальний ярлик (форма М-16)	Забезпечує ідентифікацію запасів безпосередньо на місці зберігання	Використовується на складах для кожного виду запасів	Назва матеріалу, номенклатурний номер, одиниця виміру	Наказ Держкомстату №193
4	Акт інвентаризації запасів	Підтверджує фактичну наявність запасів під час інвентаризації	Складається інвентаризаційною комісією	Назва запасів, фактична кількість, облікові дані	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань (наказ Мінфіну №879)
5	Інвентаризаційний опис запасів	Деталізує кількісний і якісний склад запасів	При обов'язковій або позаплановій інвентаризації	Назва, кількість, стан запасів	Наказ Мінфіну №879
6	Акт про псування або втрату запасів	Фіксує втрати, псування або нестачу запасів під час зберігання	Складається комісією підприємства	Причини псування, кількість, винні особи	НП(С)БО 9 «Запаси»
7	Договір про повну матеріальну відповідальність	Закріплює відповідальність за збереження запасів	Укладається з матеріально відповідальними особами	Права та обов'язки сторін	Кодекс законів про працю України
8	Журнал обліку руху матеріальних цінностей	Забезпечує внутрішній контроль за рухом запасів	Ведеться комірником або бухгалтерією	Дата, надходження, вибуття, залишок	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємство зобов'язане організувати облік активів таким чином, щоб забезпечити їх збереження та контроль за рухом. Запаси як складова активів потребують чіткої системи документування під час зберігання, що включає складський облік, використання спеціалізованих регістрів та визначення відповідальних осіб [18].

Складський облік запасів являє собою систему кількісного обліку матеріальних цінностей за місцями їх зберігання та матеріально відповідальними особами. Його основним завданням є оперативний контроль за наявністю, рухом та станом запасів. Складський облік ведеться безпосередньо на складах, у коморах або інших місцях зберігання та здійснюється у розрізі кожного найменування запасів.

Організація складського обліку регламентується Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів, затвердженими Міністерством фінансів України. Згідно з ними, облік запасів на складі ведеться у натуральних вимірниках, що забезпечує точний контроль за їх фактичною наявністю та дозволяє зіставляти складські дані з інформацією бухгалтерського обліку.

Основним документом складського обліку є картка складського обліку матеріалів, яка відкривається на кожне найменування або номенклатурний номер запасів. У картках відображаються всі операції з надходження, вибуття та залишку матеріалів у хронологічному порядку. Дані карток складського обліку є підставою для контролю за рухом запасів і використовуються для проведення інвентаризації.

Картки складського обліку ведуться матеріально відповідальними особами та повинні відповідати даним первинних документів. Вони можуть вестися як у паперовому, так і в електронному вигляді за умови дотримання вимог законодавства щодо електронного документообігу. Ведення карток забезпечує систематизацію інформації та підвищує точність складського обліку [27, с.117].

Важливу роль у процесі зберігання запасів відіграють матеріально відповідальні особи, з якими укладаються договори про повну матеріальну відповідальність відповідно до норм трудового законодавства України. До таких

осіб належать завідувачі складів, комірники та інші працівники, які безпосередньо здійснюють приймання, зберігання та відпуск запасів [27, с.117].

Матеріально відповідальні особи несуть відповідальність за збереження матеріальних цінностей, правильність ведення складського обліку та своєчасне оформлення первинних документів. Їх діяльність є важливим елементом системи внутрішнього контролю, оскільки дозволяє забезпечити персоніфіковану відповідальність за стан і рух запасів.

Умови зберігання запасів мають безпосередній вплив на їх якість, придатність до використання та вартісні характеристики. Неналежні умови зберігання можуть призвести до псування, втрати споживчих властивостей або повної непридатності запасів, що негативно позначається на фінансових результатах підприємства.

Відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси», підприємство зобов'язане забезпечити належне зберігання запасів та контролювати їх стан. Організація умов зберігання передбачає дотримання температурного режиму, вологості, санітарних норм, правил пожежної безпеки та інших спеціальних вимог залежно від виду матеріалів. Регулярний контроль за умовами зберігання та проведення інвентаризацій дозволяють своєчасно виявляти ризики втрат та забезпечувати достовірність облікових даних [16].

Таким чином, документування зберігання запасів є важливим елементом системи обліку та контролю, що забезпечує збереженість матеріальних цінностей, достовірність інформації бухгалтерського обліку та ефективне управління ресурсами підприємства.

Вибуття запасів на підприємстві відбувається у процесі їх використання у виробництві, для господарських потреб, реалізації, а також у разі втрат, нестач або псування. Усі операції з вибуття запасів підлягають обов'язковому документальному оформленню первинними документами, що відповідають вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Первинні документи є підставою для відображення таких операцій у

бухгалтерському обліку та забезпечують контроль за цільовим використанням матеріальних ресурсів [18].

Для оформлення відпуску запасів у виробництво або для господарських потреб застосовуються лімітно-забірні картки, накладні та вимоги. Лімітно-забірна картка використовується при систематичному відпуску матеріалів у межах встановлених норм та лімітів. Вона дає змогу контролювати фактичне використання матеріалів у порівнянні з установленими нормативами. Накладні та вимоги (зокрема форма М-11) застосовуються для одноразового або позапланового відпуску запасів зі складу та підтверджують передачу матеріальних цінностей відповідальним особам або підрозділам підприємства.

Процес вибуття запасів передбачає обов'язковий порядок затвердження та контролю. Документи на відпуск запасів оформлюються матеріально відповідальними особами та підлягають затвердженню керівником підприємства або уповноваженими посадовими особами. Контроль за правильністю оформлення документів і дотриманням встановлених лімітів здійснюється бухгалтерією. Такий порядок забезпечує дотримання внутрішнього контролю та відповідає вимогам НП(С)БО 9 «Запаси» щодо раціонального використання матеріальних ресурсів [16].

Особливу увагу в процесі вибуття запасів приділяють списанню втрат, нестач і псування. У разі виявлення нестач або псування запасів складається відповідний акт, у якому фіксуються обставини, причини та відповідальні особи.

Списання запасів здійснюється лише після проведення інвентаризації та затвердження результатів керівником підприємства. Вартість нестач і втрат у межах норм природного убутку включається до витрат підприємства, а понаднормові втрати відшкодовуються винними особами відповідно до вимог Кодексу законів про працю України та Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань.

Таким чином, документування вибуття запасів забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, сприяє ефективному контролю за використанням матеріальних ресурсів і відповідає чинному законодавству України.

У табл. 2.3 розглянемо основні документи вибуття запасів.

Таблиця 2.3 - Документування вибуття запасів [16-18].

№	Назва первинного документа	Призначення	Коли застосовується	Нормативне регулювання
1	Лімітно-забірна картка (М-8, М-9)	Контроль відпуску запасів у межах встановлених норм	При систематичному відпуску матеріалів	Наказ Держкомстату №193; НП(С)БО 9
2	Накладна-вимога (М-11)	Оформлення разового відпуску запасів	Для господарських потреб або внутрішнього переміщення	Закон України «Про бухгалтерський облік...»
3	Вимога на відпуск матеріалів	Підстава для видачі запасів зі складу	За потреби підрозділів підприємства	НП(С)БО 9 «Запаси»
4	Акт списання матеріалів	Оформлення списання використаних запасів	Після фактичного використання	Закон України «Про бухгалтерський облік...»
5	Акт про нестачі та псування запасів	Фіксація втрат і визначення винних осіб	У разі виявлення нестач або псування	Положення про інвентаризацію, наказ №879
6	Інвентаризаційний опис запасів	Підтвердження фактичної наявності запасів	При інвентаризації	Наказ Мінфіну №879

Процес вибуття товарів (запасів) на підприємстві розпочинається з прийняття рішення про їх використання або передачу. Перед фактичним вибуттям здійснюється перевірка запасів на відповідність асортименту, кількості та якості

На рис 2.2 розглянемо процес вибуття товарів (запасів) на підприємстві.

Рисунок 2.2 – Процес вибуття товарів (запасів) на підприємстві [28].

Дана перевірка забезпечує правильність відпуску матеріальних цінностей і дозволяє запобігти помилкам, пов'язаним з видачею неякісних або невідповідних товарів. Після якої оформлюються товаро-супровідні документи, які є обов'язковою умовою для вибуття запасів зі складу. Документи підтверджують законність операції, визначають відповідальних осіб та слугують підставою для відображення операцій у бухгалтерському обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [18].

У разі передачі запасів у виробництво застосовуються лімітно-забірні картки (форми М-9, М-28, М-28а), які використовуються при систематичному відпуску матеріалів у межах затверджених норм. Для заміни матеріалів або позапланового відпуску складається акт-вимога на заміну матеріалів (форма М-10). Одноразовий відпуск запасів оформлюється накладною-вимогою (форма М-11), що підтверджує передачу матеріальних цінностей відповідальному підрозділу [29, с.402].

Якщо вибуття запасів відбувається у формі відвантаження на сторону, застосовуються накладна на відпуск матеріалів (форма М-20), товарно-транспортна накладна (форма №1-ТН) та товарна накладна. Документи підтверджують передачу товарів покупцю або іншій стороні, а також фіксують умови транспортування та кількість відвантажених запасів [29, с.402].

Завершальним етапом процесу вибуття товарів є відображення операцій у складському та бухгалтерському обліку. На підставі первинних документів зменшуються залишки запасів на складі та визнаються відповідні витрати або доходи. Такий порядок документування вибуття запасів забезпечує контроль за рухом матеріальних цінностей і відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку.

Сьогодні автоматизація первинного документування є важливим напрямом удосконалення обліку запасів в умовах цифровізації економіки. Використання електронних документів дозволяє підприємствам підвищити оперативність обробки інформації, мінімізувати ризики помилок та забезпечити належний рівень внутрішнього контролю за рухом матеріальних цінностей. Впровадження

електронного документообігу сприяє підвищенню прозорості облікових процесів та ефективності управління запасами.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», первинні документи можуть складатися як у паперовій, так і в електронній формі, за умови дотримання вимог щодо наявності обов'язкових реквізитів. Також правові засади використання електронних документів визначені Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», згідно з яким електронний документ має таку саму юридичну силу, як і паперовий, за умови накладення кваліфікованого електронного підпису [18].

В обліку запасів електронні документи використовуються для оформлення операцій із надходження, переміщення, зберігання та вибуття матеріальних цінностей. До таких документів належать електронні видаткові та прибуткові накладні, електронні товарно-транспортні накладні, акти приймання матеріалів, внутрішні складські ордери та інші документи. Вони формуються в бухгалтерських або корпоративних інформаційних системах та зберігаються в електронному архіві підприємства.

На прикладі АТ «Укртелеком» слід зазначити, що з огляду на масштаб діяльності, розгалужену структуру філій та значні обсяги матеріальних ресурсів, використання електронних документів є необхідною умовою ефективного обліку запасів. Підприємство застосовує автоматизовані облікові системи, інтегровані з корпоративними ERP-рішеннями, що дозволяє оперативно формувати первинні документи та забезпечувати їх доступність для бухгалтерії, складських підрозділів і управлінського персоналу [31].

Електронні документи в АТ «Укртелеком» створюються та обробляються із застосуванням кваліфікованого електронного підпису відповідальних осіб, що забезпечує їх автентичність, цілісність і юридичну значущість та дозволяє підприємству дотримуватися вимог законодавства та водночас оптимізувати процеси документообігу між центральним офісом і регіональними підрозділами.

Запровадження електронного документообігу в обліку запасів забезпечує низку суттєвих переваг: [31].

- значно скорочується час на оформлення та обробку первинних документів, що особливо важливо для великих підприємств із великою кількістю складських операцій. Автоматичне формування документів зменшує трудомісткість облікових процесів і підвищує їх точність.
- електронний документообіг знижує ризик втрати або пошкодження документів, оскільки всі дані зберігаються в захищених електронних архівах. Для АТ «Укртелеком» це має особливе значення, оскільки підприємство оперує значними обсягами технічних матеріалів та обладнання, облік яких потребує високого рівня надійності й контролю.
- автоматизація первинного документування сприяє посиленню внутрішнього контролю за рухом запасів. Інформаційні системи дозволяють у режимі реального часу відстежувати залишки матеріалів, виявляти відхилення та оперативно приймати управлінські рішення, що дає змогу АТ «Укртелеком» оптимізувати рівень запасів, уникати їх надлишку або дефіциту та зменшувати витрати на зберігання.

Отже, автоматизація первинного документування та впровадження електронного документообігу в обліку запасів є важливим чинником підвищення ефективності облікової системи підприємства. На прикладі АТ «Укртелеком» можна зробити висновок, що використання електронних документів забезпечує достовірність облікової інформації, підвищує оперативність управління запасами та відповідає сучасним вимогам цифрової трансформації бізнесу.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік запасів: організація, облікові рахунки та кореспонденція

Облік запасів на підприємстві здійснюється у межах системи бухгалтерського обліку та регулюється Законом України «Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні», а також Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Залежно від рівня узагальнення інформації розрізняють синтетичний та аналітичний облік запасів, які є взаємопов'язаними складовими єдиної облікової системи [16, 18].

Синтетичний облік запасів — це узагальнений облік, що ведеться на рахунках бухгалтерського обліку в грошовому вимірнику. Він відображає загальні суми наявності та руху запасів за їх видами відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Основними рахунками синтетичного обліку запасів є рахунки класу 2 «Запаси» (зокрема рахунки 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 26 «Готова продукція», 28 «Товари»). Дані синтетичного обліку використовуються для складання фінансової звітності та оцінки загального фінансового стану підприємства [16].

Аналітичний облік запасів є деталізованим обліком, який ведеться за кожним найменуванням, видом, місцем зберігання та матеріально відповідальною особою. Він може здійснюватися як у натуральних, так і в грошових показниках та забезпечує оперативний контроль за рухом і залишками запасів. Аналітичний облік ведеться на підставі первинних документів і дозволяє отримувати детальну інформацію, необхідну для внутрішнього управління та контролю [33, с.2].

Між синтетичним і аналітичним обліком існує тісний взаємозв'язок, оскільки дані аналітичного обліку узагальнюються в синтетичному обліку. Показники синтетичного обліку повинні повністю відповідати сумарним даним аналітичного обліку, що забезпечується шляхом регулярного звіряння облікових даних. Така взаємодія гарантує достовірність бухгалтерської інформації та відповідність обліку вимогам законодавства.

Синтетичний та аналітичний облік запасів мають важливе значення для управління запасами. Синтетичний облік дозволяє оцінити загальний обсяг запасів та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства, тоді як аналітичний облік забезпечує контроль за ефективністю використання матеріальних ресурсів, дотриманням норм запасів та своєчасним виявленням надлишків або нестач. У

сукупності ці види обліку створюють інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і забезпечують раціональне управління запасами відповідно до чинного законодавства України [33, с.2].

Організація синтетичного обліку запасів на підприємстві ґрунтується на вимогах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 9 «Запаси» та Плану рахунків бухгалтерського обліку (затвердженого наказом Мінфіну). Синтетичний облік забезпечує узагальнене відображення наявності та руху запасів у грошовому вимірнику на рахунках класу 2 «Запаси», а також формує інформацію для фінансової звітності та контролю ресурсів підприємства [16, 18].

Рахунок 20 «Виробничі запаси» є основним рахунком для обліку матеріалів, що використовуються у виробничій діяльності. За дебетом цього рахунку відображається надходження запасів (придбання, безоплатне отримання, повернення з виробництва), а за кредитом — їх вибуття (відпуск у виробництво, списання, реалізація, нестачі). Для підвищення інформативності та контролю використовуються субрахунки, які дозволяють розмежувати запаси за видами та призначенням [16, 18].

Ключовим для обліку матеріальних ресурсів є рахунок 20 «Виробничі запаси», на якому узагальнюється інформація про наявність і рух сировини, матеріалів, палива, тари, запчастин, будівельних матеріалів та інших виробничих запасів. Для деталізації даних застосовуються субрахунки рахунку 20: [16].

- 201 «Сировина і матеріали»,
- 203 «Паливо»,
- 205 «Будівельні матеріали»,
- 207 «Запасні частини»,
- 209 «Інші матеріали» тощо

Використання субрахунків дає можливість правильно класифікувати запаси, контролювати їх залишки й рух та забезпечувати точне відображення витрат у виробництві.

Окрім рахунку 20, у синтетичному обліку запасів широко застосовуються й інші рахунки класу 2. Зокрема: [16].

- рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» використовується для обліку МШП, які передаються в експлуатацію;
- рахунок 23 «Виробництво» узагальнює витрати основного та допоміжного виробництва;
- рахунок 26 «Готова продукція» застосовується для обліку випущеної продукції;
- рахунок 28 «Товари» — для обліку товарів у торговельній діяльності;
- рахунок 25 «Напівфабрикати» (за потреби) — для напівфабрикатів власного виробництва.

Відображення залишків і руху запасів у бухгалтерських регістрах здійснюється на підставі первинних документів (накладні, ТТН, акти, лімітно-забірні картки, вимоги тощо). Залишки запасів формуються як початкове сальдо по відповідних рахунках, а їх рух — як обороти за дебетом (надходження) та кредитом (вибуття) [33, с.3].

У табл. 2.4-2.7 наведено типові операції із запасами.

Таблиця 2.4 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій з надходження запасів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн (приблизно)
1	Придбано виробничі запаси у постачальника (без ПДВ)	201	631	280 000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за придбаними запасами	641	631	56 000
3	Оплачено постачальнику за запаси з поточного рахунку	631	311	336 000
4	Оприбутковано запаси, отримані безоплатно	201	718	22 500
5	Оприбутковано запаси, внесені до статутного капіталу	201	46	150 000
6	Оприбутковано запаси, отримані в обмін на інші активи	201	377	64 000
7	Оприбутковано запаси, виготовлені власними силами	201	23	98 000
8	Оприбутковано повернені з виробництва невикористані матеріали	201	23	9 200
9	Оприбутковано надлишки запасів, виявлені під час інвентаризації	201	719	11 800
10	Включено транспортно-заготівельні витрати до первісної вартості запасів	201	631 / 685	18 600
11	Оприбутковано МШП від постачальника	22	631	37 400
12	Оприбутковано товари для подальшої реалізації	28	631	124 000

Джерело: складено автором

Наведена в таблиці 2.4 типова кореспонденція рахунків з надходження запасів відображає різноманітні джерела їх формування на підприємстві та демонструє комплексний підхід до організації бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів. Запаси можуть надходити як у результаті придбання за плату, так і безоплатно, у вигляді внесків до статутного капіталу, обміну на інші активи, виготовлення власними силами або виявлення надлишків під час інвентаризації.

Окрему увагу приділено правильному формуванню первісної вартості запасів шляхом включення транспортно-заготівельних витрат, що відповідає вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.5 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій з передачі запасів у виробництво

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн (приблизно)
1	Передано сировину та основні матеріали в основне виробництво	23	201	120 000
2	Передано матеріали у допоміжне виробництво	23	201	45 000
3	Використано паливо у виробничому процесі	23	203	28 000
4	Передано запасні частини для ремонту виробничого обладнання	91	207	18 500
5	Списано матеріали на загальновиробничі потреби	91	201	32 000
6	Використано матеріали на виконання ремонтних робіт	91	201	26 000
7	Передано МШП у виробництво (в експлуатацію)	23	22	14 800
8	Передано матеріали для виконання робіт за окремим замовленням	23	201	67 500
9	Повернено невикористані матеріали з виробництва на склад	201	23	9 200
10	Списано матеріали в межах установлених норм	23	201	52 000

Джерело: складено автором

Таблиця 2.5 ілюструє типову кореспонденцію рахунків з передачі запасів у виробництво та відображає порядок їх списання залежно від напряму використання і функціонального призначення. Матеріальні ресурси, що безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції або наданні послуг, відносяться на рахунок 23 «Виробництво», формуючи виробничу собівартість, тоді як матеріали, запасні частини та ресурси, використані для обслуговування та забезпечення виробничого процесу, списуються на загальновиробничі витрати (рахунок 91). Окремо

враховується передача малоцінних і швидкозношуваних предметів в експлуатацію, а також повернення невикористаних матеріалів на склад, що дає змогу коригувати витрати та запобігати необґрунтованому їх завищенню.

Таблиця 2.6 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій з внутрішнього переміщення запасів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн (приблизно)
1	Передано матеріали з центрального складу на виробничу дільницю	201	201	65 000
2	Передано матеріали між структурними підрозділами	201	201	38 500
3	Передано паливо зі складу в автогосподарство	203	203	24 000
4	Передано запасні частини зі складу в ремонтну дільницю	207	207	19 800
5	Передано МШП між підрозділами підприємства	22	22	12 600
6	Передано матеріали з регіонального складу на центральний склад	201	201	41 300
7	Передано будівельні матеріали на інший об'єкт	205	205	29 000
8	Передано інші матеріали між матеріально відповідальними особами	209	209	16 400

Джерело: складено автором

Таблиця 2.6 відображає типову кореспонденцію рахунків з внутрішнього переміщення запасів у межах підприємства та демонструє, що такі операції не впливають на загальний обсяг активів і фінансовий результат, а лише змінюють місце зберігання запасів або матеріально відповідальну особу.

Таблиця 2.7 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій зі списання нестач і втрат запасів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн (приблизно)
1	Виявлено нестачу виробничих запасів за результатами інвентаризації	947	201	21 500
2	Виявлено нестачу палива	947	203	9 800
3	Виявлено нестачу запасних частин	947	207	14 200
4	Списано втрати матеріалів у межах норм природного убутку	91	201	6 400
5	Списано втрати матеріалів понад норми природного убутку	947	201	11 700
6	Виявлено псування матеріалів (кабель, що втратив споживчі властивості)	947	201	18 300
7	Віднесено суму нестачі на винну особу (матеріально відповідальну)	375	716	16 900
8	Утримано суму відшкодування із заробітної плати винної особи	661	375	8 500
9	Отримано відшкодування нестач грошовими коштами	301 / 311	375	8 400
10	Списано безнадійну нестачу (винну особу не встановлено)	944	375	5 600

Джерело: складено автором

Таблиця 2.7 демонструє процес обліку нестач і втрат запасів на підприємстві, який передбачає як виявлення фактичних нестач і псування матеріалів, так і відображення їх у бухгалтерському обліку. Виділення сум втрат у межах норм природного убутку та понад них дозволяє диференціювати допустимі технологічні втрати від надзвичайних випадків, що підвищує точність фінансової звітності. Віднесення сум нестач на винних осіб та подальше отримання компенсацій (грошима або утриманням із зарплати) забезпечує дисципліну матеріально відповідальних працівників і контроль за збереженням запасів. Списання безнадійних нестач з урахуванням відсутності винної особи дозволяє завершити бухгалтерське оформлення втрат і відобразити реальний стан запасів на підприємстві, що є важливим для управлінського аналізу та планування.

Таким чином, синтетичний облік відображає запаси залежно від їх економічного призначення і стадії використання.

У табл. 2.8 розглянемо господарські операції з обліку запасів в АТ «Укртелеком» та їх бухгалтерське відображення.

Наведена таблиця 2.8 наочно відображає типові господарські операції з обліку запасів в АТ «Укртелеком» та їх бухгалтерське відображення відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку. Аналіз кореспонденції рахунків свідчить, що облік запасів на підприємстві організовано з урахуванням специфіки діяльності оператора зв'язку, зокрема використання кабельної продукції, матеріалів для ремонтів і підключення абонентів, а також малоцінних та швидкозношуваних предметів для технічних бригад. Чітке розмежування витрат за напрямками діяльності (виробничі, загальновиробничі, адміністративні та витрати на збут) забезпечує достовірне формування собівартості послуг зв'язку та фінансових результатів. Крім того, відображення операцій, пов'язаних із безоплатним отриманням, інвентаризацією, нестачами та реалізацією надлишкових матеріалів, підтверджує наявність системного підходу до контролю за рухом і збереженням запасів.

Таблиця 2.8 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій з обліку запасів в АТ «Укртелеком» та їх бухгалтерське відображення

№	Зміст господарської операції (приклад для АТ «Укртелеком»)	Дебет	Кредит	Пояснення
1	Придбано кабельну продукцію для модернізації мережі зв'язку	201	631	Оприбуткування виробничих запасів (кабелі, дроти)
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за придбаними матеріалами	641	631	ПДВ за податковою накладною постачальника
3	Оплачено постачальнику кабельної продукції з поточного рахунку	631	311	Розрахунки з постачальниками
4	Оприбутковано матеріали, отримані безоплатно (гуманітарна/партнерська передача)	201	718	Дохід від безоплатно отриманих активів
5	Передано кабельну продукцію для проведення ремонтних робіт мережі	91	201	Загальновиробничі витрати
6	Використано матеріали для підключення нових абонентів	23	201	Формування собівартості послуг зв'язку
7	Списано матеріали на адміністративні потреби (офісні матеріали)	92	201	Адміністративні витрати
8	Використано пакувальні матеріали для відправки обладнання	93	201	Витрати на збут
9	Повернено невикористані матеріали після ремонту мережі на склад	201	23	Коригування витрат
10	Оприбутковано МШП (інструменти для технічних бригад)	22	631	Малоцінні та швидкозношувані предмети
11	Передано МШП в експлуатацію технічним працівникам	91 / 23	22	Списання МШП на витрати
12	Виявлено нестачу матеріалів під час інвентаризації складу	947	201	Втрати від нестач
13	Встановлено винну особу за нестачу матеріалів	375	716	Відшкодування завданих збитків
14	Списано пошкоджені матеріали (кабель після аварії)	947	201	Списання непридатних запасів
15	Реалізовано надлишкові матеріали сторонній організації	377	712	Дохід від реалізації інших оборотних активів
16	Списано собівартість реалізованих матеріалів	943	201	Формування фінансового результату

Джерело: складено автором

Загалом застосована методика обліку запасів в АТ «Укртелеком» відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує прозорість і ефективність управління матеріальними ресурсами підприємства.

Таблиця 2.9 – Кореспонденція рахунків обліку господарських операцій з обліку запасів в АТ «Укртелеком» та їх бухгалтерське відображення : надходження, використання на ремонти та послуги, списання втрат і нестач, а також реалізацію надлишків або товарів із списанням

№	Господарська операція (приклад для АТ «Укртелеком»)	Дебет	Кредит	Пояснення (що саме відображаємо)
1	Оприбутковано оптоволоконний/мідний кабель від постачальника	201	631	Надходження матеріалів на склад
2	Податковий кредит з ПДВ за кабелем/матеріалами	641	631	ПДВ за податковою накладною
3	Транспортно-заготівельні витрати (доставка кабелю) включено до вартості запасів	201	631/685	Формування первісної вартості запасів (доставка, експедирування)
4	Оплата постачальнику матеріалів з поточного рахунку	631	311	Закриття кредиторської заборгованості
5	Внутрішні переміщення: зі центрального складу в регіональну дільницю	20*	20*	Зміна місця зберігання (аналітика змінюється, синтетика — ні)
6	Відпуск кабелю/муфт/кріплень на аварійно-відновлювальні роботи (експлуатація мережі)	91	201	Матеріали списані на загальновиробничі/експлуатаційні витрати
7	Відпуск матеріалів на підключення нових абонентів (надання послуг)	23	201	Матеріали включено до собівартості послуг
8	Списано паливо для виїзних бригад	91/92	203	Паливо: або на виробничі витрати (91), або адмін (92) залежно від використання
9	Оприбутковано запасні частини (блоки, модулі, плати) для ремонту обладнання	207	631	Запчастини як виробничі запаси
10	Використано запчастини для ремонту обладнання зв'язку	91	207	Списання запчастин у витрати на утримання мережі
11	Оприбутковано МШП (інструменти, спецінвентар для монтажних бригад)	22	631	Надходження МШП
12	Передано МШП в експлуатацію (бригаді/дільниці)	91/92/23	22	Списання МШП на відповідні витрати
13	Повернено невикористані матеріали після ремонту на склад	201	91/23	Коригування витрат і повернення на склад
14	Виявлено надлишки матеріалів за інвентаризацією	201	719	Інші доходи від операційної діяльності (надлишки)
15	Виявлено нестачу кабелю/матеріалів за інвентаризацією	947	201	Втрати від нестач і псування до з'ясування винних
16	Віднесено суму нестачі на винну особу (матвідповідальну)	375	716	Дебіторка винної особи та дохід від відшкодування
17	Реалізовано надлишкові матеріали (кабель/комплектуючі) сторонній організації: визнано дохід	361/377	712	Дохід від реалізації інших оборотних активів
18	Реалізація надлишкових матеріалів: нараховано ПДВ	712	641	Вихідний ПДВ (якщо операція оподатковується)
19	Реалізація надлишкових матеріалів: списано собівартість	943	201	Собівартість реалізованих запасів
20	Уцінка/знецінення матеріалів (пошкоджений кабель, що не відповідає якості)	946	20*	Відображення втрат від знецінення запасів (за рішенням комісії)
21	Оприбутковано товари для продажу (наприклад, модеми/роутери як товар)	28	631	Для торговельних операцій (якщо підприємство продає обладнання)
22	Реалізація товарів (модеми/роутери): визнано дохід	361	702	Дохід від реалізації товарів
23	Реалізація товарів: списано собівартість	902	28	Собівартість реалізованих товарів

Джерело: складено автором

Таблиця 2.9 систематизує типові господарські операції з обліку запасів в АТ «Укртелеком» на всіх етапах їх руху — від надходження та внутрішнього переміщення до використання у процесі експлуатації мережі й надання телекомунікаційних послуг, а також списання втрат, нестач і реалізації надлишкових матеріалів або товарів. Наведена кореспонденція рахунків відображає специфіку діяльності підприємства як оператора зв'язку, де значна частка запасів безпосередньо включається до собівартості послуг або до витрат на утримання та відновлення мережевої інфраструктури. Чітке розмежування виробничих, загальновиробничих, адміністративних і збутових витрат забезпечує обґрунтоване формування фінансових результатів, а відображення операцій з інвентаризації, уцінки та відшкодування нестач підтверджує наявність дієвого контролю за збереженням матеріальних ресурсів. У цілому представлена система бухгалтерського відображення операцій із запасами в АТ «Укртелеком» відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує прозорість, повноту й аналітичність облікової інформації, необхідної для ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства.

Аналітичний облік запасів є складовою системи бухгалтерського обліку та забезпечує деталізоване відображення наявності, руху та використання запасів у натуральному і вартісному вимірниках. Він ведеться у розрізі кожного виду запасів, місця їх зберігання та матеріально відповідальних осіб, що відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Основне призначення аналітичного обліку полягає у забезпеченні оперативного контролю за збереженням і раціональним використанням матеріальних ресурсів підприємства.

Аналітичний облік організовується за кожним номенклатурним номером запасів, що дозволяє відстежувати їх рух з моменту надходження до повного вибуття. Для цього кожному виду запасів присвоюється номенклатурний номер, який використовується у первинних документах і регістрах аналітичного обліку. Такий підхід забезпечує точність даних, спрощує контроль за залишками та мінімізує ризик помилок у бухгалтерському обліку.

Основними регістрами аналітичного обліку запасів є картки складського обліку матеріалів (форма М-12), книги складського обліку, відомості руху запасів та матеріальні ярлики (табл. 2.10)

Таблиця 2.10 – Основні регістри аналітичного обліку запасів

№	Назва регістру	Призначення регістру	Яку інформацію містить	Хто веде	Нормативно-правове регулювання
1	Картка складського обліку матеріалів (форма М-12)	Основний регістр аналітичного обліку запасів за кожним номенклатурним номером	Надходження, вибуття, залишки запасів у кількісному та вартісному вимірниках	Комірник, матеріально відповідальна особа	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Наказ Держкомстату №193
2	Книга складського обліку матеріалів	Узагальнений аналітичний облік запасів за місцями зберігання	Дані про рух і залишки запасів за видами	Комірник	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
3	Матеріальний ярлик (форма М-16)	Ідентифікація запасів безпосередньо на місці зберігання	Найменування запасів, номенклатурний номер, одиниця виміру	Комірник	Наказ Держкомстату №193
4	Відомість обліку руху матеріалів	Узагальнення аналітичних даних за період	Залишки на початок, надходження, вибуття, залишок на кінець	Бухгалтерія	НП(С)БО 9 «Запаси»
5	Оборотна відомість аналітичного обліку запасів	Зіставлення даних аналітичного та синтетичного обліку	Обороти та залишки за кожним видом запасів	Бухгалтерія	План рахунків бухгалтерського обліку
6	Інвентаризаційний опис запасів	Фіксація фактичної наявності запасів	Фактична кількість і стан запасів	Інвентаризаційна комісія	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань (наказ Мінфіну №879)
7	Акт інвентаризації (звіряльна відомість)	Порівняння облікових і фактичних даних	Надлишки, нестачі, пересортиця	Інвентаризаційна комісія	Наказ Мінфіну №879
8	Відомість аналітичного обліку МШП	Облік малоцінних і швидкозношуваних предметів	Надходження, передача в експлуатацію, списання	Бухгалтерія	НП(С)БО 9 «Запаси»
9	Електронні регістри обліку (ERP, 1C, SAP)	Автоматизований аналітичний облік запасів	Повний аналітичний розріз запасів	Бухгалтерія	Закон України «Про бухгалтерський облік...» (дозволяє електронні регістри)

Джерело: складено автором

У цих регістрах відображаються дані про надходження, вибуття та залишки запасів у кількісному та вартісному вираженні. Аналітичний облік, як правило, ведеться матеріально відповідальними особами (комірниками), а бухгалтерія здійснює перевірку правильності та повноти відображення операцій.

Аналітичний облік запасів тісно пов'язаний із синтетичним обліком, оскільки підсумкові дані аналітичного обліку за звітний період узагальнюються на відповідних синтетичних рахунках класу 2 «Запаси». Відповідність показників аналітичного та синтетичного обліку є обов'язковою умовою достовірності бухгалтерської інформації та перевіряється шляхом звіряння залишків і оборотів. У разі виявлення розбіжностей проводиться їх аналіз та усунення причин [16].

Важливу роль в аналітичному обліку запасів відіграє інвентаризація, яка проводиться відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Під час інвентаризації перевіряється фактична наявність запасів, їх стан та відповідність обліковим даним. Результати інвентаризації оформлюються інвентаризаційними описами та актами, а виявлені надлишки або нестачі відображаються в бухгалтерському обліку [68].

Аналітичний облік запасів має важливе управлінське значення, оскільки забезпечує керівництво підприємства інформацією про структуру запасів, їх оборотність, рівень використання та відповідність установленим нормам. На підставі даних аналітичного обліку приймаються рішення щодо оптимізації запасів, планування закупівель, запобігання надлишкам або дефіциту матеріальних ресурсів. Таким чином, аналітичний облік є ключовим інструментом ефективного управління запасами та забезпечує виконання вимог чинного законодавства України [34, с.4].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємство зобов'язане організувати облік таким чином, щоб гарантувати контроль за наявністю та рухом активів, у тому числі запасів [18].

Однією з основних контрольних функцій обліку є забезпечення збереження запасів. Вона реалізується шляхом організації матеріальної відповідальності, правильного оформлення первинних документів, ведення аналітичного та синтетичного обліку, а також встановлення чіткого порядку приймання, зберігання і відпуску запасів. Укладення договорів про повну матеріальну відповідальність із комірниками та іншими відповідальними особами забезпечує персональну відповідальність за збереження матеріальних цінностей.

Важливим інструментом забезпечення збереження запасів є аналітичний облік, який дозволяє контролювати наявність і рух запасів за кожним найменуванням, місцем зберігання та матеріально відповідальною особою. Регулярне звіряння даних аналітичного обліку з показниками синтетичного обліку забезпечує своєчасне виявлення невідповідностей та попередження втрат. Крім того, належна організація складського господарства, застосування норм запасів і контроль за дотриманням лімітів відпуску сприяють мінімізації ризиків псування та нестач [35, с194].

Ще однією важливою контрольної функцією бухгалтерського обліку є виявлення відхилень та помилок у процесі руху запасів. Такі відхилення можуть виникати внаслідок помилок у первинних документах, неправильного відображення операцій у регістрах обліку, порушення норм використання запасів або зловживань з боку матеріально відповідальних осіб. Систематичний контроль за правильністю оформлення документів і своєчасне відображення операцій у бухгалтерському обліку дозволяють зменшити кількість таких помилок [35, с194].

Виявлення відхилень у обліку запасів здійснюється, зокрема, під час інвентаризації, яка проводиться відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Інвентаризація дає змогу порівняти фактичну наявність запасів з обліковими даними, виявити надлишки, нестачі або псування та визначити причини їх виникнення. Результати інвентаризації є підставою для коригування облікових даних і притягнення винних осіб до відповідальності [36, с.31].

Контрольні функції обліку запасів мають також попереджувальний характер, оскільки їх системне застосування сприяє дотриманню встановлених норм використання матеріальних ресурсів, запобіганню необґрунтованим витратам і втратам. На підставі інформації, отриманої з облікових даних, керівництво підприємства може своєчасно приймати управлінські рішення щодо оптимізації запасів, удосконалення внутрішнього контролю та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Таким чином, контрольні функції бухгалтерського обліку забезпечують збереження запасів, достовірність облікової інформації та своєчасне виявлення відхилень і помилок, що є необхідною умовою ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства та дотримання вимог чинного законодавства України.

2.3. Методи оцінки вибуття запасів (FIFO, LIFO, середньозважена, ідентифікована собівартість) та їх вплив на фінансові результати

Оцінка вибуття запасів є важливою складовою бухгалтерського обліку, оскільки безпосередньо впливає на формування собівартості продукції, робіт і послуг, а також на визначення фінансових результатів діяльності підприємства. Вибуття запасів відбувається у процесі їх використання у виробництві, реалізації, безоплатної передачі або списання, тому правильне визначення їх вартості на момент вибуття має принципове значення для достовірності бухгалтерського обліку.

Економічна сутність оцінки вибуття запасів полягає у розподілі вартості придбаних або виготовлених запасів між витратами звітного періоду та залишками запасів на кінець періоду. Від обраного методу оцінки залежить величина витрат, що включається до собівартості, а отже — рівень прибутку або збитку підприємства. Таким чином, оцінка вибуття запасів виступає важливим інструментом управління фінансовими результатами.

Вибір методу оцінки вибуття запасів має суттєве значення для формування собівартості. За умов зростання цін різні методи оцінки можуть призводити до різної величини витрат: одні методи збільшують собівартість і зменшують прибуток, інші — навпаки. Саме тому метод оцінки вибуття запасів повинен забезпечувати об'єктивність, послідовність і відповідність економічній сутності операцій, а також відповідати особливостям діяльності підприємства.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», підприємства мають право застосовувати такі методи оцінки вибуття запасів: [16].

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- FIFO (перші за часом надходження — перші за часом вибуття);
- нормативних витрат;
- ціни продажу (для підприємств торгівлі).

Застосування конкретного методу має бути обґрунтованим і закріпленим у наказі про облікову політику підприємства.

Нормативне регулювання методів оцінки вибуття запасів здійснюється НП(С)БО 9 «Запаси», яке визначає порядок їх застосування та вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності. Крім того, загальні принципи оцінки активів закріплені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який вимагає забезпечення достовірності та порівнянності облікової інформації. Підприємство зобов'язане застосовувати обраний метод послідовно з періоду в період, а його зміна допускається лише за умови обґрунтування та розкриття у фінансовій звітності.

Важливим аспектом економічної сутності оцінки вибуття запасів є її вплив на управлінські рішення. Дані про собівартість, сформовану із застосуванням відповідного методу оцінки, використовуються для планування цін, аналізу рентабельності, контролю витрат і оцінки ефективності діяльності підприємства. Таким чином, правильна оцінка вибуття запасів є не лише бухгалтерською процедурою, а й важливим елементом системи управління підприємством.

Отже, економічна сутність оцінки вибуття запасів полягає у забезпеченні об'єктивного розподілу вартості запасів між витратами та залишками, що безпосередньо впливає на формування собівартості, фінансових результатів і достовірність звітності. Нормативне регулювання методів оцінки забезпечує єдність підходів до обліку запасів та відповідність облікової інформації вимогам чинного законодавства України.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», підприємство самостійно обирає метод оцінки вибуття запасів з урахуванням специфіки своєї діяльності та закріплює його в наказі про облікову політику. Обраний метод має застосовуватися послідовно та забезпечувати достовірне формування собівартості [16].

Метод FIFO (First In, First Out) базується на припущенні, що запаси використовуються у тій самій послідовності, в якій вони надходять на склад та означає, що при вибутті запасів у першу чергу списується собівартість найраніше придбаних партій, а залишки на складі формуються з пізніших надходжень.

Економічна логіка методу FIFO тісно пов'язана з реальним фізичним рухом запасів на більшості підприємств, особливо там, де матеріали мають обмежений строк зберігання або підлягають моральному старінню. Саме тому цей метод вважається найбільш інтуїтивно зрозумілим і широко використовується у виробничій та торговельній діяльності [38, с.120].

Умовою застосування методу FIFO є ведення партійного аналітичного обліку, який дозволяє ідентифікувати вартість кожної партії запасів. При вибутті запасів бухгалтер визначає, з яких саме партій і в якій кількості вони списуються, що забезпечує прозорість формування собівартості.

Таблиця 2.11 – Метод FIFO

Дата	Операція	Кількість, шт	Ціна за одиницю, грн	Вартість операції, грн	Залишок, шт	Залишок у грн
01.12.2025	Надходження	100	50	5000	100	5000
03.12.2025	Надходження	50	55	2750	150	7750
05.12.2025	Продаж	80	—	—	70 (залишок від першої партії) + 50 (друга партія) = 120	3950 (70×50 + 50×55)
08.12.2025	Надходження	60	60	3600	180	7550
10.12.2025	Продаж	100	—	—	20 (друга партія) + 60 (третя партія) = 80	20×55 + 60×60 = 4300

Джерело: складено автором

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», метод FIFO є дозволеним, а підприємство зобов'язане закріпити його застосування в наказі про облікову

політику та застосовувати послідовно з періоду в період. Метод забезпечує об'єктивну оцінку залишків запасів, які у фінансовій звітності відображаються за найближчими до ринкових цінами [16].

Метод FIFO (First In, First Out) передбачає, що при списанні або продажу запасів спочатку використовуються ті товари, які надійшли раніше. У представленому прикладі видно, що при продажу 05.12 спочатку списано 80 одиниць з першої партії, залишок формувався із частини першої та другої партії. При продажу 10.12 спершу списано залишок другої партії та частину третьої та дозволяє зберігати актуальну вартість залишків на складі відповідно до останніх надходжень, забезпечує точний облік витрат та дає можливість аналізувати ефективність закупівель і управління запасами. Метод FIFO особливо корисний для товарів, які швидко псуються або мають обмежений термін зберігання, оскільки гарантує, що старі запаси реалізуються першими [38, с.123].

Метод LIFO (Last In, First Out) ґрунтується на припущенні, що у процесі вибуття запасів першими використовуються ті матеріали, які надійшли на склад останніми за часом. Відповідно, у собівартість списаних запасів включається вартість найновіших партій, тоді як залишки запасів на складі формуються з раніше придбаних матеріалів. Таким чином, метод LIFO відображає не фізичний рух запасів, а умовну модель їх оцінки з метою визначення витрат.

Економічна сутність методу LIFO полягає у максимальному наближенні витрат до поточного рівня цін. В умовах зростання цін застосування цього методу призводить до включення до собівартості більш дорогих, останніх за часом придбань, що збільшує витрати звітного періоду. У результаті прибуток підприємства зменшується, а податкове навантаження (у країнах, де LIFO дозволений) є нижчим. Саме ця властивість робить метод LIFO привабливим у періоди інфляції з точки зору управління фінансовими результатами [38, с.123].

Разом із тим, застосування методу LIFO має суттєві облікові недоліки. Основним із них є те, що залишки запасів у балансі відображаються за застарілими цінами, які не відповідають поточній ринковій вартості, що призводить до викривлення інформації про активи підприємства та зниження аналітичної цінності

фінансової звітності для користувачів, зокрема інвесторів і кредиторів. У довгостроковій перспективі така оцінка може суттєво спотворювати фінансовий стан підприємства.

З точки зору організації обліку, метод LIFO потребує партійного аналітичного обліку, аналогічно до методу FIFO, однак у зворотній послідовності списання. Бухгалтер повинен чітко ідентифікувати останні надходження та забезпечити їх першочергове списання. У практичній діяльності це ускладнює облік, особливо за значної кількості операцій з надходження та вибуття запасів.

Таблиця 2.12 – Метод LIFO

Дата	Операція	Кількість, шт	Ціна за одиницю, грн	Вартість операції, грн	Залишок, шт	Залишок у грн
01.12.2025	Надходження	100	50	5000	100	5000
03.12.2025	Надходження	50	55	2750	150	7750
05.12.2025	Продаж	80	—	—	100 (залишок від першої партії) + 0 (з другої партії) = 70	$100 \times 50 = 5000$
08.12.2025	Надходження	60	60	3600	130 (залишок від першої партії 100 + нові 60 – списано 80)	$100 \times 50 + 50 \times 60 = 8000$
10.12.2025	Продаж	100	—	—	20 (залишок першої партії) + 10 (залишок третьої партії) = 30	$20 \times 50 + 10 \times 60 = 1600$

Джерело: складено автором

Метод LIFO (Last In, First Out) передбачає, що при списанні або продажу спочатку використовуються останні надійшли запаси, а залишки формуються з більш старих партій. У наведеному прикладі видно, що під час продажу 05.12 спершу списано 50 одиниць із другої партії по 55 грн та 30 одиниць із першої партії по 50 грн, а залишок складається із старіших запасів. Аналогічно, при продажу 10.12 спочатку списуються останні надходження третьої партії. Такий підхід дозволяє відобразити в собівартості продажу актуальні витрати на придбання, що корисно в умовах зростання цін, оскільки збільшує витрати періоду та знижує прибуток для податкового планування. Водночас залишки на складі

відображаються за застарілими цінами, що може спотворювати оцінку активів підприємства. Метод LIFO має аналітичне значення для розуміння впливу зміни цін на фінансові результати, але в Україні він не застосовується в обліковій практиці через вимоги достовірності та порівнянності фінансової звітності.

Важливо зазначити, що відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», метод LIFO не дозволений до застосування в Україні. Його виключення з національної облікової практики зумовлене необхідністю забезпечення достовірності та порівнянності фінансової звітності, а також наближенням національних стандартів до міжнародних вимог. Водночас метод LIFO залишається об'єктом вивчення у теорії бухгалтерського обліку та використовується в навчальних цілях для аналізу впливу різних методів оцінки на фінансові результати [16].

Отже, метод LIFO є теоретично важливим інструментом оцінки вибуття запасів, який дозволяє продемонструвати вплив інфляції на собівартість і прибуток. Проте через спотворення вартості залишків запасів та невідповідність принципам достовірного відображення активів він не застосовується в обліковій практиці України, а розглядається виключно з аналітично-порівняльною метою.

Метод середньозваженої собівартості ґрунтується на принципі оцінки вибуття запасів за середньою вартістю одиниці, яка формується на основі загальної вартості всіх наявних запасів та їх кількості. Економічна логіка цього методу полягає в тому, що запаси розглядаються як однорідна сукупність, незалежно від часу та ціни їх надходження. У результаті кожна одиниця запасів, що вибуває, оцінюється за єдиною усередненою ціною [39, с.2].

Застосування методу середньозваженої собівартості дозволяє згладжувати вплив коливань цін на формування собівартості продукції, робіт і послуг. На відміну від методів FIFO або LIFO, цей метод не прив'язує списання запасів до конкретних партій, що забезпечує стабільність витрат і фінансових результатів у звітному періоді. Особливо це актуально в умовах нестабільних цін або частих закупівель матеріалів за різними цінами.

Важливою особливістю методу є можливість його застосування у двох варіантах: [39, с.2].

1. періодичний розрахунок середньозваженої собівартості — наприкінці звітного періоду на основі всіх надходжень і залишків;
2. ковзна (рухома) середньозважена собівартість — після кожного надходження запасів.

Вибір конкретного варіанта залежить від організації обліку на підприємстві та має бути закріплений в обліковій політиці.

З точки зору організації бухгалтерського обліку, метод середньозваженої собівартості є відносно простим у застосуванні, особливо за умов автоматизованого обліку. Він не потребує детального партійного обліку, що зменшує трудомісткість аналітичних процедур та спрощує контроль за рухом запасів. Саме тому цей метод широко використовується на підприємствах із великим обсягом однотипних матеріалів, де фізичне розмежування партій є складним або економічно недоцільним.

Водночас метод середньозваженої собівартості має і певні обмеження. Зокрема, він не забезпечує точного відображення вартості конкретних партій запасів, що може знижувати аналітичну точність інформації для управлінських потреб. Крім того, у періоди різких цінових коливань усереднення може маскувати реальні зміни у вартості матеріалів, що потребує додаткового управлінського аналізу.

Нормативне регулювання застосування методу середньозваженої собівартості здійснюється НП(С)БО 9 «Запаси», яке дозволяє його використання за умови послідовного застосування та відображення в обліковій політиці підприємства. Обраний метод має використовуватися без змін протягом звітного року, а у разі його зміни — це повинно бути обґрунтовано та розкрито у фінансовій звітності.

У табл. 2.13 розглянемо розрахунок із застосуванням методу середньозваженої собівартості.

Таблиця 2.13 – Метод середньозваженої собівартості

Дата	Операція	Кількість, шт	Ціна за одиницю, грн	Вартість операції, грн	Середня вартість, грн/шт	Залишок, шт	Залишок у грн
01.12.2025	Надходження	100	50	5000	50,00	100	5000
03.12.2025	Надходження	50	55	2750	$(5000+2750)/(100+50)=51,67$	150	7750
05.12.2025	Продаж	80	—	$80 \times 51,67 = 4133,60$	51,67	70	$70 \times 51,67 = 3616,90$
08.12.2025	Надходження	60	60	3600	$(3616,90+3600)/(70+60)=56,28$	130	$130 \times 56,28 = 7316,40$
10.12.2025	Продаж	100	—	$100 \times 56,28 = 5628$	56,28	30	$30 \times 56,28 = 1688,40$

Джерело: складено автором

Після кожного надходження розраховується середня вартість одиниці за формулою 2.1.

$$\text{Середня ціна} = \frac{\text{Вартість залишку} + \text{Вартість нової партії}}{\text{Кількість залишку} + \text{Кількість нової партії}} \quad (2.1)$$

Метод середньозваженої собівартості дозволяє оцінювати вибуття запасів за усередненою ціною одиниці, що формується на основі вартості всіх наявних запасів. У наведеному прикладі видно, що після кожного надходження або продажу розраховується нова середня вартість одиниці, за якою списуються продані товари та визначається вартість залишку. Такий підхід забезпечує стабільність собівартості продукції, згладжує вплив коливань цін і спрощує облік, оскільки не вимагає відстеження конкретних партій запасів. Метод середньозваженої собівартості є особливо ефективним для підприємств із великим обсягом однотипних матеріалів, дозволяючи підтримувати точність фінансової звітності та контроль за витратами без значних аналітичних витрат.

Метод ідентифікованої собівартості ґрунтується на принципі індивідуального підходу до оцінки вибуття запасів, за якого кожна одиниця запасів або кожна партія має власну, чітко визначену фактичну собівартість. За цим методом при списанні запасів у виробництво, реалізації або іншому вибутті

використовується вартість саме тієї одиниці, яка фактично вибула зі складу. Таким чином, собівартість формується з максимальною точністю та відповідає реальним витратам підприємства [41, с.5].

Економічна сутність методу ідентифікованої собівартості полягає у повному усуненні будь-якого усереднення або умовних припущень щодо послідовності використання запасів. На відміну від методів FIFO або середньозваженої собівартості, тут відсутній вплив часу надходження або загальної маси запасів на оцінку вибуття та дозволяє отримати найбільш достовірну інформацію про собівартість конкретних об'єктів і є особливо важливим у випадках, коли кожна одиниця запасів має суттєву вартість або індивідуальні технічні характеристики.

Застосування методу ідентифікованої собівартості потребує чіткої організації аналітичного обліку, яка забезпечує можливість ідентифікації кожної одиниці запасів. Такий облік, як правило, ведеться із застосуванням серійних номерів, інвентарних номерів, специфікацій, технічних паспортів або контрактних умов, що дозволяє простежити рух конкретного об'єкта від моменту його надходження до моменту вибуття. У зв'язку з цим метод є трудомістким і потребує належного рівня облікової дисципліни та автоматизації [41, с.5].

Водночас, метод ідентифікованої собівартості має важливі управлінські переваги. Він дає змогу точно визначати витрати за конкретними замовленнями, проектами або об'єктами, що є особливо актуальним для підприємств, які працюють за індивідуальними контрактами або виконують унікальні роботи. Отримана облікова інформація може використовуватися для аналізу рентабельності окремих проектів, контролю витрат та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Нормативне регулювання методу ідентифікованої собівартості здійснюється НП(С)БО 9 «Запаси», яке дозволяє його застосування у випадках, коли запаси не є взаємозамінними або призначені для виконання спеціальних замовлень. Обраний метод має бути закріплений в наказі про облікову політику підприємства та застосовуватися послідовно. Зміна методу допускається лише за наявності обґрунтованих причин і підлягає розкриттю у фінансовій звітності [16].

Разом із тим, метод ідентифікованої собівартості має і певні обмеження. Його застосування є економічно недоцільним для масових, однотипних і швидко оборотних запасів, оскільки це значно ускладнює облікові процедури та підвищує витрати на ведення обліку. Тому на практиці цей метод використовується обмежено — переважно для дорогоцінних матеріалів, спеціального обладнання, унікальних комплектуючих або індивідуальних замовлень [42, с.38].

Отже, метод ідентифікованої собівартості забезпечує найвищий рівень точності оцінки вибуття запасів, повністю відповідає принципам достовірності та обґрунтованості бухгалтерського обліку і дозволений до застосування відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси». Його використання є доцільним у випадках, коли економічний ефект від точності обліку перевищує витрати на його організацію.

У табл. 2.14 покажемо порівняльну характеристику даних методів.

Порівняльний аналіз методів оцінки вибуття запасів показує, що кожен із них має специфічну економічну суть, механізм впливу на собівартість, залишки запасів та фінансові результати підприємства. Метод FIFO забезпечує реалістичну оцінку залишків і простоту обліку, але за інфляції може призводити до завищеного прибутку та податкового навантаження. Метод LIFO дозволяє зменшувати прибуток у періоди зростання цін, однак спотворює балансову вартість і рідко застосовується на практиці. Середньозважена собівартість згладжує коливання цін, забезпечує стабільність фінансових показників і зручна для масових однорідних запасів, проте не дозволяє точно оцінити конкретні партії. Метод ідентифікованої собівартості забезпечує максимальну точність обліку та відображення залишків, що особливо важливо для дорогих або унікальних матеріалів, проте є трудомістким і складним для автоматизації. Використання нормативних витрат сприяє контролю перевитрат і стабільності виробничого процесу, але вимагає точного встановлення норм і регулярного моніторингу.

Вибір методу оцінки запасів повинен базуватися на специфіці підприємства, типі запасів, технологічних процесах і фінансових цілях, поєднуючи точність обліку з ефективністю управління.

Таблиця 2.14 – Порівняльна характеристика методів оцінки вибуття запасів [40-43].

Метод	Економічна суть методу	Механізм оцінки вибуття	Вплив на собівартість і прибуток	Вплив на оцінку залишків	Переваги	Недоліки	Сфера доцільного застосування
FIFO	Вибуття запасів відбувається в тій самій послідовності, що й їх надходження	Списуються запаси з найдавнішою собівартістю	За інфляції → нижча собівартість, вищий прибуток	Залишки близькі до ринкових цін	Реалістична оцінка залишків; простота; прозорість	Може завищувати прибуток і податкове навантаження	Підприємства з оборотними запасами, харчова, торгівля, послуги
LIFO	Вибуття відображає припущення, що першими вибувають останні надходження	Списуються запаси за найновішими цінами	За інфляції → вища собівартість, нижчий прибуток	Залишки відображаються за застарілими цінами	Зменшення прибутку за інфляції	Спотворення балансової вартості; не відповідає реальному руху	Використовується лише в теорії або в окремих країнах
Середньозважена собівартість	Запаси розглядаються як однорідна маса	Списання за середньою ціною (періодично або після кожного надходження)	Згладжує вплив коливань цін на прибуток	Залишки усереднені, не ринкові	Стабільність показників; зручність для масових запасів	Менша точність щодо конкретних партій	Підприємства з великим обсягом однотипних матеріалів
Ідентифікована собівартість	Кожна одиниця запасів має індивідуальну вартість	Списання за фактичною собівартістю конкретної одиниці	Максимально точний вплив на собівартість	Залишки відображені з повною точністю	Найвища достовірність обліку	Висока трудомісткість; складність автоматизації	Дорогоцінні матеріали, унікальне обладнання, спецазамовлення
Нормативних витрат	Оцінка вибуття за заздалегідь встановленими нормами	Списання за нормативною собівартістю з коригуванням відхилень	Дає змогу контролювати перевитрати	Залишки коригуються на відхилення	Сильний контроль витрат	Потребує точних норм і постійного аналізу	Масове виробництво зі стабільною технологією
Ціни продажу	Оцінка запасів за ціною реалізації з виділенням торгової націнки	Собівартість = ціна продажу – націнка	Полегшує облік у торгівлі	Залишки умовні, не виробничі	Простота обліку	Не підходить для виробництва	Роздрібна та оптова торгівля

2.4. Використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів (ERP, MRP, WMS-системи)

Сучасні умови господарювання характеризуються значним ускладненням виробничих і логістичних процесів, що обумовлює зростання обсягів інформації, пов'язаної з рухом запасів. Підприємства здійснюють численні операції з надходження, зберігання, внутрішнього переміщення та вибуття запасів, які потребують своєчасного, точного та повного відображення в бухгалтерському обліку. За таких умов ведення обліку виключно вручну стає малоефективним і не забезпечує належного рівня контролю та аналітичності.

Зростання обсягів інформації зумовлює необхідність обробки великої кількості первинних документів, розрахунків собівартості, формування регістрів аналітичного і синтетичного обліку, а також підготовки звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Ручна обробка таких даних підвищує ризик виникнення помилок, дублювання інформації та затримок у відображенні господарських операцій. Важливою передумовою автоматизації є також потреба в оперативному контролі за рухом і станом запасів. Керівництво підприємства потребує актуальної інформації про наявність запасів на складах, їх відповідність установленим нормам, своєчасність поповнення та рівень використання у виробничому процесі. Сучасні інформаційні системи дозволяють отримувати такі дані в режимі реального часу, що значно підвищує ефективність управлінських рішень.

Роль використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів наведено на рис 2.3.

Найбільш поширеними інструментами в цій сфері є ERP-, MRP- та WMS-системи, кожна з яких виконує специфічні завдання. ERP-системи (Enterprise Resource Planning) призначені для комплексного управління ресурсами підприємства, у тому числі запасами. Вони забезпечують єдину інформаційну базу для бухгалтерського, управлінського та податкового обліку, що дозволяє уникнути дублювання даних і помилок. У межах обліку запасів ERP-системи автоматизують формування первинних документів, бухгалтерських проводок, розрахунків

собівартості та облік руху запасів за місцями зберігання і матеріально відповідальними особами. Завдяки цьому підприємство отримує достовірну та оперативну інформацію про стан запасів і фінансові результати діяльності [46, с.80].

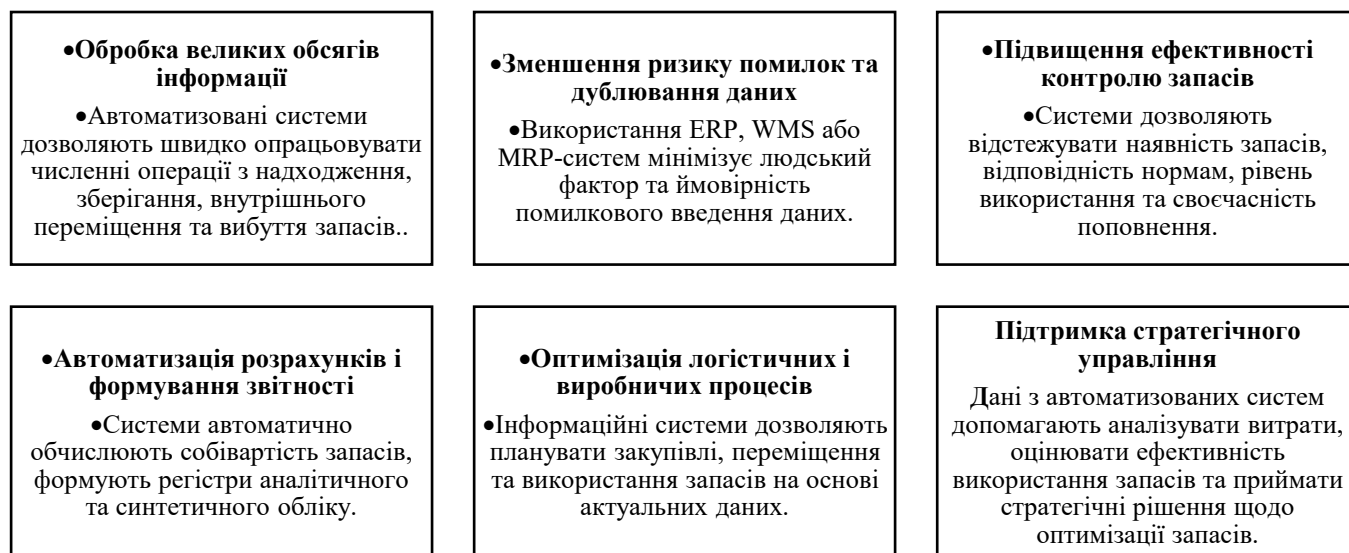

Рисунок 2.3 - Роль використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів [46, с.80].

Застосування ERP-систем сприяє підвищенню прозорості обліку запасів та посиленню внутрішнього контролю. Система дозволяє відстежувати кожен операцію в режимі реального часу, контролювати відповідність фактичних залишків обліковим даним, автоматично проводити інвентаризацію та формувати управлінську звітність. Крім того, ERP-системи забезпечують відповідність облікових процедур вимогам чинного законодавства та національних стандартів бухгалтерського обліку.

MRP-системи (Material Requirements Planning) орієнтовані передусім на планування потреб у матеріалах. Їх основним завданням є визначення необхідної кількості запасів для забезпечення безперервного виробничого процесу з урахуванням планів виробництва, наявних залишків і термінів постачання.

MRP-системи дозволяють оптимізувати рівень запасів, запобігати їх дефіциту або надлишкам і, відповідно, знижувати витрати на зберігання [46, с.80].

У контексті обліку запасів MRP-системи забезпечують тісний зв'язок між плануванням і бухгалтерським обліком. Вони формують інформаційну базу для прийняття рішень щодо закупівель, допомагають прогнозувати витрати на матеріальні ресурси та контролювати виконання виробничих планів. Завдяки цьому підприємство може більш ефективно управляти оборотними активами та підвищувати економічну ефективність своєї діяльності.

WMS-системи (Warehouse Management System) призначені для управління складськими процесами та безпосередньо забезпечують контроль за зберіганням і рухом запасів на складах. Вони автоматизують операції приймання, розміщення, зберігання, комплектування та відвантаження матеріалів. У межах обліку запасів WMS-системи забезпечують точний облік залишків за кожною номенклатурною позицією, місцем зберігання та партією [46, с.80].

Використання WMS-систем дозволяє мінімізувати помилки при складських операціях, підвищити швидкість обробки матеріальних потоків і забезпечити фізичну відповідність фактичних залишків обліковим даним. Інтеграція WMS із ERP-системами забезпечує автоматичне відображення складських операцій у бухгалтерському обліку, що підвищує точність і оперативність облікової інформації.

У табл. 2.15 зробимо порівняльну характеристику ERP, MRP, WMS.

Таким чином, використання ERP-, MRP- та WMS-систем в організації обліку запасів забезпечує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами підприємства. ERP-системи відповідають за інтегрований облік і контроль, MRP-системи — за планування потреб у матеріалах, а WMS-системи — за ефективне управління складськими процесами. Сукупне застосування цих інформаційних систем сприяє підвищенню ефективності обліку запасів, зниженню витрат і прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Таблиця 2.15 – Порівняльна характеристика ERP, MRP, WMS [46, 48].

Критерій	ERP (Enterprise Resource Planning)	MRP (Material Requirements Planning)	WMS (Warehouse Management System)
Основне призначення	Комплексне управління ресурсами підприємства: фінанси, облік, закупівлі, продажі, виробництво, склад, персонал	Планування потреб у матеріалах для забезпечення виробництва без дефіцитів і надлишків	Управління складськими операціями та точним рухом ТМЦ на складі
Що “покриває” у запасах	Увесь цикл: закупівля → оприбуткування → зберігання → переміщення → списання → реалізація → звітність	Розрахунок “скільки і коли треба” закупити/виготовити; управління потребами та графіками	Фізичні складські процеси: приймання, адресне зберігання, комплектування, відвантаження, інвентаризація
Фокус системи	Фінансовий та управлінський контроль + інтеграція між підрозділами	Виробниче планування та забезпечення матеріалами	Операційна ефективність складу та точність обліку залишків
Типові користувачі	Бухгалтерія, фінанси, закупівлі, комерційний відділ, виробництво, керівництво	Планово-виробничий відділ, технологи, закупівлі, диспетчери виробництва	Складські працівники, комірники, логісти, керівник складу
Ключові дані, з якими працює	Номенклатура, партії, ціни, договори, рахунки, проводки, податки, залишки, рухи, бюджети	Специфікації (BOM), виробничі плани, норми витрат, терміни поставок, страхові запаси	Адреси зберігання, штрихкоди, серії/партії, маршрути комплектування, статуси комірок
Які задачі вирішує	Автоматичні проводки, контроль залишків і лімітів, собівартість (FIFO/середньозважена), звітність, контроль дебіторки/кредиторки	Розрахунок потреб у матеріалах, формування заявок на закупівлю/виробництво, планування поставок	Скорочення часу операцій, мінімізація помилок під час відбору/розміщення, контроль точності складу
Первинні документи	Накладні, акти, прибуткові ордери, вимоги, лімітно-забірні, переміщення, списання, реалізація	Не “первинка” в обліковому сенсі, а планові документи: заявки, замовлення на виробництво, план-графіки	Складські документи: приймання, розміщення, переміщення, відбір, інвентаризаційні описи (в системі)
Бухгалтерські проводки	Формуються автоматично (за налаштуваннями), формують синтетичний і аналітичний облік	Напрямі проводки не є основною функцією (може створювати заявки/замовлення)	Зазвичай проводки не формує; передає операції в ERP для бухгалтерського відображення
Розрахунок собівартості	Так: FIFO/середньозважена/ідентифікована (залежить від системи та облікової політики)	Ні (основна мета — планування потреб, а не фінансовий облік)	Частково: може зберігати партійність/серії, але оцінку собівартості робить ERP
Контроль запасів	Контроль на рівні підприємства: склади, підрозділи, МВО, резерви, замовлення	Контроль забезпечення виробництва: дефіцити/надлишки, строки, план/факт	Контроль точності складу: помилки комірників, пересортиця, адресне зберігання, “де лежить”
Оперативність даних	Висока, але залежить від дисципліни введення документів	Орієнтація на план/прогноз (оперативність — у межах планування)	Максимально оперативна: робота “на місці” зі сканером/терміналом

Технології обліку на складі	Може бути без адресного зберігання або з ним (залежить від модулів)	Не спеціалізована на складі	Адресне зберігання, штрихкодування, термінали збору даних (ТСД), маршрути відбору
Інвентаризація	Формує відомості/описи, облік результатів, відображення різниць (надлишки/нестачі)	Може аналізувати відхилення план/факт споживання, але не інвентаризацію складу	Швидка інвентаризація по комірках/зонах, циклічні інвентаризації (cycle count)
Аналітика та звітність	Фінансова + управлінська: оборотність, ABC/XYZ, залишки, рух, собівартість, витрати	Планова аналітика: потреби, точки замовлення, графіки, завантаження виробництва	Операційна аналітика складу: продуктивність, помилки, час обробки, завантаження комірок
Інтеграція	Центральне “ядро” інтеграцій: CRM, WMS, MRP, банкінг, EDI	Часто працює як модуль у складі ERP або інтегрується з ERP	Зазвичай інтегрується з ERP (для обліку) і з доставкою/логістикою
Типові результати впровадження	Єдина база даних, зниження помилок, прозорість обліку, швидша звітність, контроль витрат	Зниження дефіцитів, оптимізація закупівель, менші запаси “на всяк випадок”	Менше помилок на складі, швидші відвантаження, точні залишки, менше втрат/пересортиці
Переваги	Комплексність, автоматизація проводок, контроль і звітність, стандартизація процесів	Оптимізація матеріальних потоків, зниження надлишків, планування закупівель	Максимальна точність складу, швидкість операцій, адресне зберігання, контроль персоналу
Недоліки / обмеження	Висока вартість і складність впровадження; потребує дисципліни користувачів	Залежить від якості даних (BOM, норми, плани); без ERP не закриває фіноблік	Без ERP не формує фінансовий облік; потребує обладнання (ТСД, етикетки) і навчання персоналу
Коли доцільно впроваджувати	Коли багато підрозділів і потоків, потрібна єдина система обліку й контролю	Коли є виробництво/складні специфікації та важливо планувати потреби	Коли великий склад, багато SKU, високі вимоги до швидкості/точності комплектації
Роль у системі обліку запасів	“Головна” система, де формується бухгалтерський облік і фінзвітність	“Планувальний” контур, що формує потреби та завдання для закупівель/виробництва	“Операційний” контур складу, що гарантує точність фактичних залишків і рухів

АТ «Укртелеком» як велике телекомунікаційне підприємство з розгалуженою мережею філій та складів здійснює облік значних обсягів матеріальних ресурсів: кабельної продукції, телекомунікаційного обладнання, запасних частин, палива, малоцінних і швидкозношуваних предметів. Для забезпечення ефективного управління такими запасами підприємство використовує інтегровану ERP-систему, яка поєднує функції бухгалтерського обліку, планування та складського контролю [31].

ERP-система виступає єдиним інформаційним середовищем для обліку запасів в АТ «Укртелеком». У межах цієї системи здійснюється оприбуткування матеріалів, їх оцінка відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», внутрішні переміщення між складами та підрозділами, списання у виробництво, на ремонтні роботи або на адміністративні потреби. Усі операції автоматично відображаються у бухгалтерському обліку шляхом формування відповідних проводок.

В ERP-системі також реалізовані елементи планування потреб у матеріалах, що дозволяє контролювати наявність запасів, своєчасно формувати заявки на закупівлю кабелю, обладнання та комплектуючих для ремонтів і підключень абонентів, що дає змогу уникати дефіциту матеріалів та надмірного накопичення запасів, що позитивно впливає на ефективність використання оборотних активів.

Крім того, ERP-система забезпечує оперативний складський облік, включаючи контроль залишків за складами, партіями та матеріально відповідальними особами. Хоча окрема WMS-система може не застосовуватися, базові складські функції (приймання, зберігання, відпуск, інвентаризація) реалізовані безпосередньо в ERP, що дозволяє підтримувати відповідність фактичних і облікових даних.

Таким чином, використання ERP-системи в АТ «Укртелеком» забезпечує комплексний облік запасів, поєднуючи бухгалтерський облік, елементи планування та складський контроль в єдиній інформаційній системі, що відповідає вимогам чинного законодавства України.

У табл. 2.16 розглянемо організацію обліку запасів в АТ «Укртелеком» на базі ERP-системи [31].

Таблиця 2.16 – Організація обліку запасів в АТ «Укртелеком» на базі ERP-системи [31].

Критерій	Характеристика використання ERP-системи
Тип інформаційної системи	Інтегрована ERP-система
Роль у підприємстві	Центральна система бухгалтерського та управлінського обліку
Об'єкти обліку запасів	Кабель, обладнання зв'язку, запчастини, паливо, МШП
Облік надходження	Оприбуткування за первинними документами з автоматичним формуванням проводок
Методи оцінки запасів	FIFO або середньозважена собівартість
Внутрішні переміщення	Облік руху між складами та підрозділами
Списання запасів	У виробництво, на ремонт, адміністративні та господарські потреби
Планування потреб	Контроль мінімальних залишків, формування заявок на закупівлю
Складський облік	Контроль залишків за складами та МВО
Інвентаризація	Формування інвентаризаційних відомостей і відображення результатів
Формування проводок	Автоматичне (рахунки 20, 22, 23, 91, 92 тощо)
Звітність	Бухгалтерська та управлінська
Контроль і аналітика	Аналіз руху, оборотності та використання запасів
Відповідність законодавству	Повна відповідність НП(С)БО та Закону про бухоблік

Використання ERP-системи в АТ «Укртелеком» дозволяє централізовано організувати облік запасів, забезпечити оперативний контроль за їх рухом та збереженням, а також підвищити ефективність управління матеріальними ресурсами підприємства.

Сучасні умови господарювання характеризуються стрімким зростанням обсягів інформації, ускладненням бізнес-процесів та підвищенням вимог до достовірності фінансової звітності. У зв'язку з цим автоматизований облік запасів набуває стратегічного значення для підприємств.

Подальший розвиток інформаційних систем обліку запасів пов'язаний насамперед з поглибленням інтеграції з фінансовою звітністю, а також із використанням цифрових технологій та аналітики в реальному часі, що забезпечує оперативне управління матеріальними ресурсами.

Розвиток автоматизованого обліку запасів орієнтований на створення єдиного цифрового інформаційного простору, у якому облік запасів тісно інтегрований з фінансовою звітністю та аналітичними інструментами.

Таблиця 2.17 – Перспективи розвитку автоматизованого обліку запасів [35].

Напрямок розвитку	Зміст та характеристика	Практичне значення для підприємства	Вплив на фінансову звітність	Очікувані результати
Інтеграція обліку запасів з фінансовою звітністю	Повне поєднання складського, бухгалтерського та управлінського обліку в єдиній ERP-системі	Скорочення ручних операцій, зменшення помилок	Автоматичне формування статей Балансу та Звіту про фінансові результати	Підвищення достовірності та оперативності звітності
Автоматичне формування показників звітності	Синхронізація руху запасів із рахунками бухгалтерського обліку	Єдине джерело даних	Узгодженість між аналітичним і синтетичним обліком	Усунення розбіжностей у звітних даних
Цифровізація облікових процесів	Використання електронних документів, цифрових підписів, онлайн-реєстрів	Прискорення документообігу	Оперативне відображення операцій у звітності	Скорочення часу закриття періоду
Аналітика в реальному часі (Real-time analytics)	Миттєве оновлення інформації про залишки та рух запасів	Оперативний контроль і прийняття рішень	Актуальність фінансових показників	Зменшення ризику управлінських помилок
Використання BI-інструментів	Побудова дашбордів, аналітичних панелей	Візуалізація оборотності, структури запасів	Аналітична підтримка фінансового аналізу	Підвищення якості управлінських рішень
Прогнозування та планування запасів	Використання алгоритмів прогнозування попиту	Оптимізація рівня запасів	Зменшення витрат на зберігання	Раціональне використання оборотних коштів
Інтеграція з логістичними системами	Обмін даними з постачальниками та перевізниками	Прозорість ланцюгів постачання	Своєчасне відображення операцій	Зменшення затримок і втрат
Підвищення рівня внутрішнього контролю	Автоматичні перевірки, контроль доступів	Запобігання нестачам і зловживанням	Коректність облікових даних	Підвищення фінансової безпеки
Використання штучного інтелекту	Аналіз великих масивів даних про запаси	Виявлення аномалій та відхилень	Підтримка фінансового прогнозування	Підвищення ефективності управління
Хмарні технології	Віддалений доступ до облікових даних	Гнучкість та масштабованість системи	Оперативне оновлення звітності	Зменшення витрат на ІТ-інфраструктуру

Застосування сучасних цифрових технологій і аналітики в реальному часі дозволяє підвищити точність облікових даних, забезпечити прозорість фінансової інформації та покращити управління матеріальними ресурсами підприємства. У перспективі автоматизований облік запасів стає не лише інструментом фіксації операцій, а й важливим елементом стратегічного управління підприємством.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

3.1 Сутність, завдання та види контролю операцій із запасами

У сучасних умовах господарювання запаси займають значну частку в активах підприємства, а операції з їх надходження, зберігання та вибуття є одними з найбільш масових і ризикованих з погляду можливих втрат, зловживань і помилок обліку. Саме тому контроль операцій із запасами виступає важливою складовою системи управління та внутрішнього контролю підприємства, забезпечуючи збереженість матеріальних ресурсів, достовірність бухгалтерської інформації та ефективність їх використання.

Сутність контролю операцій із запасами полягає у систематичному спостереженні, перевірці та оцінці процесів руху запасів з метою забезпечення їх законності, доцільності, економічної обґрунтованості та відповідності встановленим нормам і правилам. Контроль охоплює всі етапи руху запасів — від моменту їх надходження на підприємство до використання у виробництві, реалізації або списання [45, с.86].

Контроль операцій із запасами спрямований на запобігання втратам, нестачам, псуванню матеріалів, нецільовому використанню ресурсів, а також на виявлення відхилень від установлених норм запасів і технологічних регламентів. Водночас він забезпечує дотримання вимог законодавства у сфері бухгалтерського обліку, податкового обліку та фінансової звітності, зокрема положень НП(С)БО 9 «Запаси», Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», внутрішніх регламентів і наказів про облікову політику [16 -18].

Ефективний контроль операцій із запасами дозволяє підвищити рівень фінансової дисципліни, забезпечити достовірність даних обліку, своєчасно

виявляти порушення та приймати управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію обсягів запасів і зниження витрат підприємства.

У табл. 3.1 подамо підходи до визначення сутності контролю операцій із запасами

Таблиця 3.1 – Підходи до визначення сутності контролю операцій із запасами.

№	Автор	Визначення поняття «контроль операцій із запасами»
1	Меліхова Т. О., Федоров І. О. [45, с.65].	Контроль операцій із запасами — це система заходів, спрямованих на перевірку законності, доцільності та правильності здійснення операцій із матеріальними цінностями, а також забезпечення їх збереженості
2	Коблянська І. О. [46, с.86].	Контроль запасів полягає у постійному спостереженні за їх рухом і станом з метою запобігання втратам, нестачам і нераціональному використанню матеріальних ресурсів
3	Даценко, Г., Кудирко, О. [47, с.87].	Контроль операцій із запасами — це сукупність методів і процедур, які забезпечують достовірність даних бухгалтерського обліку та відповідність фактичної наявності запасів обліковим показникам
4	Пугаченко, О. Б. [48, с.211].	Контроль у сфері обліку запасів спрямований на оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів та дотримання встановлених норм і стандартів
5	Гнатюк Т. М., Шпільчак В. В. [469 с.278].	Контроль операцій із запасами є елементом внутрішнього контролю підприємства, що забезпечує своєчасне виявлення порушень, відхилень і ризиків у процесі управління запасами

Отже, метою контролю операцій із запасами є забезпечення збереженості матеріальних ресурсів підприємства, законності та доцільності здійснення операцій із запасами, достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності, а також підвищення ефективності використання запасів у господарській діяльності підприємства.

На рис. 3.1 Подамо головні завдання контролю операцій із запасами.

Таким чином, контроль операцій із запасами спрямований на своєчасне виявлення порушень, помилок і відхилень від установлених норм, запобігання нестачам, псуванню та нераціональному використанню матеріальних цінностей, а також на забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації обсягів і структури запасів [40, с.43].

Рисунок 3.1 - Основні завдання контролю операцій із запасами [46, с.87].

Залежно від моменту здійснення, мети, суб'єктів контролю та способів його проведення, контроль операцій із запасами поділяється на окремі види. Кожен із них виконує самостійну функцію, але водночас є складовою єдиної системи внутрішнього контролю підприємства. Поєднання різних видів контролю дозволяє забезпечити комплексний підхід до збереженості запасів, дотримання законодавства, правильності обліку та ефективності використання матеріальних ресурсів.

Застосування різних видів контролю операцій із запасами в комплексі дозволяє підприємству не лише забезпечити збереженість матеріальних ресурсів і достовірність обліку, а й підвищити ефективність використання запасів.

У табл. 3.2 подамо характеристику видів контролю операцій із запасами.

Таблиця 3.2 – Види контролю операцій із запасами [45-46].

Вид контролю	Сутність і зміст	Час здійснення	Основні інструменти та методи	Мета застосування	Приклад щодо операцій із запасами
Попередній контроль	Перевірка обґрунтованості та законності операцій до їх здійснення	До проведення господарської операції	Аналіз договорів, затвердження заявок, лімітів і норм, перевірка кошторисів	Запобігання необґрунтованим закупівлям і перевитратам	Перевірка заявки на закупівлю матеріалів перед укладенням договору з постачальником
Поточний (оперативний) контроль	Контроль за правильністю здійснення операцій у процесі руху запасів	Під час виконання операцій	Перевірка первинних документів, складський облік, контроль норм витрат	Забезпечення своєчасного і правильного відображення операцій	Контроль правильності оформлення накладних під час відпуску матеріалів зі складу
Наступний контроль	Оцінка законності, доцільності та результатів операцій після їх здійснення	Після завершення операцій	Інвентаризація, ревізія, аудиторська перевірка, аналіз облікових даних	Виявлення порушень і оцінка ефективності використання запасів	Інвентаризація матеріалів наприкінці звітного періоду
Внутрішній контроль	Контроль, що здійснюється працівниками підприємства	Постійно	Регламенти, посадові інструкції, внутрішні перевірки	Забезпечення дотримання внутрішніх правил і облікової політики	Контроль складу бухгалтерією та службою внутрішнього аудиту
Зовнішній контроль	Контроль з боку незалежних або державних органів	Періодично	Аудит, податкові перевірки, державний фінансовий контроль	Перевірка законності та достовірності обліку	Аудиторська перевірка правильності оцінки запасів
Документальний контроль	Перевірка правильності оформлення первинних і зведених документів	На всіх етапах	Аналіз накладних, актів, ордерів, регістрів	Забезпечення достовірності облікових даних	Перевірка відповідності накладних даним складського обліку
Фактичний контроль	Перевірка реальної наявності та стану запасів	Переважно періодично	Інвентаризація, огляд, зважування, перерахунок	Виявлення нестач, надлишків і псування	Фактичний підрахунок матеріалів на складі
Аналітичний контроль	Аналіз показників використання запасів	Після узагальнення даних	Порівняльний аналіз, коефіцієнти, тренди	Оцінка ефективності управління запасами	Аналіз оборотності запасів
Суцільний контроль	Перевірка всіх операцій без винятку	За необхідності	Суцільна перевірка документів і операцій	Повне виявлення порушень	Суцільна перевірка руху матеріалів за період
Вибірковий контроль	Перевірка окремих операцій або періодів	Переважно періодично	Вибірка документів і операцій	Економія часу та ресурсів контролю	Перевірка операцій із МШП

Отже, попередній, поточний і наступний контроль взаємодоповнюють один одного, формуючи цілісну систему управління запасами, орієнтовану на запобігання порушенням і досягнення стратегічних цілей підприємства.

3.2. Організація внутрішнього контролю операцій із запасами: методи і прийоми на підприємстві

Внутрішній контроль виробничих запасів є одним із ключових елементів системи управління підприємством, оскільки саме запаси забезпечують безперервність виробничого процесу та формують значну частку оборотних активів. Недостатній рівень контролю за їх рухом, оцінкою та збереженням може призвести до фінансових втрат, викривлення облікових даних, зниження ефективності діяльності та порушення вимог чинного законодавства.

Внутрішній контроль операцій із запасами організовується відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 9 «Запаси», Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів, а також внутрішніх регламентів підприємства (наказу про облікову політику, посадових інструкцій, положення про матеріальну відповідальність).

У процесі контролю застосовуються спеціальні методита прийоми, які забезпечують повноту, достовірність і законність здійснення операцій із запасами [16-18].

Нижче подано табл. 3.3 з розкриттям методів внутрішнього контролю операцій із запасами, їх сутності та конкретних прикладів застосування на підприємстві.

Таблиця 3.3 - Характеристика методів внутрішнього контролю операцій із запасами [45-47].

Метод внутрішнього контролю	Сутність методу	Об'єкти контролю	Основні контрольні дії	Приклад застосування на підприємстві АТ «Укртелеком»	Результат застосування
Документальний метод	Полягає у перевірці правильності, повноти та законності оформлення первинних і зведених документів, що підтверджують операції з надходження, переміщення та вибуття запасів	Накладні, товарно-транспортні накладні, лімітно-забірні картки, вимоги, акти приймання матеріалів, картки складського обліку	Формальна та арифметична перевірка документів; зіставлення даних первинних документів з регістрами обліку; перевірка відповідності реквізитів чинному законодавству	Перевірка правильності оформлення накладних на надходження матеріалів: наявність підписів відповідальних осіб, відповідність кількості та ціни умовам договору	Виявлення помилок у документах, запобігання необґрунтованому списанню запасів, підвищення достовірності облікових даних
Фактичний метод	Спрямований на підтвердження реальної наявності та фізичного стану запасів шляхом безпосереднього огляду та вимірювання	Матеріальні запаси на складах, місцях зберігання та у виробництві	Інвентаризація; контрольне зважування, обмір і підрахунок; візуальний огляд умов зберігання	Проведення річної інвентаризації запасів із порівнянням фактичних залишків з даними бухгалтерського обліку	Виявлення нестач, надлишків, псування матеріалів; підтвердження достовірності залишків у звітності
Аналітичний метод	Передбачає аналіз економічних показників руху та використання запасів із застосуванням розрахункових та статистичних методів	Показники оборотності, структури, тривалості зберігання запасів, витрати матеріалів	Аналіз динаміки та структури запасів; розрахунок коефіцієнтів оборотності; порівняння фактичних показників з плановими	Аналіз коефіцієнта оборотності матеріалів для виявлення надлишкових запасів на складі	Оптимізація рівня запасів, зниження витрат на зберігання, підвищення ефективності використання ресурсів
Нормативний метод	Ґрунтується на порівнянні фактичних витрат і залишків запасів з установленими нормами та лімітами	Норми витрачання матеріалів, ліміти відпуску у виробництво, нормативи складських залишків	Порівняння фактичних витрат із нормативними; аналіз відхилень; контроль дотримання лімітів	Контроль перевищення норм витрат сировини у виробничому підрозділі	Виявлення перевитрат матеріалів, посилення технологічної дисципліни
Комплексний метод	Поєднує документальний, фактичний та аналітичний методи для всебічної оцінки операцій із запасами	Документи, фактичні залишки, аналітичні показники руху запасів	Суцільна перевірка операцій; зіставлення облікових, фактичних та аналітичних даних; узагальнення результатів	Проведення внутрішнього аудиту запасів із перевіркою документів, інвентаризацією та аналізом оборотності	Комплексна оцінка стану запасів, підвищення ефективності внутрішнього контролю

Отже, застосування різних методів внутрішнього контролю операцій із запасами дозволяє підприємству забезпечити збереженість матеріальних ресурсів, своєчасне виявлення порушень і помилок, а також підвищити достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Найбільш ефективним є комплексний підхід, який поєднує документальний, фактичний, аналітичний та нормативний методи й створює надійну систему контролю за рухом і використанням запасів.

Доречно тепер показати у табл. 3.4 прийоми внутрішнього контролю операцій із запасами на прикладах застосування для АТ «Укртелеком».

Отже, бачимо, що застосування прийомів внутрішнього контролю операцій із запасами забезпечує комплексний підхід до контролю руху матеріальних ресурсів — від документального оформлення до фактичної перевірки та аналітичного узагальнення результатів. Поєднання формальних, арифметичних, фактичних і аналітичних прийомів дозволяє своєчасно виявляти порушення, мінімізувати ризики втрат і забезпечити достовірність обліку запасів, що є критично важливим для стабільної діяльності підприємства телекомунікаційної галузі.

Основою організації внутрішнього контролю операцій із запасами є розмежування функцій і відповідальності між працівниками, які беруть участь у здійсненні господарських операцій. Функції замовлення, приймання, зберігання, відпуску та обліку запасів не повинні концентруватися в одній особі. Матеріально відповідальні особи відповідають за збереження запасів на складах, бухгалтерія — за правильність документального оформлення та відображення операцій у обліку, а керівництво — за організацію та контроль виконання встановлених правил [49, с. 278].

Таблиця 3.4 - Прийоми внутрішнього контролю операцій із запасами та їх застосування в АТ «Укртелеком» [48, с.211].

№	Прийом внутрішнього контролю	Сутність прийому	Об'єкти контролю	Порядок застосування	Приклад застосування в АТ «Укртелеком»	Результат контролю
1	Формальна перевірка документів	Контроль наявності всіх обов'язкових реквізитів первинних документів та їх відповідності вимогам законодавства і внутрішніх регламентів	Накладні, ТТН, акти приймання матеріалів, вимоги на відпуск, лімітно-забірні картки	Перевіряється дата, номер документа, підписи відповідальних осіб, коди матеріалів, назва, одиниця виміру	Перевірка накладних на надходження кабелю оптоволоконного: наявність підписів комірника, матеріально відповідальної особи та представника постачальника	Запобігання неоформленим операціям, зменшення ризику юридично недійсних документів
2	Арифметична перевірка	Перевірка правильності розрахунків кількості, ціни та вартості запасів у документах і регістрах обліку	Накладні, рахунки-фактури, складські картки, журнали операцій	Перерахунок сум, перевірка множення ціни на кількість, зіставлення з підсумковими даними	Контроль правильності обчислення вартості партії телекомунікаційного обладнання при оприбуткуванні на склад	Виявлення технічних помилок, запобігання завищенню або заниженню собівартості запасів
3	Зустрічна перевірка	Зіставлення даних різних джерел інформації для виявлення невідповідностей і можливих зловживань	Дані постачальників, складський облік, бухгалтерські регістри	Порівняння накладних постачальника з даними складського обліку та рахунками бухгалтерії	Зіставлення ТТН постачальника кабельної продукції з картками складського обліку регіонального складу	Виявлення фальсифікацій, несанкціонованого списання або прихованих нестач
4	Суцільна і вибіркова перевірка	Суцільна — перевірка всіх операцій; вибіркова — перевірка окремих операцій або періодів	Операції надходження, переміщення та списання запасів	Вибір методу залежно від рівня ризику та обсягу операцій	Суцільна перевірка операцій зі списання дорогого активного обладнання; вибіркова — МШП	Раціональне використання ресурсів контролю, фокус на найбільш ризикових операціях
5	Інвентаризація	Фактична перевірка наявності, стану та збереженості запасів шляхом підрахунку, огляду та зважування	Виробничі запаси, кабелі, обладнання, МШП на складах і в підрозділах	Проведення згідно з Положенням про інвентаризацію активів і зобов'язань	Річна інвентаризація мережевого обладнання та кабелю на складах АТ «Укртелеком»	Виявлення нестач, надлишків, псування; підтвердження достовірності облікових даних
6	Порівняння і узагальнення результатів	Аналіз відхилень фактичних показників від планових, нормативних і попередніх періодів	Показники витрат матеріалів, оборотності запасів, залишків	Порівняння фактичних даних з нормативами та бюджетом, формування висновків	Аналіз перевищення норм використання кабельної продукції під час аварійно-відновлювальних робіт	Виявлення причин відхилень, розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання запасів

Важливим елементом внутрішнього контролю є нормативне регулювання операцій із запасами на рівні підприємства. Воно здійснюється шляхом розроблення та затвердження наказу про облікову політику, положень про складський облік, інструкцій щодо приймання, зберігання і відпуску матеріалів, а також договорів про повну матеріальну відповідальність. Такі документи визначають порядок документообігу, методи оцінки запасів, норми витрат і відповідальність посадових осіб [40, с.43].

Ключову роль у внутрішньому контролі відіграє організація первинного та складського обліку запасів. Усі операції з надходження, переміщення і вибуття запасів мають оформлятися належним чином первинними документами (накладними, актами, ордерами), які своєчасно передаються до бухгалтерії. Складський облік ведеться за допомогою карток складського обліку або в електронному вигляді, що забезпечує постійний контроль за кількістю та місцем зберігання матеріалів [41, с.3].

Наступним важливим елементом є контроль за дотриманням норм і лімітів використання запасів. Для цього на підприємстві встановлюються нормативи витрачання матеріалів на одиницю продукції або виконання робіт. Відпуск запасів у виробництво здійснюється в межах затверджених лімітів, а всі відхилення підлягають аналізу та документальному обґрунтуванню, що дозволяє виявляти перевитрати та резерви економії матеріальних ресурсів [45, с.67].

Важливим інструментом внутрішнього контролю є інвентаризація запасів, яка забезпечує зіставлення фактичної наявності матеріалів із даними бухгалтерського обліку. Інвентаризація проводиться відповідно до законодавства та внутрішніх наказів підприємства перед складанням річної фінансової звітності, а також у разі зміни матеріально відповідальних осіб або виявлення фактів зловживань. Результати інвентаризації оформляються актами, а виявлені нестачі чи надлишки відображаються в обліку.

Суттєву роль у сучасних умовах відіграє використання автоматизованих інформаційних систем, які забезпечують безперервний контроль руху запасів у режимі реального часу. ERP- та WMS-системи дозволяють обмежувати доступ до

операцій, фіксувати всі дії користувачів, автоматично зіставляти облікові та фактичні дані, що значно підвищує прозорість і надійність внутрішнього контролю [48, с.212].

Завершальним елементом організації внутрішнього контролю є аналіз результатів і управлінська реакція. Інформація, отримана в процесі контролю, використовується для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації обсягів запасів, удосконалення складської логістики, посилення відповідальності працівників і вдосконалення облікової політики підприємства.

Отже, загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів визначає послідовність, зміст і обсяг контрольних процедур, а також відповідальних осіб і строки їх проведення. Його розроблення дає змогу систематизувати контрольні дії, забезпечити їх комплексність і логічну узгодженість, а також охопити всі етапи руху запасів — від планування та надходження до використання і відображення залишків у фінансовій звітності.

Традиційно внутрішній контроль виробничих запасів здійснюється за трьома основними етапами: попереднім, основним та заключним. Кожен з них виконує окрему функцію, але водночас є складовою єдиного контрольного процесу, спрямованого на забезпечення законності, достовірності та ефективності операцій із запасами (табл. 3.5)

Отже, загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів є важливим організаційним документом, який забезпечує системний і послідовний підхід до перевірки операцій із запасами. Реалізація попереднього, основного та заключного етапів контролю дозволяє не лише виявляти помилки та порушення, а й запобігати їх виникненню в майбутньому. Комплексне застосування наведених контрольних процедур сприяє підвищенню збереженості матеріальних ресурсів, достовірності бухгалтерського обліку та ефективності управління запасами на підприємстві.

У табл. 3.5 подамо загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів [45-48].

Таблиця 3.5 – Загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів [45-48].

Етап контролю	Процедури контролю	Зміст і мета контрольної процедури	Відповідальні особи	Термін проведення
Попередній	Ознайомлення з процесом документування та веденням обліку виробничих запасів	Вивчення облікової політики, внутрішніх регламентів, документообігу та системи складського обліку	Внутрішній контролер, бухгалтер	До початку перевірки
	Аналіз запасів	Оцінка структури, динаміки та достатності запасів, виявлення надлишкових або дефіцитних позицій	Економіст, контролер	Планово
	Планування запасів	Перевірка обґрунтованості норм запасів, лімітів і планів закупівель	Керівник підрозділу, служба постачання	До здійснення операцій
Основний	Перевірка правильності визначення залишку виробничих запасів на початок періоду	Зіставлення даних бухгалтерського обліку з показниками попереднього періоду та інвентаризації	Бухгалтер, внутрішній аудитор	На початку звітного періоду
	Перевірка правильності оформлення первинних документів	Контроль наявності, повноти та достовірності накладних, актів, ордерів	Бухгалтер, контролер	Постійно
	Перевірка правильності класифікації виробничих запасів	Перевірка відповідності віднесення запасів до рахунків обліку (201, 203, 207 тощо)	Бухгалтер	Протягом періоду
	Перевірка правильності оцінки використання запасів	Контроль формування первісної вартості та застосування методів оцінки вибуття	Бухгалтер, економіст	Під час списання
	Перевірка правильності ведення обліку виробничих запасів	Зіставлення аналітичного та синтетичного обліку, перевірка кореспонденції рахунків	Бухгалтер, внутрішній аудитор	Регулярно
	Перевірка правильності визначення залишку виробничих запасів на кінець періоду	Підтвердження достовірності залишків у фінансовій звітності	Контролер, інвентаризаційна комісія	Наприкінці періоду
Заключний	Надання рекомендацій за результатами внутрішнього контролю	Формування висновків, пропозицій щодо усунення порушень і вдосконалення обліку та контролю	Внутрішній контролер, керівництво	Після завершення перевірки

Таким чином, ефективна організація внутрішнього контролю операцій із запасами ґрунтується на поєднанні чіткої регламентації процесів, розподілу відповідальності, належного документального оформлення, регулярних перевірок і використання сучасних інформаційних технологій, що в сукупності забезпечує збереженість запасів і достовірність облікової інформації.

3.3 Напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів для підвищення ефективності управління активами підприємства

У сучасних умовах господарювання вдосконалення системи обліку та контролю запасів має здійснюватися комплексно, з урахуванням організаційних, методичних, інформаційних і управлінських аспектів. Як вже було зазначено удосконалення системи обліку та контролю запасів має здійснюватися на комплексній основі та охоплювати методичні, організаційні, інформаційні й кадрові аспекти.

У табл. 3.6 - 3.7 відповідно, запропонуємо основні напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів для підвищення ефективності управління активами підприємства.

Узагальнюючи наведені напрями вдосконалення обліку й контролю запасів, можна зробити висновок, що їх комплексне впровадження забезпечує формування цілісної, прозорої та керованої системи управління матеріальними ресурсами підприємства. Поєднання методичних, організаційних, інформаційних, аналітичних, кадрових і нормативних заходів дозволяє не лише підвищити достовірність облікових даних, а й мінімізувати ризики перевитрат, нестач і неефективного використання запасів.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме оптимізації рівня запасів відповідно до реальних потреб виробництва, зниженню витрат на їх зберігання та обслуговування, а також підвищенню дисципліни й відповідальності персоналу. Водночас використання сучасних інформаційних систем і аналітичних інструментів створює інформаційну основу для обґрунтованих управлінських рішень, що в підсумку позитивно впливає на фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

У табл. 3.6 розглянемо основні напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів з прикладами застосування.

Таблиця 3.6 – Основні напрями вдосконалення системи обліку та контролю запасів з прикладами застосування [51--55].

№	Напрямок вдосконалення	Сутність та завдання	Конкретні заходи / приклади застосування	Очікуваний результат
1	Методичне вдосконалення обліку запасів	Удосконалення правил оцінки, документального оформлення та нормування запасів	- Впровадження методу ФІФО для оцінки витрат матеріалів; - Оновлення нормативів витрат сировини на одиницю продукції; - Встановлення лімітів залишків на складах відповідно до потреб виробництва	Забезпечення достовірності обліку, зменшення перевитрат, оптимізація запасів
2	Організаційне вдосконалення	Чітке розмежування функцій та відповідальності між підрозділами	- Розподіл функцій між службами постачання, складу та бухгалтерії; - Призначення матеріально відповідальних осіб за конкретні склади та матеріали; - Введення внутрішніх регламентів та посадових інструкцій щодо обліку запасів	Зниження ризику зловживань, помилок і нестач; підвищення дисципліни персоналу
3	Інформаційне та автоматизаційне вдосконалення	Використання сучасних систем для контролю і обліку запасів	- Впровадження ERP/WMS-систем для автоматичного відстеження руху запасів; - Обмеження доступу користувачів відповідно до посадових обов'язків; - Автоматичне порівняння облікових і фактичних даних	Своєчасне виявлення відхилень, підвищення прозорості і надійності обліку
4	Аналітичне та управлінське вдосконалення	Використання даних контролю для оптимізації запасів і управлінських рішень	- Аналіз оборотності запасів, тривалості зберігання, структури залишків; - Виявлення надлишкових та дефіцитних запасів; - Формування рекомендацій щодо закупівель та використання ресурсів	Підвищення ефективності використання активів, зниження витрат на зберігання, своєчасне поповнення запасів
5	Кадровий та навчальний аспект	Підвищення кваліфікації персоналу та формування культури відповідальності	- Проведення навчальних тренінгів з обліку та контролю запасів; - Інструктаж щодо роботи з ERP/WMS-системами; - Контроль дотримання посадових обов'язків і внутрішніх правил	Зменшення помилок і порушень, формування відповідального ставлення до збереження матеріальних цінностей
6	Нормативне та регламентне вдосконалення	Встановлення правил та стандартів обліку і контролю запасів	- Розробка та затвердження наказу про облікову політику; - Положення про складський облік та інструкції з приймання і відпуску матеріалів; - Договори про матеріальну відповідальність	Забезпечення відповідності законодавству, систематизація обліку, підвищення ефективності контролю

Загалом, впровадження всіх цих напрямів створює ефективну систему контролю запасів, що дозволяє оптимізувати витрати, покращити управлінські рішення та забезпечити надійність і стабільність діяльності підприємства.

Таблиця 3.7 – Практичне застосування вдосконалених методів і прийомів внутрішнього контролю запасів на підприємстві [64-65].

№	Напрямок вдосконалення	Практичні заходи з внутрішнього контролю запасів	Приклади застосування на підприємстві АТ «Укртелеком»	Очікуваний результат / ефект
1	Методичне вдосконалення	- Впровадження єдиних методів оцінки запасів (ФІФО, середньозважена вартість) - Регулярне оновлення нормативів і лімітів витрат матеріалів	- Оцінка витрат кабельної продукції за методом ФІФО - Оновлення норм витрат матеріалів на одиницю продукції	Підвищення точності обліку, запобігання перевитратам, оптимізація запасів
2	Організаційне вдосконалення	- Розподіл функцій між складом, бухгалтерією та службою постачання - Призначення матеріально відповідальних осіб - Впровадження внутрішніх регламентів і посадових інструкцій	- Комірник відповідає за збереження матеріалів, бухгалтер — за правильність обліку, керівництво контролює виконання правил	Зменшення ризику зловживань, помилок і нестач, підвищення дисципліни персоналу
3	Інформаційне та автоматизаційне вдосконалення	- Використання ERP/WMS-систем для обліку і контролю запасів - Обмеження доступу до операцій залежно від ролей - Автоматичне звірення облікових та фактичних даних	- Введення електронного обліку кабелю та обладнання - Автоматична фіксація руху матеріалів і сповіщення про перевитрати	Своєчасне виявлення відхилень, підвищення прозорості і надійності обліку
4	Аналітичне та управлінське вдосконалення	- Аналіз оборотності, залишків і тривалості зберігання запасів - Виявлення надлишкових та дефіцитних запасів - Формування рекомендацій щодо оптимізації	- Щомісячний аналіз коефіцієнта оборотності кабельної продукції - Виявлення надлишкових запасів на складі регіонального підрозділу	Оптимізація запасів, зниження витрат на зберігання, своєчасне поповнення ресурсів
5	Кадровий та навчальний аспект	- Проведення навчальних тренінгів з обліку та контролю запасів - Інструктаж із застосування ERP/WMS-систем - Контроль дотримання посадових обов'язків	- Навчання матеріально відповідальних осіб та контролерів складу - Практичні заняття з оформлення та звірки накладних	Підвищення кваліфікації персоналу, зменшення помилок і порушень, формування культури відповідальності
6	Нормативне та регламентне вдосконалення	- Розробка та затвердження наказу про облікову політику - Положення про складський облік і інструкції з приймання/відпуску - Договори про матеріальну відповідальність	- Затвердження внутрішніх правил обліку запасів кабелю та обладнання - інвентаризацій та відповідальності	Систематизація обліку, забезпечення відповідності законодавству, підвищення ефективності контролю

Узагальнюючи результати, наведені в таблиці 3.7, можна зробити висновок, що впровадження вдосконалених методів і прийомів внутрішнього контролю запасів на АТ «Укртелеком» має комплексний і системний характер та охоплює всі ключові аспекти управління матеріальними ресурсами підприємства. Запропоновані напрями вдосконалення взаємодоповнюють один одного та забезпечують безперервність контрольних процедур на всіх етапах руху запасів — від їх надходження та зберігання до використання у виробничій діяльності.

Методичні та організаційні заходи сприяють уніфікації підходів до оцінки та обліку запасів, чіткому розмежуванню функцій і відповідальності між структурними підрозділами, що істотно знижує ризики зловживань, помилок і виникнення нестач. Інформаційно-автоматизаційне вдосконалення, зокрема використання ERP/WMS-систем, підвищує оперативність отримання даних, прозорість руху матеріалів і можливість своєчасного виявлення відхилень між обліковими та фактичними показниками.

Аналітичний і управлінський напрями дозволяють трансформувати результати внутрішнього контролю у практичні управлінські рішення щодо оптимізації обсягів закупівель, скорочення надлишкових запасів та забезпечення безперебійної діяльності підприємства. Водночас кадрові та нормативно-регламентні заходи формують належний рівень професійної компетентності персоналу, підвищують дисципліну й відповідальність матеріально відповідальних осіб, а також забезпечують відповідність системи внутрішнього контролю чинному законодавству та внутрішнім стандартам підприємства.

Таким чином, було розроблено у табл. 3.8 програму внутрішнього контролю виробничих запасів, яка є систематизованим переліком контрольних процедур, спрямованих на перевірку стану, руху, оцінки та обліку запасів на всіх етапах їх життєвого циклу — від планування і надходження до використання та відображення залишків на кінець звітного періоду. Реалізація програми здійснюється відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси», Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», внутрішньої облікової політики підприємства та інших нормативно-правових актів.

Таблиця 3.8 – Програма внутрішнього контролю виробничих запасів [60-63].

Процедури контролю	Мета внутрішнього контролю	Завдання внутрішнього контролю	Докази контролю	Код робочих документів	Відповідальний за контроль	Термін проведення
Аналіз запасів	Оцінити ефективність управління запасами	Визначення динаміки, структури, питомої ваги, коефіцієнтів оборотності та тривалості обороту запасів	Баланс, дані рахунків 20, 22, 23, 25, 26, 28, управлінська звітність	АП-1, АП-2, АП-3, АП-4	Внутрішній контролер, головний бухгалтер	Щоквартально
Планування запасів	Забезпечити економічно обґрунтований рівень запасів	Розрахунок нормативної потреби у запасах, узгодження з виробничою програмою, планування витрат	Договори постачання, бюджети, плани виробництва	ПЛ-1	Економіст, фінансовий менеджер	На початок планового періоду
Перевірка правильності визначення залишку на початок періоду	Забезпечити достовірність облікових даних	Зіставлення залишків балансу з даними Головної книги та журналів	Баланс, Головна книга, журнали-ордери	ПВЗ-1	Головний бухгалтер	На початок звітного періоду
Перевірка правильності оформлення первинних документів	Підтвердити законність та повноту операцій	Контроль наявності обов'язкових реквізитів, відповідності даних складського та бухгалтерського обліку	Накладні, ТТН, лімітно-забірні картки, вимоги, картки складського обліку	НВЗ-1, ВВЗ-1, СВЗ-1	Матеріально відповідальна особа, бухгалтер	Постійно
Перевірка правильності класифікації запасів	Забезпечити коректне групування запасів	Перевірка відповідності класифікації вимогам П(С)БО 9	Наказ про облікову політику, накладні, Головна книга	КВЗ-1	Бухгалтер	Під час відображення операцій
Перевірка правильності оцінки використання запасів	Забезпечити достовірну оцінку запасів	Контроль застосування методів оцінки (FIFO, середньозваже на тощо)	Лімітно-забірні картки, вимоги, картки складського обліку	ОВЗ-1	Бухгалтер	Щомісячно
Перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку запасів	Забезпечити коректну кореспонденцію рахунків	Перевірка правильності відображення операцій за рахунками запасів	Журнали, накладні, Головна книга, довідки бухгалтера	БВЗ-1	Головний бухгалтер	Щомісячно
Перевірка залишків запасів на кінець періоду	Підтвердити реальність залишків	Порівняння даних балансу з регістрами обліку	Баланс, Головна книга, інвентаризаційні описи	КВЗ-2	Інвентаризаційна комісія	На кінець звітного періоду

Таким чином, запропонована програма внутрішнього контролю виробничих запасів забезпечує комплексний та системний підхід до перевірки операцій із запасами на підприємстві. Її реалізація дозволяє своєчасно виявляти помилки в документуванні, оцінці та обліку запасів, мінімізувати ризики втрат, зловживань і неефективного використання матеріальних ресурсів.

Виконання контрольних процедур відповідно до програми сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності, посиленню відповідальності матеріально відповідальних осіб та вдосконаленню системи управління запасами загалом. У підсумку це створює передумови для оптимізації витрат, підвищення фінансової стійкості та ефективності господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження економічної сутності запасів та їх ролі у господарській діяльності встановлено, що запаси історично виникли як об'єкт контролю матеріальних ресурсів ще на ранніх етапах розвитку економічних відносин і з часом трансформувалися з простого засобу обліку у стратегічний елемент управління підприємством. У ході дослідження виявлено, що запаси поєднують у собі фізичну та вартісну природу, виступаючи одночасно предметами праці, носіями вартості та джерелом майбутніх економічних вигод. Узагальнення підходів вітчизняних і зарубіжних науковців дозволило встановити, що запаси розглядаються як економічні активи, здатні забезпечувати підприємству майбутню економічну вигоду, мінімізувати виробничі ризики та виступати резервом стабільності господарської діяльності. На основі аналізу наукових джерел виявлено відсутність єдиного універсального визначення запасів, що зумовлено різними підходами до їх економічної, облікової та управлінської сутності.

Особливу увагу в першому розділі приділено нормативно-правовому регулюванню обліку запасів, зокрема порівнянню положень НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси». Дослідження показало, що обидва стандарти мають спільну концептуальну основу, однак відрізняються рівнем деталізації, підходами до класифікації та відображення запасів у фінансовій звітності. Виявлено, що національні стандарти надають ширше трактування складу запасів і тісніше інтегрують їх у систему Плану рахунків, тоді як міжнародні стандарти орієнтовані на уніфікацію звітності та економічну сутність активів. Аналіз Плану рахунків бухгалтерського обліку дозволив виявити певну неузгодженість у трактуванні понять «запаси» та «виробничі запаси», оскільки в обліковій практиці вони не завжди збігаються за складом і функціональним призначенням, що створює методичні труднощі при класифікації, оцінці та аналізі запасів і підкреслює необхідність чіткого формування облікової політики підприємства.

У межах дослідження класифікації запасів у бухгалтерському обліку було проаналізовано наукові підходи різних авторів і встановлено, що класифікація

запасів може здійснюватися за багатьма критеріями: призначенням, місцем знаходження, джерелами постачання, функціональною роллю, строками використання, станом, ліквідністю та відображенням у балансі. Виявлено, що універсальної класифікації запасів не існує, а вибір оптимальної системи поділу залежить від специфіки діяльності підприємства та цілей управління.

Встановлено, що визнання запасів як активів можливе лише за умов наявності контролю з боку підприємства, ймовірності отримання майбутніх економічних вигод та надійної оцінки їх вартості. Проаналізовано етапи визнання запасів, що забезпечують достовірне відображення матеріальних ресурсів у бухгалтерському балансі та запобігають помилкам фінансової звітності. Дослідження оцінки запасів показало, що вона є багатоетапним процесом і здійснюється при зарахуванні на баланс, при вибутті та на дату балансу. Виявлено, що вибір методів оцінки (FIFO, середньозважена собівартість тощо) суттєво впливає на собівартість продукції, фінансові результати та податкові зобов'язання підприємства. Особливу увагу приділено необхідності врахування знецінення запасів і приведення їх вартості до чистої вартості реалізації з метою забезпечення об'єктивності фінансової звітності.

У другому розділі роботи було комплексно проаналізовано методику обліку та контролю операцій із запасами на підприємстві з урахуванням вимог чинного законодавства України та сучасної практики бухгалтерського обліку. Дослідження охоплювало всі ключові етапи руху запасів — від моменту їх надходження до вибуття, що дозволило сформувати цілісне уявлення про організацію облікового процесу.

У процесі аналізу первинного документування операцій із надходження, зберігання та вибуття запасів встановлено, що належне оформлення первинних документів є основою достовірного бухгалтерського обліку. Виявлено, що застосування уніфікованих форм первинних документів забезпечує контроль за кількісними та якісними характеристиками запасів, а також створює правове підґрунтя для їх відображення у бухгалтерському обліку. Разом з тим ефективність

документування значною мірою залежить від дотримання строків оформлення та повноти реквізитів первинних документів.

Дослідження організації синтетичного та аналітичного обліку запасів показало, що їх взаємозв'язок забезпечує повноту й деталізацію інформації про рух і залишки матеріальних ресурсів. Встановлено, що синтетичний облік дозволяє узагальнювати інформацію за рахунками бухгалтерського обліку, тоді як аналітичний облік забезпечує контроль за запасами за місцями зберігання, матеріально відповідальними особами та видами матеріалів. Аналіз кореспонденції рахунків підтвердив важливість правильної побудови облікових записів для формування достовірних показників фінансової звітності.

У межах розділу також було розглянуто основні методи оцінки вибуття запасів, зокрема FIFO, LIFO, середньозважену та ідентифіковану собівартість. Виявлено, що вибір методу оцінки істотно впливає на величину собівартості продукції, фінансовий результат та показники звітності підприємства. Особливу увагу приділено відповідності методів оцінки вимогам НП(С)БО 9 «Запаси», що є ключовим чинником забезпечення правомірності облікової політики підприємства.

У ході дослідження використання сучасних інформаційних систем в організації обліку запасів встановлено, що їх застосування має вирішальне значення для підвищення ефективності обліку та контролю матеріальних ресурсів підприємства. Зокрема, використання інтегрованої ERP-системи дозволяє автоматизувати всі основні операції із запасами: оприбуткування, внутрішнє переміщення, списання, інвентаризацію та формування бухгалтерських проводок відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси». Було виявлено, що ERP-система забезпечує єдність аналітичного та синтетичного обліку, оскільки всі складські операції автоматично відображаються на рахунках бухгалтерського обліку без дублювання інформації та ручного введення даних та істотно знижує ризик помилок, прискорює обробку облікової інформації та підвищує її достовірність. Крім того, встановлено, що в межах ERP-системи реалізуються елементи планування потреб у запасах, зокрема контроль мінімальних залишків, аналіз оборотності матеріалів та формування заявок на закупівлю та дозволяє

підприємству забезпечувати безперервність виробничих і операційних процесів, уникати дефіциту критично важливих матеріалів та одночасно обмежувати надмірне накопичення запасів.

У процесі дослідження сутності, завдань та видів контролю операцій із запасами встановлено, що запаси займають вагоме місце в структурі активів підприємства та є об'єктом підвищеного ризику з огляду на їх масовість, мобільність і можливість виникнення нестач, псування або нераціонального використання. Контроль операцій із запасами визначено як систематичний процес спостереження, перевірки та оцінки руху матеріальних ресурсів з метою забезпечення їх збереженості, законності операцій, достовірності бухгалтерського обліку та ефективності використання. Узагальнення наукових підходів вітчизняних учених дозволило сформулювати цілісне розуміння контролю запасів як важливого елемента системи внутрішнього контролю та управління підприємством.

Значну увагу приділено класифікації видів контролю операцій із запасами, що дало змогу встановити їх взаємозв'язок та роль у формуванні комплексної системи контролю. Доведено, що поєднання попереднього, поточного та наступного контролю, а також застосування документального, фактичного, аналітичного, суцільного і вибіркового контролю дозволяє охопити всі етапи руху запасів — від планування та надходження до використання і відображення у фінансовій звітності. Такий підхід забезпечує не лише виявлення порушень, а й їх попередження.

Досліджено організацію внутрішнього контролю операцій із запасами, визначено його місце в системі управління підприємством та розкрито методи і прийоми, що застосовуються на практиці. Встановлено, що внутрішній контроль ґрунтується на чіткому нормативному регулюванні, розмежуванні функцій між учасниками господарських операцій, належному документальному оформленні та регулярному здійсненні контрольних процедур. Аналіз показав, що найбільш ефективним є комплексний підхід, який поєднує документальний, фактичний, аналітичний і нормативний методи контролю.

У ході дослідження запропоновано методичні, організаційні, інформаційні, аналітичні, кадрові та нормативно-регламентні заходи, спрямовані на підвищення достовірності обліку, оптимізацію обсягів запасів, зниження витрат на їх зберігання та використання, а також посилення відповідальності персоналу.

Було розроблено програму внутрішнього контролю виробничих запасів, яка систематизує контрольні процедури за всіма етапами руху запасів — від аналізу і планування до перевірки оцінки, обліку та залишків на кінець звітного періоду. Запропонована програма дозволяє забезпечити комплексність і послідовність контролю, своєчасно виявляти порушення та формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо вдосконалення системи управління запасами.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що ефективна система обліку і контролю запасів є важливою передумовою фінансової стійкості та результативності діяльності підприємства. Її вдосконалення на основі комплексного підходу, поєднання сучасних методів контролю та автоматизованих інформаційних технологій сприяє зниженню ризиків втрат, підвищенню достовірності фінансової звітності та оптимізації управління активами підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський облік (для необлікових спеціальностей) : навч. посіб. / Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. Житомир : Рута, 2022. 256 с.
2. Подмешальська Ю. В., Скирдова О. А. Бухгалтерський облік та управлінський облік виробничих запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 93–99.
3. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88–101.
4. Бондаренко О.М., Тітаренко А.Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С.63-67. DOI: 10.32702/2306- 6814.2020.2.63
5. Степаненко О. І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 47. С. 108–114
6. Шендригоренко М. Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 36. С. 182–187.
7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / За ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2010. 618 с.
8. Коблянська Г. Ю., Ревенко К. О. Порівняльна характеристика ПСБО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси». *Економіка : теорія та практика*. 2014. № 2. С. 50–56.
9. Рубан Л. О., Яковенко Т. І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 319–324

10. Семенова С. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання [монографія] / О. М. Шпирко, С. М. Семенова. – Київ : ВД «Артек», 2018. – 239 с. – ISBN 978-617-7674-15-2
11. Роева О. С. Організаційні засади побудови бухгалтерського обліку запасів в процесі інноваційної діяльності: нормативно-правовий аспект. *Центральноукраїнський науковий вісник . Економічні науки*. 2020. Вип. 4. С. 274–290.
12. Пеняк Ю. С., Беляєва Л. А., Рудь О. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Проблеми сучасних трансформацій*. Сер. економіка та управління. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-09-01>
13. Шпінь В. В., Мельник Т. Г. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку. *Молодий вчений*. 2021. №1 (89). С. 213–219
14. МСБО 2. Запаси (IAS 2. Inventories). URL: www.minfin.gov.ua/document/92420/МСБО_2.pdf. (дата звернення: 15.12.2025)
15. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 15.12.2025)
16. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» :наказ М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 15.12.2025)
17. План рахунків бухгалтерського обліку у визначеннях та схемах : навчально-наочний посібник / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок [та ін.]. Житомир : Рута, 2019. 212 с.
18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.12.2025)

19. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : <https://ips.ligazakon.net/document/MF13052> (дата звернення: 15.12.2025)

20. Наказ Мін-ва фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 15.12.2025)

21. Гайдучок Т. С., Абрамова І. В., Цимбалюк І. С. Роль обліково-аналітичного забезпечення в управлінні запасами підприємств. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень* : зб. наук. праць з матеріалами VII Міжнар. наук. конф., м. Миколаїв, 19 липня, 2024р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 24-27.

22. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Абрамова І. В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер. Економіка та управління*. 2024. № 14. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-09-02>

23. Шевців Л. Ю., Тесляк М.М. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливої складової оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Сер. Економічні науки*. 2018. № 4 (44), Т.2. С. 65–69.

24. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Дем'янишина О. А., Ареп'єва О. В. Фінансовий облік активів : навч. посіб. : у 2 ч. / Житомир : Поліський нац. ун-т, 2024. Ч. I. 360 с. URL: <http://surl.li/lmqgol>

25. Михайловина С. О. Методологічні аспекти проведення інвентаризації та відображення її результатів в обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9., Ч. 5. С. 98–102.

26. Орлова В. М., Мазіашвілі А. Р., Шепель К. К. Сучасний стан обліку та напрямки вдосконалення документального оформлення використання запасів в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Економіка підприємства*. 2022. №80. С.60-68. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.80.286808>

27. Співак С., Корольок Т., Дерейчук О. Організаційні аспекти та інформаційне забезпечення процесу формування звітності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. Том 87. № 2. С. 116-121. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.116

28. Біловол Є.В. Особливості обліку реалізації готової продукції підприємства. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 9-10 травня 2024 р. Дніпро: факультет обліку і фінансів, 2024. С. 9-12

29. Спірідонова К. О., Каширнікова І. О., Кірнос О. В. Управління товарними запасами торговельних підприємств в сучасних умовах. *Економічний простір*. 2024. №191. С. 401-405.

30. Бабій О. М., Койнак В. В. Сучасні проблеми та перспективи управління активами підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3403/3331>

31. АТ «Укртелеком» URL: <https://ukrtelecom.ua/>

32. Бурдонос Л. І., Виноградня В. М. Управління активами підприємства в сучасних умовах. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №160. С. 37-43.

33. Одношевна О.О., Пильгун О.В., Біловол Є.В. Аналітична діагностика ефективності використання запасів підприємством, як елемент оптимізації системи ведення обліку та контролю. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2024. №15. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-09-03>

34. Вдовенко Л. О. Ефективність управління активами – основа зростання фінансового потенціалу підприємств аграрного сектора. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://www.researchgate.net/publication/360525057>

35. Гнатюк О. М., Бала О. І. Вітчизняний і зарубіжний досвід управління запасами підприємств: обліковий аспект. *Бізнес Інформ*. 2021. №2. С. 244–249.

36. Жарська І. О., Хачірова Ю. С. Сучасні моделі управління запасами на підприємстві. *Зб. наук. праць Одеського нац. екон. ун-ту*. 2023. № 11-12 (312-313). С. 192-196.

37. Біловол Є.В., Калмиков С.О., Овдін В.С. Роль обліковоаналітичного забезпечення наявності та руху запасів в системі економічної безпеки підприємства. Обліково-фінансове, інформаційне та мовнокомунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез II Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції 30-31 жовтня 2024 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. С.31-32

38. Чирун Н., Цимбалюк І. Аудит виробничих запасів підприємства в сучасних умовах. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. праць VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 31 жовт. 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 714-716.

39. Ганін В.І., Філатова М.М. Контроль та аналіз оборотних активів підприємства та шляхи їх удосконалення. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 119-123. URL: <https://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/11/27.pdf>

40. Ізмайлов Я.О., Свірко С.В. Удосконалення методичних аспектів обліку, аналізу та контролю запасів підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. №1(95). С.39–44. [https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-39-44](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-39-44)

41. Безсонова А. О., Маренич Т. Г. Напрями вдосконалення документування руху виробничих запасів. *Вісник студентського наукового товариства*. 2021. Вип. 1. С. 3–7.

42. Шендригоренко М. Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 36. С. 182-187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2019_36

43. Антонюк М. В., Крупельницька І. Г. Особливості обліку та аудиту виробничих запасів. *Інтелект XXI*. 2021. № 5. С. 36–39.

44. Височан О., Височан О., Коркішко В. Інвентаризація запасів в умовах війни. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2024. № 20. С. 182–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.21>

45. Меліхова Т. О., Федоров І. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз у системі управління фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 2. С. 63–70.

46. Коблянська І. О. Методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі управління активами [Електронний ресурс] / О. І. Коблянська, А. А. Сіренко, Г. Ю. Коблянська // *Modern Economics*. - 2018. - № 7. - С. 85-97. - Режим доступу : <https://modecon.mnau.edu.ua/methodology-and-organization-of-accounting-and-internal-control-of-inventories-of-the-company-in-the-system-of-asset-management/>

47. Даценко, Г., & Кудирко, О. (2022). МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ Й ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, (12), 84-90. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.12.12>

48. Пугаченко, О. Б. Організація оперативного контролю операцій із запасами / О. Б. Пугаченко // Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 22-23 берез. 2022 р. – Львів : ЛНУП, 2022. – Ч. 1. – С. 210-212.

49. Гнатюк Т. М., Шпільчак В. В. Організація фінансового обліку та облікова політика на підприємстві. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти : матер. IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Львів, 22–23 берез. 2022 р.). Ч. 1. Львів : ЛНУП, 2022. С. 276–278

50. Єганов О.Ю., Ажищев В.Ф., Погорєлова О.В., Баланенко О.Г. Інформаційні системи і технології обліку: монографія. 2-е видання, перероблене і доповнене. Warsaw : RS Global Sp. z O.O., 2020. 131 с. URL: <https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/download/13/13/41-1?inline=1>

51. Пеняк Ю.С., Рудь О.О. Актуальні проблеми управління виробничими запасами в умовах воєнного стану в Україні. Сучасний стан, проблем та

перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем: Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 172-175.

52. Беляєва Л.А., Пеняк Ю.С., Ментей О.С. Аналітичне забезпечення системи управління виробничими запасами. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. Київ : ФІНТЕХАЛЬЯНС, 2018. Вип. 1(24). С. 71-79.

53. Дутчак І. Б., Гордієнко М. І., Коверза В. С. Порівняльний аналіз методів оцінки запасів в бухгалтерському обліку та їх вплив на фінансові результати. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-63>

54. Одношевна, О. О., Пильгун, О. В., & Біловол, Є. В. (2024). Аналітична діагностика ефективності використання запасів підприємством, як елемент оптимізації системи ведення обліку та контролю. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління, (15).с. 1-6. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-09-03>

55. Бабенко Л.В., Васильєва В.Г., Коновалова О.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 90–96. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-16>

56. Бондаренко Н., Фелонюк О. Організація складського обліку виробничих запасів на підприємстві. *Облік і фінанси*. 2021. № 2(92). С. 11–18. URL: <https://afj.org.ua/pdf/825-organizaciya-skladskogo-obliku-virobnichih-zapasiv-na-pidприємстві.pdf>

57. Гавриленко В., Чиж В., Доценко Т. Управління виробничими запасами підприємства у забезпеченні беззбиткової діяльності. Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти. 2023. № 1. С. 153–164. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-823.1.17490>

58. Бондаренко, О., Руденко, Л. Організація і методологія проведення аудиту запасів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*, (39). 2022. № 1. С. 1–6. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-39>

59. Назаренко І.М., Місюрів О.В. Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1312–1318. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/195.pdf
60. Гавриличенко, Є. Методичні засади проведення внутрішнього аудиту матеріально-виробничих запасів підприємства. *Економіка та суспільство*, (27). 2021. С. 1-6. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-43>
61. Рагуліна І. І., Нижня А. С. Облік та внутрішній аудит запасів на підприємстві: сучасний аспект. Scientific community: interdisciplinary research. 2021. №40. С. 180–188. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/8138/8111>
62. Подмешальська Ю. В., Скирдова О. А. Бухгалтерський облік та управлінський облік виробничих запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 93–99. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.21.93](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.21.93)
63. Ткаченко, О., Шендрик, К. Вивчення методики проведення аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Економіка та суспільство*, (53). 2023. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10116>
64. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/177.pdf
65. Одношевна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 146-148. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvuumevcg_2016_6\(2\)_38](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvuumevcg_2016_6(2)_38)
66. Павлик , С., Кузуб , М. Облік запасів в умовах воєнного стану. Матеріали конференцій МНЛ, (7 жовтня 2022 р., м. Біла Церква), 2022. С. 34–36. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/122>

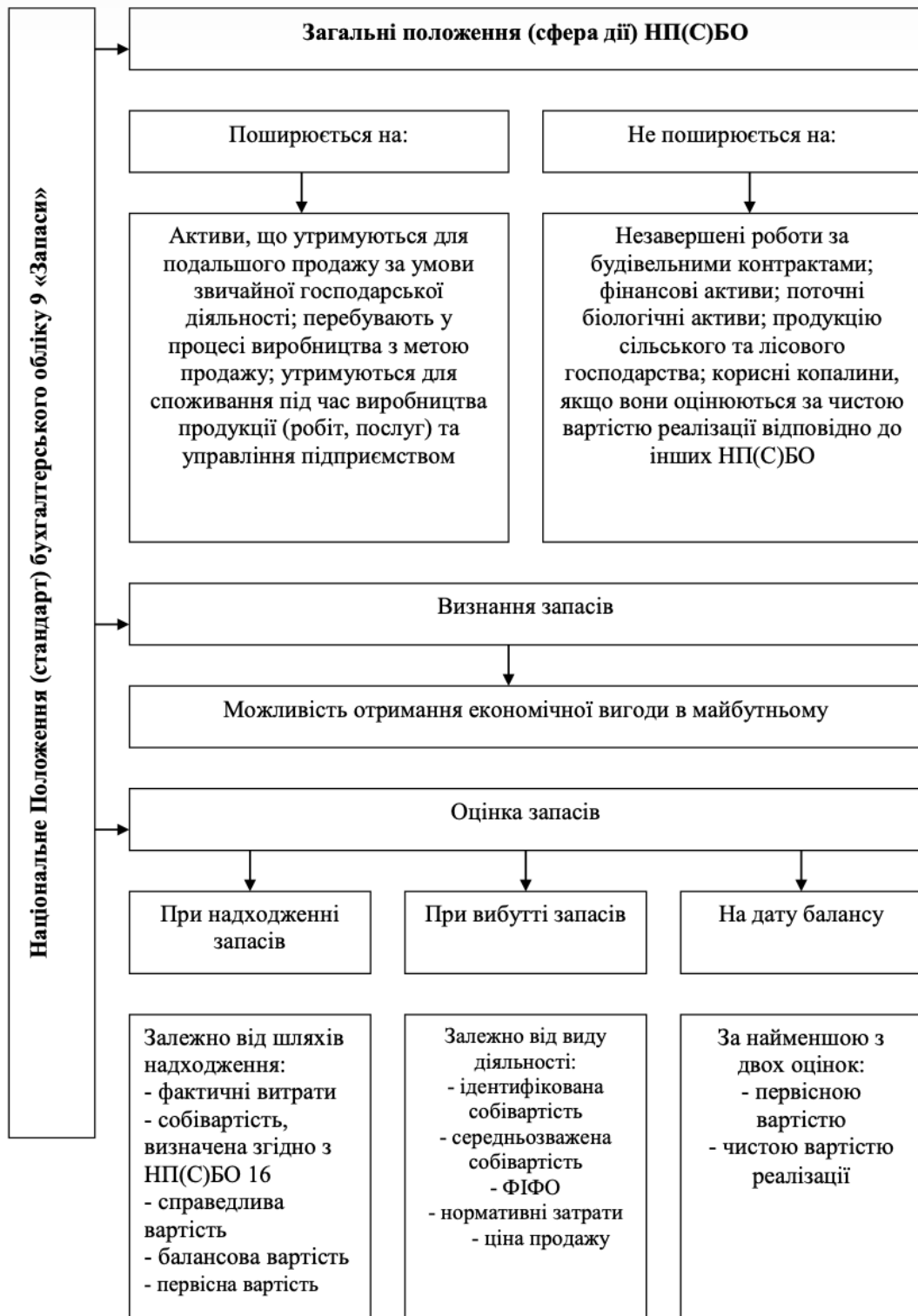
67. Куць, Т., Кондаревич, І. Стратегії оптимізації виробничих запасів, як інструмент ефективного управління. *Молодий вчений*, 9 (121), 2023. 22-25. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-5>

68. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань 02.09.2014 № 879 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.12.2025)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Сутнісна характеристика НП(С)БО 9 «Запаси»

Постачальник: **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДЕПС СОЛЮШЕНЗ"**
п/р UA493209840000026001210377843, у банку ПАТ "Прокредит Банк", МФО 320984,
ВУЛИЦЯ МАРИЧАНСЬКА, БУДИНОК № 18, ОФІС, М.КИЇВ, УКРАЇНА. 03040,
код за ЄДРПОУ 40048577, ІПН 400485726502, № свід. 1526504503455, тел.+38 (044) 394-89-92

Покупець: **АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРТЕЛЕКОМ"**
код за ЄДРПОУ 21560766

Отримувач: **КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "УКРТЕЛЕКОМ"**
код за ЄДРПОУ 01189910

Договір № 80D270.02-470/24 від 12.12.2024; Замовлення № 66 від 21.10.2025

Місце складання: м.Київ

Видаткова накладна № 2596 від 29 жовтня 2025 р.

№	Мнемокод НТРП	Код УКТЗЕД	Товар	Од. вим.	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	32.20.27.800.00168	9013800000	Дільник Coupler PLC-1x4-0-0.9mm cord -1,5m	шт	26,00	57,68	1 499,68
Разом:							1 499,68
ПДВ:							299,94
Всього з ПДВ:							1 799,62

Всього на суму 1 799,62 грн.
Одна тисяча сімсот дев'яносто дев'ять гривень 62 копійки
у т.ч. ПДВ 299,94 грн

Відвантажувач(и):

Начальник відділу внутрішніх продажів
Сергій Андрійович

ЕП Сидорук
Сергій
Андрійович

Сидорук

Отримувач(и):

Уповноважена особа

Довіреність від 15.01.2025 № 10313

ЕП ШВЕЦЬ

ІРИНА

АНАТОЛІЙВНА

ДОДАТОК В

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"

Код за ЄДРПОУ 01189910
Код платника ПДВ 215607626656
Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523
Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, д. 40, м. Київ, 01033
Тел./факс: (044) 234 40 44 (044) 289 07 03

укртелеком

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Директор ДПБ КМФ АТ "Укртелеком"

Димко Є.П.

"28" 10 2025 р.

Реальний процес 403 Обслуговування транспортних засобів
код найменування

АКТ № 209 від 28 жовтня 2025 р.

м. Київ

місце складання

на списання товарно-матеріальних цінностей, які рахуються за Ложка П.С.

Оглянув нижчеперераховані предмети, комісія, що призначена НАКАЗ від 06.01.2025 № 5 -Н-KV в складі:

Голова комісії - Начальник відділу забезпечення транспортом Петров С.М., члени комісії - Старший механік ГЗТ КЦ

Тимофеев Д.М., Інженер з безпеки дорожнього руху Приходько О.В., Спеціаліст з обліку витрат транспорту Шаравара В.І., рахує за необхідне списати:

Номенкл.номер	Назва ТМЦ	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Причина списання	Код КНА	Код ознаки мережі	Код витрат
24.66.31.800.00517	Антифриз Lotos G-12	л	2	78,00	156,00	Р ТЗ Вл. силами АА4362АІ інв. № ІК49114	25.01.00.000		7101010037
34.30.20.790.01672	Трійник системи охолодження 116480 VW Caddy	шт.	1	88,36	88,36	Р ТЗ Вл. силами АА4362АІ інв. № ІК49114	25.01.00.000		7106010024
34.30.20.790.01695	Кришка розширювального бачка Skoda (2140060)	шт.	1	209,17	209,17	Р ТЗ Вл. силами АА4362АІ інв. № ІК49114	25.01.00.000		7106010024
25.13.30.100.01244	Патрубок системи охолодження (1J0122051H)	шт.	1	160,98	160,98	Р ТЗ Вл. силами АА4362АІ інв. № ІК49114	25.01.00.000		7106010024
Підсумкова сума по акту:					614,51				

Підлягає оприбуткуванню:

Ном.№	Назва	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Номенклатурний № джерела утворення відходу	Клас небезпек и (для відходів)	Поряд № по склад. Карт.	Приб. ордер №, дата

Голова комісії:

Начальник відділу забезпечення транспортом
(посада)

(підпис)

Петров С.М.
(П.І.Б.)

Члени комісії:

Старший механік ГЗТ КЦ
(посада)

(підпис)

Тимофеев Д.М.
(П.І.Б.)

Інженер з безпеки дорожнього руху
(посада)

(підпис)

Приходько О.В.
(П.І.Б.)

Спеціаліст з обліку витрат транспорту
(посада)

(підпис)

Шаравара В.І.
(П.І.Б.)

Матеріально - відповідальна особа:

(підпис)

Ложка П.С.
(П.І.Б.)

До 01.12.2025 Пилипенко І.Б.

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

№ 82G720\3268-KV-25

від 27.11.2025

Начальник відділу, Відділ обліку
запасів
Кардаполова О.М.ЕЦП
Електронно-цифровий
підписКардаполова О.М.
27.11.2025

Прошу Вас погодити перекодування ТМЦ, яке знаходиться в підзвіті МВО Новіцької О.А. з коду 7101010071 на код 7671010200 для можливості подальшого використання та списання належним чином:

- 31.30.15.120.00500 ВОК OTLMr 8F G652D PE 2,7 в кількості 0,102 км загальною вартістю 881,22 грн. П240711-145
 - 32.20.41.800.00385 Гільза захисту 45 мм в кількості 20 шт.. загальною вартістю 16,80 грн. П241016-31
 - 32.20.41.800.00385 Гільза захисту 45 мм в кількості 30 шт.. загальною вартістю 25,20 грн. П241112-118
 - 32.20.40.200.00160 Касета FOSC-A-S24 в кількості 5 шт. загальною вартістю 188,50 грн. П240725-198
 - 32.20.40.200.00167 Касета FOSC-C-S212 в кількості 1 шт. загальною вартістю 15,18 грн. П210714-147
 - 32.20.40.200.00159 Комплект герметизації круглого введення FOSC-A-1-NT в кількості 10 шт. загальною вартістю 16,70 грн. П240614-311
 - 32.20.42.400.00066 Стрічка ізоляційна ІВ 1910 19 мм х 10 м в кількості 1 шт. загальною вартістю 40,54 грн. П250819-88
- з коду 7671010200 на код 7106020050 для можливості подальшого використання та списання належним чином:
- 32.20.27.050.00047 Модуль оптичний Raisecom GSFP-CLCDM-R в кількості 1 шт. загальною вартістю 1705,09 грн. П250325-140

Директор департаменту

ЕЦП
Електронно-цифровий
підпис

І.Я. Яніцький

14422
14423

Новіцька О.А.

ДОДАТОК Д

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: 091-114-21-51, (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

Код реального процесу: 802

укртелеком

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Начальник центру

Байбарза О.В.
 "31" "10" 2025 р.

АКТ

передачі малоцінних та швидкозношуваних предметів в експлуатацію № 2025/218

Місце складання: м. Київ

31.10.2025

Комісія, затверджена НАКАЗ від 06.01.2025 № 5 -Н-KV у складі: Голова комісії - Начальник дільниці Голов О.Г., члени комісії - нженерінженер-енергетик Демчук О.Г.,

електров'язкуз пакетної та телефонної мереж Ляпич С.А., склали даний акт про те, що для господарських потреб були придбані і передані в експлуатацію наступні малоцінні та швидкозношувані предмети:

№ п/п	Матеріальні цінності		Дата надходження	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	Код ресурсу	Код ознаки мережі	Код кодифікатора
	Номенклатурний номер	Найменування								
1	18.21.30.100.00108	Костюм чоловічий робочий станційного робітника розмір 104-108 (182-188)		к-т	1.000	1 050,00	1 050,00			710603000
2	18.21.30.100.00117	Костюм чоловічий робочий станційного робітника розмір 120-124 (170-176)		к-т	1.000	1 050,00	1 050,00			710603000
3	19.30.31.100.00472	Напівчеревики чоловічі розмір 42		пар:	2.000	325,00	650,00			710603000
Разом :							2 750,00			

Усього за цим актом передано в експлуатацію 4 предмети(ів) на загальну суму 2 750,00 (Дві тисячі сімсот п'ятдесят гривень 00 копійок)

Перелік працівників, що отримали вказані ТМЦ, наведено у додатку

Голова комісії:

Начальник дільниці

(посада)

(підпис)

Голов О.Г.

(п.і.б.)

Члени комісії:

нженерінженер-енергетик

(посада)

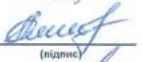
(підпис)

Демчук О.Г.

(п.і.б.)

електров'язкуз пакетної та телефонної мереж

(посада)

(підпис)

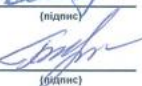
Ляпич С.А.

(п.і.б.)

Матеріально відповідальна особа:

Електромеханік

(посада)

(підпис)

Борисов Є.М.

(п.і.б.)

БюджетСофт Постачання, склад та реалізація - [Перегляд звіту]

файл Документи Облік Функції Звіт Словники Реалізація Розширення Відео Додатки Логістика

100%

Закрити

ЮЛІВСЬКА МІСЬКА МІЛІА ТА УПРТЕЛЕКОМ

Код за ЄДРПОУ 01199910
Код платника ПДВ 21550752655
Номер відомства платника ПДВ 200016523
Адреса вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
Тел./факс: (044) 234 40 44 (044) 289 67 93

укртелеком

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Начальник цеху _____
Безплатова Т.І.
" " 2025 р.

м. Київ

стор. складена

119

код реєстрації звіту

Комісія затверджена НАКАЗ від 06.01.2025 № 5 -11402 у складі:
Голова комісії - Начальник ДМД 327/2 Максименко Ю.М., члени комісії - інженер ПСЕ ДМД Сайко І.Л., старший фахівець ТО Кайка В.Г., склали цей акт про те, що при перевірці лічильників та фізичних характеристик ТМЦ було встановлено наявність знецінення:

п/п	Назва ТМЦ	Код номінаційного ТРП	Дата отримання/введення на підприємство	Період обліку ТМЦ	Кількість (од. виміру)	Балансова вартість (грн)	Знецінення		Підписки
							Підписки збільшення (грн)	Підписки зменшення (грн)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	БОК М2,7У1,БЕ1 4,36Ф3,5/0,22 H18-9	31.30.15.120.00547	15.09.2025		0.195	1336,21			Підписання абонента
2	БОК РТТН ІІІІ ГР 0657А1	31.30.15.120.00712	15.09.2025		0.035	38,01			Підписання абонента
3	Блок лінійний КОМ-53-12-885С	32.20.41.900.00203	15.09.2025		1	909,99			Підписання абонента

Висновок комісії: ДМЄ Концевий
Голова комісії: _____
Начальник ДМД 327/2 (підпис) _____ Максименко Ю.М. (ПІБ)
Члени комісії: _____
інженер ПСЕ ДМД (підпис) _____ Сайко І.Л. (ПІБ)
старший фахівець ТО (підпис) _____ Кайка В.Г. (ПІБ)

Страница 1 из 1

13:53:28 EPRD_WORKSPACES Укртелеком ALPALTSEDA NUM

Поиск

10°C Mostly cloudy 15/15 16.10.2025

Київська міська філія АТ "УКРТЕЛЕКОМ" 01189910

Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей

20 "Виробничі запаси"

(рід товарно-матеріальних цінностей)

Розписка

До початку проведення інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на товарно-матеріальні цінності передані бухгалтерській службі і всі товарно-матеріальні цінності, що надійшли на мою

Матеріально відповідальні особи

Начальник цеху

(посада)

Номер документа	Дата складання	Цех (склад)

Акулін С.М.

(п. по б. прізвищу)

Адреса складу: 08700, Київська область, м.Обухів, вул.Малишка, 107

На підставі наказу КМФ АТ Укртелеком від 24.09.2025р. за № 122-Н-КВ проведено зняття фактичних залишків цінностей станом на "01" жовтня 2025р.

Інвентаризація почата "16" жовтня 2025 р.

Інвентаризація закінчена "24" жовтня 2025 р.

При інвентаризації виявлено наступне:

№ з/п	Рахунок, субрахунок	Товарно-матеріальні цінності		Од. вим.	Ціна, грн	Фактична наявність*		За даними бух. обліку		Результати		Дата надходження	Стан ТМЦ**
		Найменування, вид, сорт, група, партія	Ідентифікаційний номер			Кіл-ть	Сума, грн	Кіл-ть	Сума, грн	Надлишки	Нестача		
1	201210	Ліси для садових тримерів "Подвійна з нордом" 2,7мм х 86м, П250909-61	29.40.77.100.00658	шт.	287,35	1,000	287,35	1,000	287,35			09.09.2025	
2	201210	Пам'ятка світлодіодна LIGHTMASTER LB-575 T120 E27/E40 40W 6400K, П250401-62	31.50.15.100.00452	шт.	225,50	4,000	902,00	4,000	902,00			01.04.2025	
3	201210	Олив моторна GNL Moto 2T 1 л, П250909-61	23.20.18.100.00534	шт.	136,50	2,000	273,00	2,000	273,00			09.09.2025	
4	201210	Шпилька нейлонова з металевим диском Zenit 116 мм, П250909-61	29.40.77.100.00843	шт.	180,83	1,000	180,83	1,000	180,83			09.09.2025	
5	203210	Загальний по рахунку 201210				8,000	1643,18	8,000	1643,18				
6	203210	Бензин марки А-95 Mustang Евро 5 E5, П250831-102	23.20.11.210.00036	л	47,91	40,000	1916,33	40,000	1916,33			31.08.2025	
7	203210	Бензин марки А-95 Mustang Евро 5 E5, П250830-471	23.20.11.210.00036	л	47,91	40,000	1916,33	40,000	1916,33			30.09.2025	
8	209210	Загальний по рахунку 203210				80,000	3832,66	80,000	3832,66				
9	209210	Батарея акумуляторна свинцево-кислотна, з електронікою, опціонального типу, гелева, відпрацьована, П250625-76	90.20.14.100.00003	кг	1,00	6,000	6,000	6,000	6,000			25.06.2025	
10	209210	Брут черних металів, П241212-22	90.10.10.100.00000	кг	2,50	0,200	0,50	0,200	0,50			12.12.2024	
11	209210	Брут черних металів, П250612-017	90.10.10.100.00000	кг	2,50	15,000	37,50	15,000	37,50			12.06.2025	
12	209210	Брут черних металів, П250612-018	90.10.10.100.00000	кг	2,50	13,000	32,50	13,000	32,50			12.06.2025	
13	209210	Засоби вимірювальної техніки б/в відпрацьовані, П250222-205	90.20.30.400.00001	шт.	1,00	3,000	3,000	3,000	3,000			22.02.2022	
14	209210	Засоби вимірювальної техніки б/в відпрацьовані, П250612-4	90.20.30.400.00001	шт.	1,00	2,000	2,000	2,000	2,000			12.06.2025	
15		Всього по листу				127,000	5557,34	127,000	5557,34				
16		Всього по листу кількість порядкових номерів	12										
17		Начальник ДТМ 125/1	Малиш П.А., Антенин-щоголовий С. розраду	Малиш Ю.В., Антенин-щоголовий С. розраду	Малиш С.В., МБС	Акулін С.М.							

Всього по листу порядкових номерів вказано, в кількості то вказано сім тисяч, 200 одиниць.

Всього згідно з описом: кількість порядкових номерів

П'ятдесят три 00

загальна кількість одиниць фактично

на суму гривень відповідно до облікових даних

Ми, що нижче підписалися, своїми підписами засвідчуємо те, що ця інвентаризаційна відомість відображає всі запаси ТМЦ на "01" 10 2025р.

Голова комісії

Начальник ДТМ 125/1

(посада)

Члени комісії

Антенин-щоголовий С. розраду

(посада)

Антенин-щоголовий С. розраду

(посада)

Малиш П.А.

(п. по б. прізвищу)

Малиш Ю.В.

(п. по б. прізвищу)

Малиш С.В.

(п. по б. прізвищу)

Дата: "24" 10 2025р.

Перевірка всіх товарно-матеріальних цінностей, що перелічені в цьому інвентаризаційному описі з № 1 по № 53, здійснені комісією у моїй присутності, в зв'язку з чим я (ми) не маю (маємо) до членів комісії жодних претензій. Цінності, що перелічені в цьому описі, знаходяться у мому (нашому) відповідальному зберіганні.

Пояснення причин лишків і/або недостач

Після матеріально-відповідальної особи (осіб) та підпис

Дата: "24" 10 2025р.

ДОДАТОК Ж

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

Накладна № 82КОВ 25-3440

ТО -

17 грудня 2025 р.

Кому: 827430.02.01.06, Щербина Віталій Васильович, 82G530.10, Дільниця ядра мережі та об'єктів зв'язку №225/5 м. Вишгород

Через кого:

За № від

Підстава: РАСП б/н від 11.12.2025

Примітка: Забезпечення ЗІЗ черевки шкіряні: м. Вишгород, пл. Шевченка, 2 Щербина Віталій Васильович 091-114-14-76 КМФ, РЦ, Логістика (820000_16@1), Тимофеева О.А.

N з/п	Назва	УКТ ЗЕД	Код кодифікатору	Од. вим.	Кількість	Ціна	Сума, грн
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Черевики чоловічі шкіряні розмір 38 (19.30.31.100.00329) <П251009-129>		7106030002	пара	1,000	500,0000	500,00
2	Черевики жіночі шкіряні розмір 36 (19.30.31.100.00477) <П251009-129>		7106030002	пара	1,000	500,0000	500,00
Разом							1000,00

Разом Одна тисяча гривень 00 копійок. ПДВ не передбачено. Власник не змінюється.

Відпуск дозволив

Видав

Виконавця:

КАРЗАНОВА О.В.

КАРЗАНОВА О.В.

Карзанова О.В.

Прийняв

82F001

okarzanova@ukrtelecom.ua

17.12.2025

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

Накладна № 82КОВ 25-3435

ТО -

17 грудня 2025 р.

Кому: 826820.02.01.01, Коробков Максим Іванович, 82G730.07, Дільниця мережі доступу №325/5
 м. Біла Церква

Через кого:

За № від

Підстава: РВМЦ 82МЛМ-25-663 від 16.12.2025

Примітка: Довірена особа МОП Коробков М.І. тел.091 114-93-12 Для заміни в м.Фастів(експлуатація
 Нсмцов) КМФ, РЦ,Логістика (820000_16@1), Тимофеева О.А.

N з/п	Назва	УКТ ЗЕД	Код кодифікатору	Од. вим.	Кількість	Ціна	Сума, грн
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Медіаконвертор STELS 10/100/1000-TX RJ45 + 100/1000-FX SFP-слот (32.20.27.950.00200) <П250311-23>	8517620000	7108020202	шт.	1,000	307,0100	307,01
Разом							307,01

Разом Триста сім гривень 01 копійка. ПДВ не передбачено. Власник не змінюється.

(прописом)

Відпуск дозволив

КАРЗАНОВА О. В.

Видав

Приняв

Виконавець:

КАРЗАНОВА О. В.

82F001
 okarzanova@ukrtelecom.ua

16.12.2025

15082

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

НАКЛАДНА 82ГІЮ-25-32

26.12 2025 р.

Кому: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПІВДЕНЬСПЕЦБУР", 26567690,
 ПІВДЕНЬСПЕЦБУР

Через кого:

За № від

Підстава: ДОГ 82G700/20/21-B2B-6 від 29.05.2020

N з/п	Назва	Код УКТ ЗЕД	Од. вим.	Кіль-ть	Ціна	Сума
1	2	3	4	5	6	7
1	Модем TP-Link TD-8840T (32 20 22 700 00167)	8517620000	шт.	1,000	442,15	442,15
2	Медіаконвертер D-Link DMC-G01LC (32 20 27 950 00066)		шт.	5,000	726,73	3 633,65
3	Модуль оптичний SFP до 10 км. SFP WDM 1G-20 km LC-TX 1310/RX1550 nm with ODM - Alistar (32 20 37 100 00580)		шт.	2,000	307,41	614,82
4	Медіаконвертер 10/100/1000 Base-TX, SFP slot, LFP (RCI300S-G) (32 20 27 950 00149)	8517620000	шт.	6,000	527,17	3 163,02
5	Медіаконвертер 10/100/1000 Base-TX, SFP slot, LFP (RCI300S-G) (32 20 27 950 00149)	8517620000	шт.	9,000	499,50	4 495,50
6	Модуль оптичний TOP-BIDI-1 25G-20AD-HZ (32 20 37 100 00711)	8517620000	шт.	2,000	194,72	389,44
7	Модуль оптичний TOP-BIDI-1 25G-20AD-HZ (32 20 37 100 00711)		шт.	5,000	196,40	992,00
8	Медіаконвертер 10/100/1000 Base-TX, SFP slot, LFP (RCI300S-G) (32 20 27 950 00149)	8517620000	шт.	3,000	570,03	1 710,09
9	Модуль оптичний TOP-BIDI-1 25G-80AD-HZ (32 20 37 100 00709)	8517620000	шт.	1,000	631,23	631,23
10	Модуль оптичний TOP-BIDI-1 25G-80BD-HZ (32 20 37 100 00710)		шт.	1,000	631,23	631,23
11	Медіаконвертер TOP-8110GMA-11-2-AS Topstar Technology (32 20 27 950 00161)	8517620000	шт.	3,000	496,56	1 489,68
12	Модуль оптичний Topstar TOP-BIDI-1 25G-10BD-H (32 20 27 950 00940)		шт.	1,000	335,61	335,61
13	Модуль оптичний Topstar TOP-BIDI-1 25G-10AD-H (32 20 27 950 00042)	8517620000	шт.	1,000	209,50	209,50
14	Медіаконвертер TOP-8110GMA-11-2-AS Topstar Technology (32 20 27 950 00161)	8517620000	шт.	1,000	482,28	482,28
15	Медіаконвертер EC-SFP1000-FE/GE FoxGate (32 20 27 950 00174)		шт.	1,000	348,37	348,37
Підсумок						19 568,57
ПДВ						3 913,71
Разом						23 482,28

Разом Двадцять три тисячі чотириста вісімдесят дві гривні 28 копійок (прописом)

Видачу дозволив
 Директор

Видав

Гульєєва І.Ю. тел. 091-114-96-56

mulihaieva@ukrtelecom.ua

Приняв

Бобровський

15223

Форма М-15а

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

АКТ № 3577
приймання-передачі обладнання в монтаж

м. Київ

Дата складання 31.12.2025 р.

Замовник: КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"

Підрядник: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КІНЛОК"

Перелічене нижче обладнання для монтажу на Об'єкті: 1123.04039:82376 - м.Київ, бул Дружби народів, 18/7(тепер бул.Миколи
 Міхновського, 18/7), БА ТОВ «СкайФол», ORDE63310.3.2.

Підстава: РВМЦ № 82ТГІ-25-602 від 30.12.2025

Через за № від р.

За цим актом передано для монтажу наступне обладнання:

№ п/п	Матеріальні цінності		Одиниця виміру	Кількість		Ціна, UAH	Сума, UAH	Код класифі- кацію
	Найменування	Номенклатур.		Замовлено	Видано			
1	Муфта оптична FOSC-A4-S08-1	32.20.40.100.0 0161	шт.	1,000	1,000	726,16	726,16	92100000

Разом: 726,16

При прийманні обладнання до монтажу встановлено:

Обладнання відповідає/ не відповідає проєктній спеціалізації або кресленню.

(Якщо не відповідає, вказати чому)

Устаткування передано комплектно/ некомплектно.

(вказати склад комплекту та технічної документації, за якою здійснено за якою здійснено приймання та комплектність)

Дефекти при зовнішньому огляді обладнання виявлені/ не виявлені.

(Якщо виявлені, докладно їх перелічити)

Висновок: Обладнання придатне до монтажу.

М. П. Видачу дозволив:

Начальник ВБПО

Начальник відділу МТЗ:

Матеріально відповідальна особа Видав:

М. П. Представник монтажно-ї організації:

Вказане обладнання прийняте на зберігання.

Матеріально відповідальна особа

Акт № 3577, від 31.12.2025

Стр. 3

КЕО- 5702

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
 Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626556
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: +38 091 114-14-94; +38 044 451-01-40, (044) 234 40 44, 513-72-51, (

Прибутковий ордер

82МВБ-25-13 від 20.11.2025

Документ підстава: АКТ_СПС 82МВБ-25 від 20.11.2025

Від кого: Лінійна ділянка транспортної мережі №126/2 м. Київ, Склад - Лінійна ділянка транспортної мережі №126/2 м. Київ

Кому: Лінійна ділянка транспортної мережі №126/2 м. Київ, Малогловець В.Б.

Партія: П251120-9

Через: Примітки: Надх-ливе ТМЦ, ТО - 82МВБ-25-63

Відкладна:

N з/п	Код УКТ ЗЕД	Назва	Кількість по факту:	Од. вим.	Ціна (грн.)	Сума (грн.)
1		Ганчір'я (90.20.16.100.00004 / 2410593002)П251120-9	1,000	кг	0,10	0,10

Загалом:

Здав (відпустив):

Малогловець В.Б.

Приняв (отримав):

Малогловець В.Б.

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"

Код за ЄДРПОУ 01189910
 Код платника ПДВ 215607626656
 Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523
 Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
 Тел./факс: (044) 234 40 44 (044) 289 07 03

укртелеком

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Начальник центру

Нікішенко О.С.

17.11.2025 р.

Реальний процес 109 Обслуговування лінійно-кабельних споруд
 код найменування

АКТ № 221 від 17 листопада 2025 р.

м. Київ

місце складання

на списання товарно-матеріальних цінностей, які рахуються за Малоголовець В.Б.

Оглянув нижчеперераховані предмети, комісія, що призначена НАКАЗ від 06.01.2025 № 5 -Н-КВ в складі:

Голова комісії - Начальник цеху ЦТМ№1 Бурзак О.М., члени комісії - Начальник дільниці Руденко Н.В., Інженер електрозв'язку Любатенко М.О., Інженер
 інших споруд електрозв'язку Поляк К.Ю., рахує за необхідне списати:

Номенкл.номер	Назва ТМЦ	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Причина списання	Код КНА	Код ознаки мережі	Код витрат
24.30.22.730.00298	Розчиняєч органічний Багатокомпонентний Калоша-БР 1 л	шт.	1	125,25	125,25	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
32.20.42.400.00006	Стрічка ізоляційна ІВ 1930 19 мм х 10 м	шт.	1	40,72	40,72	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
24.30.22.740.00004	Спирт етиловий вищої очистки, мелікса	л	0,1	150,00	15,00	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
28.73.15.100.00151	Електрод АНО-21 MAXweld Praktik d 3 мм 1 кг	уп.	1	83,33	83,33	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
32.20.49.500.00005	Ремкомплект XAGA-500 100x2.	шт.	1	672,51	672,51	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
25.21.42.770.00645	Стяжка кабельна біла 3,5х250 мм (100 шт/уп.)	уп.	1	79,95	79,95	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
25.21.42.770.00390	Стяжка кабельна пластикова 100х2,5 мм (100 шт)	уп.	2	19,13	38,26	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
25.21.42.770.00643	Стяжка кабельна 3,5 х 370 мм (100 шт.)	уп.	1	120,20	120,20	Технічне обслугову вання	08.02.01. 001	100	7101010071
Підсумкова сума по акту:					1175,22				

Підлягає оприбуткуванню:

Ном.№	Назва	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Номенклатурн ий № джерела утворення відходу	Клас небезпеки (для відходів)	Поряд. № по склад. Карт.	Приб. ордер №, дата

Голова комісії:

Начальник цеху
ЦТМ№1
(посада)

(підпис)

Бурзак О.М.
(П.І.Б.)

Члени комісії:

Начальник дільниці
(посада)

(підпис)

Руденко Н.В.
(П.І.Б.)

Інженер електрозв'язку
(посада)

(підпис)

Любатенко М.О.
(П.І.Б.)

KEO- 5738

укртелеком

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
Код за ЄДРПОУ 01189910
Код платника ПДВ 215607626656
Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523

Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
Тел./факс: 091-114-24-67, (044) 234 40 44, 513-72-51, (044) 289 07 03

Прибутковий ордер

82ШІА 25-3 від 01.11.2025

Документ підстава: АКТ_СПС 82ШІА 25-3 від 01.11.2025
Від кого: Група логістики МР, Склад - КМФ, ЦС, Група логістики МР Тимофєєва О.А., запаси для утилізації (820000_16@12)
Кому: КМФ, ЦС, Група логістики МР Тимофєєва О.А., запаси для утилізації (820000_16@12), Тимофєєва О.А.
Через: АКТ_СПС, 82ШІА 25-3, 01.11.2025
Примітки: Надх. нелікв. відходів, ТО -

Партія:

В/накладна:

N з/п	Код УКТ ЗЕД	Назва	Кількість по факту:	Од. вим.	Ціна (грн.)	Сума (грн.)
1		Пластмаса (код 20 01 39) (98.00.00.006.00001 / 2410090002)	1,285	кг	0,00	0,00

Загалом:

0,00

Здав (відпустив):

ТИМОФЕЄВА О. А.

Приняв (отримав):

ТИМОФЕЄВА О. А.

КИЇВСЬКА МІСЬКА ФІЛІЯ АТ "УКРТЕЛЕКОМ"
Код за ЄДРПОУ 01189910
Код платника ПДВ 215607626656
Номер свідоцтва платника ПДВ 200016523
Адреса: вул. АНТОНОВИЧА, буд. 40, м. Київ, 01033
Тел./факс: (044) 234 40 44 (044) 289 07 03

укртелеком
ЗАТВЕРДЖУЮ:
Начальник цеху
Беспалова Т.І.
26.11.2025 р.

Реальний процес 110 Підтримка сервісів
код найменування

АКТ № 340 від 26 листопада 2025 р.

м. Київ
місце складання

на списання товарно-матеріальних цінностей, які рахуються за Новіцька О.А.

Оглянув нижчеперераховані предмети, комісія, що призначена НАКАЗ від 06.01.2025 № 5 -Н-KV в складі:
Голова комісії - Начальник ДМД 327/2 Максименко Ю.М., члени комісії - інженер ЛСЕ ДМД Сайко І.Л., старший фахівець ТО
Кайка В.Г., рахує за необхідне списати:

Номенкл.номер	Назва ТМЦ	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Причина списання	Код КНА	Код ознаки мережі	Код витрат
32.20.41.800.00385	Гільза захисту 45 мм	шт.	8	0,86	6,88	Підключення абонентів	50.00.00.000	100	7671010300
31.30.15.120.00712	ВОК FTTN UM 1F G657A1	км	0,07	1105,21	77,36	Підключення абонентів	50.00.00.000	100	7671010300
32.20.41.600.00185	Міні-бокс FOR-02 (SC 01)	шт.	1	31,02	31,02	Підключення абонентів	50.00.00.000	100	7671010300
31.30.15.100.00073	Шнур оптичний з'єднувальний (патч-корд) SC/UPC-SC/UPC, Simplex, 5 м	шт.	1	26,36	26,36	Підключення абонентів	50.00.00.000	100	7671010300
Підсумкова сума по акту:					141,62				

Підлягає оприбуткуванню:

Ном.№	Назва	Од. вим.	Кіл-ть	Ціна	Сума	Номенклатурний № джерела утворення відходу	Клас небезпек и (для відходів)	Поряд. № по склад. Карт.	Приб. ордер №, дата

Голова комісії:

Начальник ДМД 327/2
(посада)

(підпис)

Максименко Ю.М.
(П.І.Б.)

Члени комісії:

інженер ЛСЕ ДМД
(посада)

(підпис)

Сайко І.Л.
(П.І.Б.)

старший фахівець ТО
(посада)

(підпис)

Кайка В.Г.
(П.І.Б.)

Матеріально - відповідальна особа:

(підпис)

Новіцька О.А.
(П.І.Б.)

ТОВ "КОМПАНІЯ ОККО-БІЗНЕС"
Юридична адреса: 82660, Львівська обл., Стрийський р-н, селище Славське, вул. Франка Івана, буд. 14а
Поштова адреса: 04080 м. Київ вул. Новосвятопетрівська буд. 4Ж
Код ЄДРПОУ: 44800224
IBAN: UA91300335000000260092210670

Менеджер з продажу
Халаман В.С. (067) 2089 081

Накладна на відпуск товарів № 80D720-40/25 - 9188199552
за період з 01.11.2025 по 30.11.2025

від 30.11.2025

Кому відпущено: АТ "УКРТЕЛЕКОМ"

Адреса: 01601, м. Київ, б-р. Т. Шевченка, 18
код ЄДРПОУ/ідентифікаційний код: 21560766
телефон:
згідно договору №: 80D720-40/25 від 30.01.2025
Підстава: довіреність

Місце складання: селище Славське

№	Найменування товару	Код товару згідно з УКТ ЗЕД/код паспуги згідно з ДКПП	Одиниця виміру	Кількість	Ціна з ПДВ	Загальна вартість з ПДВ	Сума знижки (в т.ч. ПДВ)	Ціна зі знижкою без ПДВ	Сума зі знижкою без ПДВ	Загальна вартість зі знижкою (в т.ч. ПДВ)
1	Бензин А-95	2710124512	л.	292,14	61,9900	18109,77	2191,05	45,4084	13265,60	15918,72
2	Бензин Pulls 95	2710124512	л.	340,00	64,9900	22096,60	2550,00	47,9083	16288,83	19546,60
3	Бензин А-95	2710124512	л.	666,20	61,2764	40822,34	4521,12	45,4083	30251,02	36301,22
4	Дизельне паливо	2710194300	л.	60,00	58,6567	3579,40	410,00	44,0195	2641,17	3169,40
5	Бензин Pulls 95	2710124512	л.	871,79	64,7147	56417,64	6298,43	47,9083	41766,01	50119,21
6	Бензин А-95	2710124512	л.	5103,98	61,6185	314499,83	36384,03	45,4083	231763,17	278115,80
7	Дизельне паливо	2710194300	л.	530,00	60,9806	32319,70	4355,00	43,9897	23303,92	27964,70
8	Бензин Pulls 100	2710124901	л.	60,00	71,9900	4319,40	450,00	53,7417	3224,50	3869,40
Всього:						492164,68	57159,63		362504,22	435 005,05
									ПДВ:	72500,83

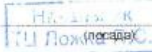
Сума прописом: Чотириста тридцять п'ять тисяч п'ять грн. 05 коп.

Від імені Постачальника
Представник за довіреністю
(посада)

Жмурко О.В.
(П.І.Б.)

Від імені Отримувача

(підпис)

(П.І.Б.)

До 20.11.2025 Ткаченко І.Б.

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

№ 82G720\3179-KV-25

від 19.11.2025

Начальник відділу, Відділ обліку
запасів
Кардаполова О.М.

ЕЦП
Електронно-цифровий
підпис

Кардаполова О.М.
19.11.2025

Прошу Вас погодити перекодування ТМЦ, яке знаходиться в підзвіті
МВО Новіцької О.А. з коду 7671010300 на код 7101010071 для можливості
подальшого використання та списання належним чином:

25.21.42.770.00545 Стяжка кабельна біла 3,5x250 мм (100 шт/уп.) в
кількості 1 уп. загальною вартістю 81,32 грн. П250717-229

Директор департаменту

ЕЦП
Електронно-цифровий
підпис

І.Я. Явніський

Новіцька О.А.